

SOTSIAALAINETE AINEKAVAD

Sisukord

1. PÕHIKOOL	2
2. AJALUGU	2
2.1. Õppe- ja kasvatusesmärgid põhikoolis	2
2.2. II kooliastme õpitulemused ajaloos	2
2.3. Ajalugu - 5. klass (35 tundi)	2
2.4. Ajalugu - 6. klass (70 tundi)	5
2.5. III kooliastme õpitulemused ajaloos	11
2.6. Ajalugu - 7. klass (70 tundi)	11
2.7. Ajalugu - 8. klass (70 tundi)	16
2.8. Ajalugu - 9. klass (70 tundi)	20
3. ÜHISKONNAÕPETUS	27
3.1. Õppesisu ja õpitulemused 8. klassis	28
3.2. Õppesisu ja õpitulemused 9.klassis	29
4. INIMESEÕPETUS	34
4.1. Õppesisu ja õpitulemused 7. klassis	35
4.2. Õppesisu ja õpitulemused 8. klassis	36
5. GÜMNAASIUM	39
5.1. AJALUGU	39
5.2. ÜHISKONNAÕPETUS	58
5.3. SUHTLEMISPSÜHHOLOOGIA	63
5.4. PSÜHHOLOOGIA	64
5.5. ORGANISATSIOONISÜHHOLOOGIA	65
5.6. PEREKONNAÕPETUS	67

1. PÕHIKOOL

2. AJALUGU

2.1.Õppe- ja kasvatuseesmärgid põhikoolis

Põhikooli ajalooõpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) tunneb huvi mineviku vastu;
- 2) tunneb oma kodukoha ajalugu, Eesti ajalugu, Euroopa ning maailma ajalugu ajastut kõige enam iseloomustavate sündmuste, protsesside ja isikute kaudu;
- 3) väärtustab kultuurilist mitmekesisust ning oma rolli kultuuripärandi säilitajana ja edasikandjana ning määratleb end oma rahva liikmena;
- 4) leiab, üldistab, tõlgendab, kasutab ja hindab kriitiliselt ajalooteavet;
- 5) kasutab ajaloo põhimõisteid õiges kontekstis, eristab ajaloofakti tõlgendusest ja arvamusest, näeb ja sõnastab probleeme ning esitab neist lähtudes küsimusi ja pakub lahendusteid;
- 6) mõistab põhjuse-tagajärje, sarnasuse-erinevuse ja järjepidevuse olemust ning hindab allikate usaldusväärsust ajaloosündmuse ja -protsesse ning ajaloolist keskkonda analüüsid;
- 7) tunnustab inimeste, vaadete ja olukordade erinevusi, kujundab ning põhjendab oma arvamust, analüüsib ja hindab oma tegevust ning näeb ja korrigeerib oma eksimusi;
- 8) tunneb ja kasutab erinevaid õpivõtteid, tekstiliike ja teabeallikaid, väljendab oma teadmisi ning oskusi suuliselt ja kirjalikult ning kasutab õppetegevuses IKT vahendeid.

2.2.II kooliastme õpitulemused ajaloos

6. klassi õpilane:

- 1) kasutab asjakohaselt aja mõistega seonduvaid sõnu, lühendeid ja fraase *aeg, muinasaeg, vanaaeg, sajand, aastatuhat, eKr, pKr, araabia number, Rooma number*;
- 2) tunneb mõningaid iseloomulikke sündmuse kodukoha ja Eesti ajaloost ning seostab neid omavahel;
- 3) teab mõnda ajaloolist asunit, selle tekkimise ja kujunemise põhjusi;
- 4) hindab materiaalselt keskkonda kui ajaloosündmuste peamist kandjat;
- 5) toob näiteid muinasaja ja vanaaja kohta;
- 6) mõistab vanaaja kultuuripärandi tähtsust inimkonna ajaloos ning esitab näiteid erinevate kultuurivaldkondade kohta;
- 7) mõistab, et ajaloosündmustel ja -nähtustel on põhjused ja tagajärjed, ning loob lihtsamaid seoseid mõne sündmuse näitel;
- 8) teab, et mineviku kohta saab teavet ajalooallikatest, töötab lihtsamate allikatega ja hindab neid kriitiliselt;
- 9) väljendab oma teadmisi nii suuliselt kui ka kirjalikult, koostab kava, lühijuttu ja kirjeldust ning kasutab ajalookaarti.

2.3.Ajalugu - 5. klass (35 tundi)

Teemad ja orienteeruv tundide jaotus

Ajaloo algõpetus

- A. Ajaarvamine – 10 tundi
- B. Ajalooallikad – 8 tundi
- C. Eluolu – 8 tundi
- D. Ajaloosündmused ja ajaloolised isikud – 9 tundi

A. Ajaarvamine

Õpetaja töökava koostamisel ei pea lähtuma tabelis esitatud õppesisu ja õpitulemuste järjekorrast.

Õppesisu ja taotletavate õpitulemuste vahelised seosed ning õppega seotud tegevuste orienteeruv maht		
Õppesisu	Tunde	Õpitulemused
Ajaarvamisega seotud mõisted ja ajaloo perioodid: muinasaeg, vanaaeg, keskaeg, uusaeg, lähiajalugu.	10	Kasutab kontekstis aja mõistega seonduvaid sõnu, lühendeid ja fraase <i>sajand, aastatuhat, eKr, pKr, araabia number, Rooma number, ajaloo periodiseerimine</i> Kirjeldab mõnda minevikusündmust ja inimeste eluolu minevikus Leiab õpitu põhjal lihtsamaid seoseid Väljendab oma teadmisi nii suuliselt kui ka kirjalikult, koostab kava ja lühijuttu Kasutab ajalookaarti

A. Ajaarvamine – (õppega seotud tegevuste orienteeruv maht - 10 tundi)			
Õpitulemused	Kujundava hindamise kriteeriumid		
	1. tase	2. tase	3. tase
A1. Kasutab kontekstis aja mõistega seonduvaid sõnu, lühendeid ja fraase <i>sajand, aastatuhat, eKr, pKr, araabia number, Rooma number, ajaloo periodiseerimine</i>	A1.-1. Kasutab kontekstis aja mõistega seonduvaid sõnu, lühendeid ja fraase <i>sajand, aastatuhat, eKr, pKr, araabia number, Rooma number, ajaloo periodiseerimine</i>	A1.-2. Kasutab kontekstis aja mõistega seonduvaid fraase, lüh.-d ja sõnu, oskab nendega mood. loogilisi lauseid	A1.-3. Oskab määrata sajandit, oskab ajajoonele sündmusi kanda nii rooma kui araabia numbritega
A2. Kirjeldab mõnda minevikusündmust ja inimeste eluolu minevikus	A2.-1. Kirjeldab lühidalt mõnda minevikusündmust või inimeste elu minevikus	A2.-2. Oskab seostada minevikusündmusi, isikuid tänapäevaga	A2.-3. Otsib ise teatmeteostest, internetist lisaks materjali sündmuste, isikute kirjeldamisel
A3. Leiab õpitu põhjal lihtsamaid seoseid	A3.-1. Leiab õpitu põhjal lihtsamaid seoseid .	A3.-2. Oluline on seoste leidmine sündmuste, isikute vahel	A3.-3. Oskab põhjendada leitud seoseid
A4. Väljendab oma teadmisi nii suuliselt kui ka kirjalikult, koostab kava ja lühijuttu	A4.-1. Väljendab oma teadmisi nii suuliselt kui ka kirjalikult	A4.-2. Oskab koostada kava	A4.-3. Suudab koostada lühijuttu
A5. Kasutab ajalookaarti	A5.-1. Kasutab ajalookaarti	A5.-2. Oskab lugeda kaardilt olulisi fakte	A5.-3. Oskab täita kontuurkaarti

B. Ajalooallikad

Õppesisu ja taotletavate õpitulemuste vahelised seosed ning õppega seotud tegevuste orienteeruv maht		
Õppesisu	Tunde	Õpitulemused
Ajalugu ja ajalooallikad. Allikate tõlgendamine: kirjalik allikas, suuline allikas, esemeline allikas, muuseum ja arhiiv.	8	Teab, et mineviku kohta saab teavet ajalooallikatest Töötab lihtsamate allikatega Kasutab kontekstis ajalooallikatega seonduvaid mõisteid <i>kirjalik allikas, suuline allikas, esemeline allikas</i>

B. Ajalooallikad – 8 tundi			
Õpitulemused	Kujundava hindamise kriteeriumid		
	1. tase	2. tase	3. tase
B1. Teab, et mineviku kohta saab teavet ajalooallikatest	B1.-1. Teab, et mineviku kohta saab teavet ajalooallikatest	B1.-2. Oskab tuua näiteid ajalooallikate kohta	B1.-3. Otsib lisamaterjali erinevate ajalooallikate kohta
B2. Töötab lihtsamate allikatega	B2.-1. Töötab lihtsamate allikatega	B2.-2. Oskab vastata küsimustele ja tuua	B2.-3. Põhjendab oma vastuseid

		näiteid allikast	
B3. Kasutab kontekstis ajalooallikatega seonduvaid mõisteid <i>kirjalik allikas, suuline allikas, esemeline allikas</i>	B3-1. Kasutab kontekstis ajalooallikatega seotud mõisteid .	B3-2. Võrdleb erinevaid ajalooallikaid	B3-3. Oskab anda hinnangut erinevatele ajalooallikatele

C. Eluolu

Õppesisu ja taotletavate õpitulemuste vahelised seosed ning õppega seotud tegevuste orienteeruv maht		
Õppesisu	Tunde	Õpitulemused
Elu linnas ja maal, rahu ja sõja ajal, eluolu, tegevusalad, elamud, rõivastus, toit, kultuur ja traditsioonid, nende muutumine ajas.	8	Kirjeldab mõnda minevikusündmust ning inimeste eluolu minevikus Leiab õpitu põhjal lihtsamaid seoseid Väljendab oma teadmisi nii suuliselt kui ka kirjalikult, koostab kava ja lühijuttu Kasutab ajalookaarti

C. Eluolu (õppega seotud tegevuste orienteeruv maht - 8 tundi)

Õpitulemused	Kujundava hindamise kriteeriumid		
	1. tase	2. tase	3. tase
C1. Kirjeldab mõnda minevikusündmust ning inimeste eluolu minevikus	C1-1. Kirjeldab mõnda minevikusündmust ning inimeste eluolu minevikus lihtlausetega	C1-2. Oskab oskav võrrelda inimeste eluolu minevikus ja tänapäeval	C1-3. Oskab põhjendada oma vastuseid, tuua näiteid
C2. Leiab õpitu põhjal lihtsamaid seoseid	C2-1. Leiab õpitu põhjal lihtsamaid seoseid	C2-2. Oskab tuua näiteid seoste kohta	C2-3. Oskab põhjendada toodud seoseid
C3. Väljendab oma teadmisi nii suuliselt kui ka kirjalikult, koostab kava ja lühijuttu	C3-1. Väljendab oma teadmisi nii kirjalikult kui suuliselt .	C3-2. Oskab kava koostada	C3-3. Koostab kirjalikult lühijuttu
C4. Kasutab ajalookaarti	C4-1. Kasutab ajalookaarti	C4-2. Oskab lugeda kaarti	C4-3. Oskab täita kontuurkaarti

D. Ajaloosündmused ja ajaloolised isikud

Õppesisu ja taotletavate õpitulemuste vahelised seosed ning õppega seotud tegevuste orienteeruv maht		
Õppesisu	Tunde	Õpitulemused
Ajaloosündmused ja silmapaistvad isikud kodukohas, Eestis, Euroopas ning maailmas õpetaja valikul.	9	Kirjeldab mõnda minevikusündmust ja inimeste elu minevikus Leiab õpitu põhjal lihtsamaid seoseid Väljendab oma teadmisi nii suuliselt kui ka kirjalikult, koostab kava ja lühijuttu Kasutab ajalookaarti

D. Ajaloosündmused ja ajaloolised isikud (õppega seotud tegevuste orienteeruv maht - 9tundi)

Õpitulemused	Kujundava hindamise kriteeriumid		
	1. tase	2. tase	3. tase
D1. Kirjeldab mõnda minevikusündmust ja inimeste elu minevikus	D1-1. Kirjeldab mõnda minevikusündmust ja inimeste elu minevikus	D1-2. Oskab võrrelda ajaloolisi isikuid tänapäeva riigijuhtidega	D1-3. Oskab oma vastuseid põhjendada
D2. Leiab õpitu põhjal lihtsamaid seoseid	D2-1. Leiab õpitu põhjal lihtsamaid seoseid	D2-2. Oskab tuua keerulisemaid seoseid	D2-3. Oskab seoseid põhjendada
D3. Väljendab oma teadmisi nii	D3-1. Väljendab oma	D3-2. Koostab kava	D3-3. Koostab

suuliselt kui ka kirjalikult, koostab kava ja lühijuttu	teadmisi nii suuliselt kui ka kirjalikult .		kirjalikult lühijutu
D4. Kasutab ajalookaarti	D4-1. Kasutab ajalookaarti	D4-2. Oskab kaarti lugeda	D4-3. Oskab täita kontuurkaarti

Õppekäigud 5. klassis:

1. Eesti Ajaloomuuseum
2. Tallinna Linnamuuseum
3. Tallinna Linnamuuseumi filiaal Kiek in de Kök

2.4. Ajalugu - 6. klass (70 tundi)

Teemad ja orienteeruv tundide jaotus

Muinasaeg ja vanaaeg

- A. Muinasaeg – 10 tundi
- B. Vanad Idamaad – 20 tundi
- C. Vana-Kreeka – 20 tundi
- D. Vana-Rooma – 20 tundi

A. Muinasaeg

Õpetaja töökava koostamisel ei pea lähtuma tabelis esitatud õppesisu ja õpitulemuste järjekorrast.

Õppesisu ja taotletavate õpitulemuste vahelised seosed ning õppega seotud tegevuste orienteeruv maht		
Õppesisu	Tunde	Õpitulemused
A. Muinasaeg	10	
Aeg ja ajaarvamine, muinas- ja vanaaja periodiseerimine. Ajalugu ja ajalooallikad. Allikmaterjalide tõlgendamine	2	Seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>kiviaeg, pronksiaeg, rauaaeg, varanduslik ebavõrdsus, sugukond, hõim</i>
Muinasaja arengujärgud ja nende üldiseloostus: kiviaja inimese tegevusalad, põlluharimise algus, loomade kodustamine, käsitöö areng, metallide kasutusele võtmine, Eesti muinasaja üldiseloostus, Pulli, Kunda.	8	Kirjeldab muinasaja inimese eluviisi ja tegevusalasid Näitab kaardil ja põhjendab, miks ja mis piirkondades sai alguse põlluharimine Teab, missuguseid muudatusi ühiskonnaelus tõi kaasa metallide kasutusele võtmine Teab, et Eesti esimesed asustusala olid Pulli ja Kunda inimasula, ning näitab neid kaardil

A. Muinasaeg – (õppega seotud tegevuste orienteeruv maht - 10 tundi)			
Õpitulemused	Kujundava hindamise kriteeriumid		
	1. tase	2. tase	3. tase
A1. Kirjeldab muinasaja inimese eluviisi ja tegevusalasid	A1-1. Kirjeldab muinasaja inimese eluviisi ja tegevusalasid	A1-2. Kirjeldab muinasaja inimese eluviisi, tegevusalasid põhjalikult	A1-3. Oskab koostada kirjalikult kokkuvõtet muinasaja inimeste elust
A2. Näitab kaardil ja põhjendab, miks ja mis piirkondades sai alguse põlluharimine	A2-1. Näitab kaardil esimesi põlluharimise piirkondi	A2-2. Põhjendab, miks neis piirkondades tekkis põlluharimine	A2-3. Oskab selgitada mõistet „viljakas poolkuu“
A3. Teab, missuguseid muudatusi ühiskonnaelus tõi kaasa metallide kasutusele võtmine	A3-1 Teab, missuguseid muudatusi ühiskonnaelus tõi kaasa metallide kasutusele võtmine.	A3-2. Oskab iga muutust selgitada	A3-3. Oskab põhjendada nende muutuste tekkimist
A4. Seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>kiviaeg, pronksiaeg,</i>	A4-1. Seletab ja kasutab kontekstis	A4-2. Moodustab vastavate mõistetega	A4-3. Koostab jutukese muinasajast

<i>rauaaeg, varanduslik ebavõrdsus, sugukond, hõim</i>	<i>mõisteid kiviaeg, pronksiaeg, rauaaeg, varanduslik ebavõrdsus, sugukond, hõim</i>	muinasajaga seotud lauseid	kasutades neid mõisteid
A5. Teab, et Eesti esimesed asustusala olid Pulli ja Kunda inimasula, ning näitab neid kaardil	A5-1. Teab, et Eesti esimesed asustusala olid Pulli ja Kunda	A5-2. Oskab Pulli ja Kunda inimasulaid ka kaardil näidata	A5-3. Võrdleb Pulli ja Kunda asulaid

B. Vanad Idamaad

Õpetaja töökava koostamisel ei pea lähtuma tabelis esitatud õppesisu ja õpitulemuste järjekorrast.

Õppesisu ja taotletavate õpitulemuste vahelised seosed ning õppega seotud tegevuste orienteeruv maht		
Õppesisu	Tunde	Õpitulemused
B. Vanad Idamaad	20	
Vanaaja sisu ja üldiseloostus: ajalised piirid, looduslikud olud.	2	Selgitab, miks, kus ja millal tekkisid vanaaja kõrgkultuurid, ning näitab kaardil Egiptust ja Mesopotaamiat Seletab ja kasutab kontekstis mõistet <i>tsivilisatsioon</i>
Vana-Egiptus Egiptuse riigikorraldus. Thutmosis III, Ramses II, Tutanhamon; eluolu, religioon, kultuurisaavutused.	8	Selgitab, milline oli vanaaja riiklik korraldus, kirjeldab vanaaja elulaadi ja religiooni Egiptuse näitel; Tunneb vanaaja kultuuri- ja teadussaavutusi: meditsiini, matemaatikat, astronoomiat, kirjandust, kujutavat kunsti, Egiptuse püramiide; teab, et üks esimesi kirjasüsteeme oli hieroglüüfkiri Seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>vaarao, muumia, sfinks, tempel, püramiid, preester</i> Teab, kes olid Thutmosis III, Ramses II, Tutanhamon, Hammurabi, Mooses ja Taavet, ning iseloomustab nende tegevust.
Mesopotaamia, sumerite linnriigid, leiutised (ratas, potikeder), Hammurabi seadused, eluolu, religioon, kultuurisaavutused.	7	Selgitab, milline oli vanaaja riiklik korraldus, kirjeldab vanaaja elulaadi ja religiooni Mesopotaamia näitel; Tunneb vanaaja kultuuri- ja teadussaavutusi: meditsiini, matemaatikat, astronoomiat, kirjandust, kujutavat kunsti, Babülioni rippaedu; teab, et üks esimesi kirjasüsteeme oli kiilkiri Seletab ja kasutab kontekstis mõistet <i>linnriik</i> , Teab, kes oli Hammurabi ning iseloomustab tema tegevust.
Iisraeli ja Juuda riik, ainujumala usk, Vana Testament.	3	Teab, et Iisraelis tekkis monoteistlik religioon; selgitab, mis on Vana Testament; Teab, kes olid Mooses ja Taavet, ning iseloomustab nende tegevust.

B. Vanad Idamaad (õppega seotud tegevuste orienteeruv maht - 20 tundi)			
Õpitulemused	Kujundava hindamise kriteeriumid		
	1. tase	2. tase	3. tase
B1. Selgitab, miks, kus ja millal tekkisid vanaaja kõrgkultuurid, ning näitab kaardil Egiptust ja Mesopotaamiat	B1-1. Selgitab, miks, kus ja millal tekkisid vanaaja kõrgkultuurid, ning näitab kaardil Egiptust ja Mesopotaamiat	B1-2. Selgitab, miks, kus ja millal tekkisid vanaaja kõrgkultuurid, ning näitab kaardil Egiptust ja Mesopotaamiat. Selgitab mõistet tsivilisatsioon	B1-3. Selgitab, miks, kus ja millal tekkisid vanaaja kõrgkultuurid, ning näitab kaardil Egiptust ja Mesopotaamiat. Selgitab mõistet tsivilisatsioon, iseloomustab selle tunnuseid
B2. Selgitab, milline oli vanaaja riiklik korraldus, kirjeldab vanaaja elulaadi ja religiooni Egiptuse ning Mesopotaamia näitel	B2-1. Selgitab, milline oli vanaaja riiklik korraldus, kirjeldab vanaaja	B2-2. Selgitab, milline oli vanaaja riiklik korraldus, kirjeldab vanaaja	B2-3. Selgitab, milline oli vanaaja riiklik korraldus, kirjeldab vanaaja elulaadi ja

	elulaadi ja religiooni Egiptuse ning Mesopotaamia näitel	elulaadi ja religiooni Egiptuse ning Mesopotaamia näitel. Võrdleb Egiptuse ja Mesopotaamia tsivilisatsioone	religiooni Egiptuse ning Mesopotaamia näitel. Võrdleb Egiptuse ja Mes. tsivil- ne ja põhjendab oma vastuseid
B3. Tunneb vanaaja kultuuri- ja teadussaavutusi: meditsiini, matemaatikat, astronoomiat, kirjandust, kujutavat kunsti, Egiptuse püramiide ja Babülioni rippaedu; teab, et esimesed kirjasüsteemid olid kiilkiri ja hieroglüüfkiri	B3-1. Tunneb vanaaja kultuuri- ja teadussaavutusi: meditsiini, matemaatikat, astronoomiat, kirjandust, kujutavat kunsti, Egiptuse püramiide ja Babülioni rippaedu; teab, et esimesed kirjasüsteemid olid kiilkiri ja hieroglüüfkiri.	B3-2. Tunneb vanaaja kultuuri- ja teadussaavutusi: meditsiini, matemaatikat, astronoomiat, kirjandust, kujutavat kunsti, Egiptuse püramiide ja Babülioni rippaedu; teab, et esimesed kirjasüsteemid olid kiilkiri ja hieroglüüfkiri Oskab tuua seoseid tänapäevaga	B3-3. Tunneb vanaaja kultuuri- ja teadussaavutusi: meditsiini, matemaatikat, astronoomiat, kirjandust, kujutavat kunsti, Egiptuse püramiide ja Babülioni rippaedu; teab, et esimesed kirjasüsteemid olid kiilkiri ja hieroglüüfkiri Oskab tuua seoseid tänapäevaga ja teab, milline on nende kultuurisaavutuste tähtsus
B4. Teab, et Iisraelis tekkis monoteistlik religioon; selgitab, mis on Vana Testament	B4-1. Teab, et Iisraelis tekkis monoteistlik religioon; selgitab, mis on Vana Testament	B4-2. Teab, et Iisraelis tekkis monoteistlik religioon; selgitab, mis on Vana Testament, oskab selgitada judaismi põhijooni	B4-3. Teab, et Iisraelis tekkis monoteistlik religioon; selgitab, mis on Vana Testament, oskab selgitada judaismi põhijooni ja tuua näiteid tänapäevast
B5. Seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>tsivilisatsioon, linnriik, vaarao, muumia, sfinks, tempel, püramiid, preester</i>	B5-1. Seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>tsivilisatsioon, linnriik, vaarao, muumia, sfinks, tempel, püramiid, preester</i>	B5-2. Seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>tsivilisatsioon, linnriik, vaarao, muumia, sfinks, tempel, püramiid, preester.</i> Oskab moodust. lauseid nende sõnadega	B5-3. Seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>tsivilisatsioon, linnriik, vaarao, muumia, sfinks, tempel, püramiid, preester.</i> <u>Oskab moodust. nii lauseid kui loogilist lühijuttu nende mõistetega</u>
B6. Teab, kes olid Thutmosis III, Ramses II, Tutanhamon, Hammurabi, Mooses ja Taavet, ning iseloomustab nende tegevust	B6-1. Teab, kes olid Thutmosis III, Ramses II, Tutanhamon, Hammurabi, Mooses ja Taavet, ning iseloomustab nende tegevust .	B6-2. Teab, kes olid Thutmosis III, Ramses II, Tutanhamon, Hammurabi, Mooses ja Taavet, ning iseloomustab nende tegevust, teab nende isikute tähtsust	B6-3. Teab, kes olid Thutmosis III, Ramses II, Tutanhamon, Hammurabi, Mooses ja Taavet, ning iseloomustab nende tegevust, teab nende isikute tähtsust ajaloos kui ka seostab seda kaasajaga

C. Vana-Kreeka

Õpetaja töökava koostamisel ei pea lähtuma tabelis esitatud õppesisu ja õpitulemuste järjekorrast.

Õppesisu ja taotletavate õpitulemuste vahelised seosed ning õppega seotud tegevuste orienteeruv maht		
Õppesisu	Tunde	Õpitulemused

C. Vana-Kreeka	20	
Vanim kõrgkultuur Euroopas. Kreeka loodus ja rahvastik, Kreetat ja Mükene kultuur	2	Näitab kaardil Kreetat, Kreekat, Balkani poolsaart, Ateenat ja Spartat ning kirjeldab riigi laienemist hellenismi perioodil Teab, et Vana-Kreeka tsivilisatsioon sai alguse Kreetat-Mükene kultuurist
Kreeka linnriigid. Ühiskonnakorraldus ja kasvatus Ateenas ning Spartas. Linnriikide nõrgenemine ja alistamine Makedooniale. Aleksander Suure sõjaretk ning maailmariigi tekkimine.	8	Tunneb Vana-Kreeka ühiskonnakorraldust Ateena ja Sparta näitel ning võrdleb neid kirjelduse põhjal Seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>polis, rahvakoosolek, akropol, agoraa, türann, aristokraatia, demokraatia, kodanik, ori, Trooja sõda, hellenid</i> Teab, kes olid Perikles ja Aleksander Suur ning iseloomustab nende tegevust
Vana-Kreeka kultuur ja eluolu, kultuur ja religioon Hellase maailma ühendajana, olümpiamängud, religioon ja mütoloogia, Homeroose kangelseepika, ajalookirjutus, Herodotos, teater, kunst, arhitektuur (Ateena akropol), skulptuur, vaasimaal, hellenite igapäevaelu, hellenistlik kultuur, Vana-Kreeka kultuuri tähtsus.	10	Kirjeldab Vana-Kreeka kultuuri ja eluolu iseloomulikke jooni järgmistes valdkondades: kirjandus, teater, religioon, kunst, sport Seletab ja kasutab kontekstis mõisteid, <i>eepos, olümpiamängud, teater, tragöödia, komöödia, skulptuur, tähestik</i> Teab, kes olid Zeus, Herakles, Homeros ja Herodotos ning iseloomustab nende tegevust

C. Vana-Kreeka (õppega seotud tegevuste orienteeruv maht - 20 tundi)			
Õpitulemused	Kujundava hindamise kriteeriumid		
	1. tase	2. tase	3. tase
C1. Näitab kaardil Kreetat, Kreekat, Balkani poolsaart, Ateenat ja Spartat ning kirjeldab riigi laienemist hellenismi perioodil	C1-1. Näitab kaardil Kreetat, Kreekat, Balkani poolsaart, Ateenat ja Spartat, kirjeldab riigi laienemist hellenismi perioodil	C1-2. Näitab kaardil Kreetat, Kreekat, Balkani poolsaart, Ateenat ja Spartat ning kirjeldab riigi laienemist hellenismi perioodil, oskab need kohad kaardile kanda	C1-3. Näitab kaardil Kreetat, Kreekat, Balkani poolsaart, Ateenat ja Spartat ning kirjeldab riigi laienemist hellenismi perioodil, kannab need kohad kaardile, kirjeldab kaarti
C2. Teab, et Vana-Kreeka tsivilisatsioon sai alguse Kreetat-Mükene kultuurist	C2-1. Teab, et Vana-Kreeka tsivilisatsioon sai alguse Kreetat-Mükene kultuurist	C2-2. Teab, et Vana-Kreeka tsivilisatsioon sai alguse Kreetat-Mükene kultuurist, teab Kreetat-Mükene kultuuri tunnuseid	C2-3. Teab, et Vana-Kreeka tsivilisatsioon sai alguse Kreetat-Mükene kultuurist, teab Kreetat-Mükene kultuuri tunnuseid ja tähtsust
C3. Tunneb Vana-Kreeka ühiskonnakorraldust Ateena ja Sparta näitel ning võrdleb neid kirjelduse põhjal	C3-1. Tunneb Vana-Kreeka ühiskonnakorraldust Ateena ja Sparta näitel ning võrdleb neid kirjelduse põhjal .	C3-2. Tunneb Vana-Kreeka ühiskonnakorraldust Ateena ja Sparta näitel ning võrdleb neid kirjelduse põhjal, nimetab nende erinevusi ja sarnasusi	C3-3. Tunneb Vana-Kreeka ühiskonnakorraldust Ateena ja Sparta näitel ning võrdleb neid kirjelduse põhjal, nimetab nende erinevusi ja sarnasusi, seostab Ateena ja Sparta ühiskonnakorraldust

			tänapäeva riikidega
C4. Kirjeldab Vana-Kreeka kultuuri ja eluolu iseloomulikke jooni järgmistes valdkondades: kirjandus, teater, religioon, kunst, sport	C4-1. Kirjeldab Vana-Kreeka kultuuri ja eluolu iseloomulikke jooni järgmistes valdkondades: kirjandus, teater, religioon, kunst, sport	C4-2. Kirjeldab Vana-Kreeka kultuuri ja eluolu iseloomulikke jooni järgmistes valdkondades: kirjandus, teater, religioon, kunst, sport, oskab hinnata Vana-Kreeka kultuuri tähtsust	C4-3. Kirjeldab Vana-Kreeka kultuuri ja eluolu iseloomulikke jooni järgmistes valdkondades: kirjandus, teater, religioon, kunst, sport, seostab Kreeka kultuurisaavutusi tänapäeva Euroopa omadega
C5. Seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>polis, rahvakoosolek, akropol, agora, tüürann, aristokraatia, demokraatia, kodanik, ori, eepos, olümpiamängud, teater, tragöödia, komöödia, skulptuur, Trooja sõda, hellenid, tähestik</i>	C5-1. Seletab mõisteid <i>polis, rahvakoosolek, akropol, agora, tüürann, aristokraatia, demokraatia, kodanik, ori, eepos, olümpiamängud, teater, tragöödia, komöödia, skulptuur, Trooja sõda, hellenid, tähestik</i>	C5-2. Seletab mõisteid <i>polis, rahvakoosolek, akropol, agora, tüürann, aristokraatia, demokraatia, kodanik, ori, eepos, olümpiamängud, teater, tragöödia, komöödia, skulptuur, Trooja sõda, hellenid, tähestik, kasutab mõisteid sündmuste kirjeldamisel</i>	C5-3. Seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>polis, rahvakoosolek, akropol, agora, tüürann, aristokraatia, demokraatia, kodanik, ori, eepos, olümpiamängud, teater, tragöödia, komöödia, skulptuur, Trooja sõda, hellenid, tähestik ja kasutab neid mõisteid oma seisukohtade põhjendamisel</i>
C6. Teab, kes olid Zeus, Herakles, Homeros, Herodotos, Perikles ja Aleksander Suur, ning iseloomustab nende tegevust	C6-1. Teab, kes olid Zeus, Herakles, Homeros, Herodotos, Perikles ja Aleksander Suur, ning iseloomustab nende tegevust	C6-2. Teab, kes olid Zeus, Herakles, Homeros, Herodotos, Perikles ja Aleksander Suur, ning iseloomustab nende tegevust ja teab, miks on need isikud olulised Kreeka ajaloo jaoks	C6-3. Teab, kes olid Zeus, Herakles, Homeros, Herodotos, Perikles ja Aleksander Suur, ning iseloomustab nende tegevust ja oskab hinnata nende isikute mõju nii Kreeka ajaloo kui tänapäevale

D. Vana-Rooma

Õpetaja töökava koostamisel ei pea lähtuma tabelis esitatud õppesisu ja õpitulemuste järjekorrast.

Õppesisu ja taotletavate õpitulemuste vahelised seosed ning õppega seotud tegevuste orienteeruv maht		
Õppesisu	Tunde	Õpitulemused
D. Vana-Rooma	20	
Rooma riigi tekkimine, looduslikud olud, Rooma linna tekkimine, kuningad, vabariigi algus.	3	Näitab kaardil Apenniini poolsaart, Vahemerd, Roomat Teab Rooma riigi tekkelugu ning näitab kaardil Rooma riigi territooriumi ja selle laienemist Selgitab Rooma riigikorda eri aegadel
Rooma vabariik, ühiskondlik korraldus, Rooma võimu laienemine Vahemere maades. Hannibal, kodusõjad Roomas. Caesar, vabariigi lõpp.	4	Näitab kaardil Kartaagot Selgitab Rooma riigikorda eri aegadel Seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>vabariik, foorum, kapitoorium, patriits, plebei, konsul, senat, leegion, kodusõda, Kartaago, ladina keel</i> Teab, kes olid Romulus, Hannibal, Caesar, ning iseloomustab

		nende tegevust
Rooma keisririik, ühiskondlik korraldus. Augustus, Rooma impeerium ja selle lõhenemine.	4	Näitab kaardil Konstantinoopolit, Ida-Roomat ja Lääne-Roomat Selgitab Rooma riigikorda eri aegadel Seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>Ida-Rooma, Lääne-Rooma, Konstantinoopol</i> Teab, kes oli Augustus ning iseloomustab tema tegevust
Vana-Rooma kultuur, rahvas ja eluolu, Rooma kui impeeriumi keskus ja antiikaja suurlinn, kunst ja arhitektuur, avalikud mängud, Rooma õigus. Ristiusu teke, Uus Testament.	9	Iseloomustab eluolu ja kultuuri Rooma riigis Seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>Colosseum, rahvatribuun, orjandus, amfiteater, gladiaator, kristlus, piibel, Rooma õigus</i> Teab, kes oli Jeesus Kristus ning iseloomustab tema tegevust

D. Vana-Rooma (õppega seotud tegevuste orienteeruv maht - 20 tundi)			
Õpitulemused	Kujundava hindamise kriteeriumid		
	1. tase	2. tase	3. tase
D1. Näitab kaardil Apenniini poolsaart, Vahemerd, Kartaagot, Roomat, Konstantinoopolit, Ida-Roomat ja Lääne-Roomat	D1-1. Näitab kaardil Apenniini poolsaart, Vahemerd, Kartaagot, Roomat, Konstantinoopolit, Ida-Roomat ja Lääne-Roomat	D1-2. Näitab kaardil Apenniini poolsaart, Vahemerd, Kartaagot, Roomat, Konstantinoopolit, Ida-Roomat ja Lääne-Roomat, oskab lugeda ajallokaarti	D1-3. Näitab kaardil Apenniini poolsaart, Vahemerd, Kartaagot, Roomat, Konstantinoopolit, Ida-Roomat ja Lääne-Roomat, oskab selgitada ajalookaarti ja täita kontuurkaarti
D2. Teab Rooma riigi tekkelugu ning näitab kaardil Rooma riigi territooriumi ja selle laienemist	D2-1. Teab Rooma riigi tekkelugu ning näitab kaardil Rooma riigi territooriumi ja selle laienemist	D2-2. Teab Rooma riigi tekkelugu ning näitab kaardil Rooma riigi territooriumi ja selle laienemist, teab Rooma riigi laienemise põhjuseid	D2-3. Teab Rooma riigi tekkelugu ning näitab kaardil Rooma riigi territooriumi ja selle laienemist, oskab selgitada Rooma riigi laienemise võimalusi ja põhjendab neid
D3. Selgitab Rooma riigikorda eri aegadel	D3-1. Selgitab Rooma riigikorda eri aegadel .	D3-2. Selgitab Rooma riigikorda eri aegadel, võrdleb neid	D3-3. Selgitab Rooma riigikorda eri aegadel, põhjendab oma seisukohti erinevate riigikordade võrdlusel
D4. Iseloomustab eluolu ja kultuuri Rooma riigis	D4-1. Iseloomustab eluolu ja kultuuri Rooma riigis	D4-2. Iseloomustab eluolu ja kultuuri Rooma riigis, võrdleb Rooma ja Kreeka eluolu ja kultuuri	D4-3. Iseloomustab eluolu ja kultuuri Rooma riigis, oskab seostada Rooma kultuuri nii Kreeka kui tänapäeva kultuuriga
D5. Seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>vabariik, foorum, kapitoorium, Colosseum, patriits, plebei, konsul, senat, rahvatribuun, orjandus, amfiteater, gladiaator, leegion, kodusõda, kristlus, piibel, Rooma õigus, provints, Ida-Rooma, Lääne-Rooma,</i>	D5. Seletab mõisteid <i>vabariik, foorum, kapitoorium, Colosseum, patriits, plebei,</i>	D5. Seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>vabariik, foorum, kapitoorium, Colosseum, patriits,</i>	D5. Seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>vabariik, foorum, kapitoorium, Colosseum, patriits,</i>

<i>Kartaago, Konstantinoopol, ladina keel</i>	<i>konsul, senat, rahvatribuun, orjandus, amfiteater, gladiaator, leegion, kodusõda, kristlus, piibel, Rooma õigus, provints, Ida-Rooma, Lääne-Rooma, Kartaago, Konstantinoopol, ladina keel</i>	<i>plebei, konsul, senat, rahvatribuun, orjandus, amfiteater, gladiaator, leegion, kodusõda, kristlus, piibel, Rooma õigus, provints, Ida-Rooma, Lääne-Rooma, Kartaago, Konstantinoopol, ladina keel</i>	<i>plebei, konsul, senat, rahvatribuun, orjandus, amfiteater, gladiaator, leegion, kodusõda, kristlus, piibel, Rooma õigus, provints, Ida-Rooma, Lääne-Rooma, Kartaago, Konstantinoopol, ladina keel. Kasutab neid mõisteid Rooma-teemalise jutukese koostamisel</i>
D6. Teab, kes olid Romulus, Hannibal, Caesar, Augustus ja Jeesus Kristus, ning iseloomustab nende tegevust	D6-1. Teab, kes olid Romulus, Hannibal, Caesar, Augustus ja Jeesus Kristus	D6-2. Teab, kes olid Romulus, Hannibal, Caesar, Augustus ja Jeesus Kristus, ning iseloomustab nende tegevust	D6-3. Teab, kes olid Romulus, Hannibal, Caesar, Augustus ja Jeesus Kristus, ning iseloomustab nende tegevust ja põhjenda nende tähtsust kaasajal

Õppekäigud 6. klassile

Eesti Ajaloomuuseum – püsiekspositsioonis on Egiptuse ja Hiina ajalooesemeid

2013/2014 õppeaastal – Eesti Kunstimuuseumis näitus „Kui kunstnik kohtus Kleioga“

2.5.III kooliastme õpitulemused ajaloo

Põhikooli lõpetaja:

- 1) iseloomustab ajaloo põhietappe näidete kaudu;
- 2) mõistab eri ajastute kultuuripanust ning iseloomustab tähtsamaid ajaloosündmusi, isikuid ja kultuurinähtusi;
- 3) võrdleb ajaloosündmusi ja -nähtusi, leiab sarnasusi ja erinevusi, toob esile põhjusi ja tagajärgi, arutleb märksõnade/küsimuste toel, kujundab oma seisukoha ning põhjendab seda nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- 4) teab Eesti ühiskonna arengujärke ja tähtsamaid ajaloosündmusi, seostab kodukoha, Eesti ja Euroopa ajalugu maailma ajaloo ja saab aru, et ajaloosündmusi võib tõlgendada mitmeti;
- 5) töötab mitmesuguste ajalooallikatega, kommenteerib ja hindab neid kriitiliselt;
- 6) otsib, analüüsib ja kasutab ajalooinfot, koostab kava ja mõistekaarti, ajalooreferaati ja lühiuurimust, esitleb seda suuliselt ja kirjalikult ning IKT vahendeid kasutades;
- 7) töötab kaardiga ja koostab lihtsamaid skeeme;
- 8) asetab end minevikus elanud inimese olukorda.

2.6. Ajalugu - 7. klass (70 tundi)

Teemad ja orienteeruv tundide jaotus

Keskaeg ja varauusaeg

A. Maailm keskajal 476-1492 – 50 tundi

B. Maailm varauusaegjal 1492-1600 – 20 tundi

A. Maailm keskajal 476-1492

Õppesisu ja taotletavate õpitulemuste vahelised seosed ning õppega seotud tegevuste orienteeruv maht			
Õppesisu	Tunde		
A. Maailm keskajal 476-1492	50	Õpitulemused	Õppekäigud
Keskaja koht maailma ajaloos, keskaja ühiskonna üldiseloomustus. Keskaja perioodiseering, ühiskonnakorraldus, läänikord, eluolu ja maailmapilt.	4	Iseloomustab läänikorda, feodaalset hierarhiat, seisuslikku ühiskonda, naturaalmajandust, talupoegade ja feodaalide elulaadi Seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>senjäär, vasall, feodaal, pärisori</i>	
Kirik ja kultuur keskajal, ristiusu õpetuse alused, kiriku osa ühiskonnas, ristsõjad, keskaja ülikoolid ja teadus, romaani ja gooti stiil.	8	Iseloomustab kiriku osa keskaja ühiskonnas ning kultuuripärandi säilitajana ja maailmapildi kujundajana Toob esile ristsõdade eesmärgid ja tulemused Seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>paavst, patriarh, piiskop, preester, munk, nunn, romaani stiil, gooti stiil</i>	
Frangi riik, Frangi riigi teke, riik Karl Suure ajal, Frangi riigi jagunemine, kolm tuumikala: Itaalia, Prantsusmaa ja Saksamaa.	5	Iseloomustab Frangi riigi osatähtsust varakeskaegses ühiskonnas ja Frangi riigi jagunemist Teab, kes oli Karl Suur ning iseloomustab tema tegevust	
Araablased. Araabia ühiskond, Muhamed. Islam, araabia kultuur ja selle mõju Euroopale.	4	Iseloomustab araabia kultuuri ja selle mõju Euroopale, näitab kaardil araablaste vallutusi Seletab ja kasutab kontekstis mõisteid, <i>koraan, Muhamed, mošee, Meka</i>	
Bütsants, Bütsantsi tugevuse põhjused, Justinianus I, Vana-Vene riik.	6	Teab, kuidas kujunes Bütsantsi riik ning tekkis Vana-Vene riik Teab, kes oli Justinianus I, ning iseloomustab tema tegevust	
Linnad ja kaubandus, linnade teke ja eluolu, hansakaubandus Põhja-Euroopas, tsunftikord, linnade valitsemine	6	Teab, kuhu tekkisid keskaegsed linnad, iseloomustab keskaegse linna eluolu Seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>raad, tsunft, gild, Hansa Liit</i>	Tallinna Linnamuseum Teema: Keskaegne linn
Põhja-Euroopa ja Eesti. Skandinaavia eluviis ja ühiskond, viikingite retked.	3	Kirjeldab viikingite elu, nimetab ja näitab kaardil nende retkede põhisuundi	
Eesti keskajal, eluolu muinasaja lõpus. Muinasmaakonnad, muistne vabadusvõitlus ja ristiusustamine, ühiskonna struktuur. Valitsemine, Liivi Ordu. Linnad.	8	Nimetab Eesti muinasmaakondi ja suuremaid linnuseid, iseloomustab eestlaste eluolu muinasaja lõpul, Eesti ristiusustamist ja muistset vabadusvõitlust Seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>Mõõgavendade Ordu, Liivi Ordu</i>	Eesti Ajaloomuseum Teema: Eesti muinas- ja keskajal
Keskaja ühiskond Saksamaa, Inglismaa ja Prantsusmaa näitel. Saksa-Rooma keisririik, parlamendi kujunemine Inglismaal, Prantsusmaa ühendamine, eluolu keskajal	6	Seletab ja kasutab kontekstis mõistet <i>Inglise parlament</i>	

A. Maailm keskajal 476-1492 (õppega seotud tegevuste orienteeruv maht - 50 tundi)	
	Kujundava hindamise kriteeriumid

Õpitulemused	1. tase	2. tase	3. tase
A1. Iseloomustab läänikorda, feodaalset hierarhiat, seisuslikku ühiskonda, naturaalmajandust, talupoegade ja feodaalide elulaadi; kiriku osa keskaja ühiskonnas ning kultuuripärandi säilitajana ja maailmapildi kujundajana; teab, kuhu tekkisid keskaegsed linnad	A1-1. Iseloomustab läänikorda, feodaalset hierarhiat, seisuslikku ühiskonda, naturaalmajandust, talupoegade ja feodaalide elulaadi; kiriku osa keskaja ühiskonnas ning kultuuripärandi säilitajana ja maailmapildi kujundajana; teab, kuhu tekkisid keskaegsed linnad.	A1-2. Iseloomustab läänikorda, feodaalset hierarhiat, seisuslikku ühiskonda, naturaalmajandust, talupoegade ja feodaalide elulaadi; kiriku osa keskaja ühiskonnas ning kultuuripärandi säilitajana ja maailmapildi kujundajana; teab, kuhu tekkisid keskaeg. Kirjeldab, kuidas keskaegsed linnad funktsioneerisid	A1-3. Iseloomustab läänikorda, feodaalset hierarhiat, seisuslikku ühiskonda, naturaalmajandust, talupoegade ja feodaalide elulaadi; kiriku osa keskaja ühiskonnas ning kultuuripärandi säilitajana ja maailmapildi kujundajana; teab, kuhu tekkisid keskaegsed linnad. Selgitab, kuidas keskaegsed linnad funktsioneerisid. Võrdleb keskaegset ja tänapäeva linna.
A2. Iseloomustab Frangi riigi osatähtsust varakeskaegses ühiskonnas ja Frangi riigi jagunemist	A2-1. Iseloomustab Frangi riigi osatähtsust varakeskajal ja Frangi riigi jagunemist	A2-2. Iseloomustab Frangi riigi osatähtsust varakeskajal ja Frangi riigi jagunemist. Teab Frangi riigi lagunemise põhjuseid.	A2-3. Iseloomustab Frangi riigi osatähtsust varakeskajal ja Frangi riigi jagunemist. Teab Frangi riigi lagunemise põhjuseid. Tunneb riike, mis asuvad tänapäeval Frangi riigi territooriumil
A3. Iseloomustab araabia kultuuri ja selle mõju Euroopale, näitab kaardil araablaste vallutusi	A3-1. Iseloomustab araabia kultuuri ja selle mõju Euroopale, näitab kaardil araablaste vallutusi	A3-2. Iseloomustab araabia kultuuri ja selle mõju Euroopale, näitab kaardil araablaste vallutusi. Seletab ja kasutab kontekstis mõisteid, <i>koraan, Muhamed, mošee, Meka</i>	A3-3. Iseloomustab araabia kultuuri ja selle mõju Euroopale, näitab kaardil araablaste vallutusi. Seletab ja kasutab kontekstis mõisteid, <i>koraan, Muhamed, mošee, Meka</i> . Seostab keskaegset araabia ühiskonda tänapäeva araabia maailmaga
A4. Kirjeldab viikingite elu, nimetab ja näitab kaardil nende retkede põhisuundi	A4-1. Kirjeldab viikingite elu, nimetab ja näitab kaardil nende retkede põhisuundi	A4-2. Kirjeldab viikingite elu-olu, näitab kaardil viikingite retkede põhisuundi. Oskab kaardil näidata viikingite rüüsteretki ja avastusreise.	A4-3. Kirjeldab viikingite elu-olu, näitab kaardil viikingite retkede põhisuundi. Oskab kaardil näidata viikingite rüüsteretki ja avastusreise. Oskab võrrelda viikingite ja araabia ühiskonda.
5. Toob esile ristsõdade eesmärgid ja tulemused	A5-1. Toob esile ristsõdade eesmärgid ja tulemused	A5-2. Teab ristsõdade põhjuseid, eesmäärke ja tulemusi. Oskab kaardil näidata ristsõdade tähtsamaid lahinguid.	A5-3. Teab ristsõdade põhjuseid, eesmäärke ja tulemusi. Oskab kaardil näidata ristsõdade tähtsamaid lahinguid. Oskab välja tuua

			ristisõdade positiivseid ja negatiivseid tagajärgi.
A6. Nimetab Eesti muinasmaakondi ja suuremaid linnuseid, iseloomustab eestlaste eluolu muinasaja lõpul, Eesti ristiusustamist ja muistset vabadusvõitlust	A6-1. Nimetab Eesti muinasmaakondi ja suuremaid linnuseid, iseloomustab eestlaste eluolu muinasaja lõpul, Eesti ristiusustamist ja muistset vabadusvõitlust	A6-2. Tunneb muinas-Eesti maakondi, oskab neid kaardil näidata, iseloomustab eestlaste eluolu muinasaja lõpul, Eesti ristiusustamist ja muistset vabadusvõitlust. Nimetab eestlaste vabadusvõitluse tähtsamaid sündmusi	A6-3. Tunneb muinas-Eesti maakondi, oskab neid kaardil näidata, iseloomustab eestlaste eluolu muinasaja lõpul, Eesti ristiusustamist ja muistset vabadusvõitlust. Nimetab eestlaste vabadusvõitluse tähtsamaid sündmusi. Teab eestlaste kaotuse põhjuseid.
A7. Teab, kuidas kujunes Bütsantsi riik ning tekkis Vana-Vene riik	A7-1. Teab, kuidas kujunes Bütsantsi riik ning tekkis Vana-Vene riik	A7-2. Teab, kuidas kujunes Bütsantsi riik ning tekkis Vana-Vene riik. Nimetab tähtsamaid sündmusi Bütsantsis ja Vana-Vene riigis.	A7-3. . Teab, kuidas kujunes Bütsantsi riik ning tekkis Vana-Vene riik. Nimetab tähtsamaid sündmusi Bütsantsis ja Vana-Vene riigis. Toob välja Vana- Vene riigi ja Bütsantsi sarnasused ja erinevused
A8. Seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>paavst, patriarh, piiskop, preester, munk, nunn, senjäär, vasall, feodaal, pärisori, Inglise parlament, raad, tsunft, gild, Hansa Liit, Mõõgavendade Ordu, Liivi Ordu, romaani stiil, gooti stiil, koraan, Muhamed, mošee, Meka</i>	A8-1. Seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>paavst, patriarh, piiskop, preester, munk, nunn, senjäär, vasall, feodaal, pärisori, Inglise parlament, raad, tsunft, gild, Hansa Liit, Mõõgavendade Ordu, Liivi Ordu, romaani stiil, gooti stiil, koraan, Muhamed, mošee, Meka</i>	A8-2. Seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>paavst, patriarh, piiskop, preester, munk, nunn, senjäär, vasall, feodaal, pärisori, Inglise parlament, raad, tsunft, gild, Hansa Liit, Mõõgavendade Ordu, Liivi Ordu, romaani stiil, gooti stiil, koraan, Muhamed, mošee, Meka.</i> Oskab moodustada ajastukohaseid lauseid antud mõistetega.	A8-3. Seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>paavst, patriarh, piiskop, preester, munk, nunn, senjäär, vasall, feodaal, pärisori, Inglise parlament, raad, tsunft, gild, Hansa Liit, Mõõgavendade Ordu, Liivi Ordu, romaani stiil, gooti stiil, koraan, Muhamed, mošee, Meka.</i> Oskab moodustada ajastukohaseid lauseid antud mõistetega. Avab loetletud mõisteid näidete varal
A9. Teab, kes olid Karl Suur ja Justinianus I, ning iseloomustab nende tegevust	A9-1. Teab, kes olid Karl Suur ja Justinianus I, ning iseloomustab nende tegevust	A9-2. Teab, kes olid Karl Suur ja Justinianus I, ning iseloomustab nende tegevust. Nimetab Karl Suure ja Justinianus I ajaloolist tähtsust	A9-3. Teab, kes olid Karl Suur ja Justinianus I, ning iseloomustab nende tegevust. Nimetab Karl Suure ja Justinianus I ajaloolist tähtsust . Teab, milline

			on olnud Frangi riigi ja Bütsantsi mõju tänapäevale.
--	--	--	--

B. Maailm varauusajal 1492-1600

Õppesisu ja taotletavate õpitulemuste vahelised seosed ning õppega seotud tegevuste orienteeruv maht			
Õppesisu	Tunde		
B. Maailm varauusajal 1492-1600	20	Õpitulemused	Õppekäigud
Ühiskond varauusajal, tehnoloogia, uue maailmapildi kujunemine. Tehnoloogia areng, majandussuhted, humanism, kujutatav kunst, Leonardo da Vinci.	5	Teab, kuidas mõjutasid varauusaegset ühiskonda tehnoloogia areng Seletab ja kasutab kontekstis mõistet <i>humanism</i> Teab, kes oli Leonardo da Vinci, ning iseloomustab tema tegevust	
Suured maadeavastused. Ameerika avastamine, maadeavastuste tähendus Euroopale ja Euroopa mõju avastatud maades.	5	Teab, kuidas mõjutasid varauusaegset ühiskonda maadeavastused Seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>maadeavastused, reformatsioon, protestandid, luteri usk, renessanss, humanism</i> Teab, kes oli Kolumbus, ning iseloomustab tema tegevust	
Reformatsioon Saksamaal. Martin Luther.	5	Teab, kuidas mõjutasid varauusaegset ühiskonda reformatsioon Seletab ja kasutab kontekstis mõistet <i>maadeavastused</i> Teab, kes oli Martin Luther, ning iseloomustab tema tegevust	
Eesti 16. sajandil, reformatsioon, haldusjaotus ja linnad, Liivi sõja põhjused ja tagajärjed.	5	Iseloomustab Eesti arengut 16. sajandil, majanduse ja linnade arengut ning reformatsiooni mõju Seletab Liivi sõja põhjusi ja tagajärgi	

B. Maailm varauusajal 1492-1600 (õppega seotud tegevuste orienteeruv maht - 20 tundi)			
Õpitulemused	Kujundava hindamise kriteeriumid		
	1. tase	2. tase	3. tase
B1. Teab, kuidas mõjutasid varauusaegset ühiskonda maadeavastused, tehnoloogia areng ja reformatsioon	B1-1. Teab, kuidas mõjutasid varauusaegset ühiskonda maadeavastused, tehnoloogia areng ja reformatsioon	B1-2. Teab, kuidas mõjutasid varauusaegset ühiskonda maadeavastused, tehnoloogia areng ja reformatsioon. Tunneb tehnoloogilisi uuendusi.	B1-3. Teab, kuidas mõjutasid varauusaegset ühiskonda maadeavastused, tehnoloogia areng ja reformatsioon. Tunneb tehnoloogilisi uuendusi ja oskab nim. nende tähtsust
B2. Iseloomustab Eesti arengut 16. sajandil, majanduse ja linnade arengut ning reformatsiooni mõju	B2-1. Iseloomustab Eesti arengut 16. sajandil, majanduse ja linnade arengut ning reformatsiooni mõju	B2-2. Iseloomustab Eesti arengut 16. sajandil, majanduse ja linnade arengut ning reformatsiooni mõju. Toob välja reformatsiooni positiivsed ja negatiivsed tagajärjed Eestile	B2-3. Iseloomustab Eesti arengut 16. sajandil, majanduse ja linnade arengut ning reformatsiooni mõju. Toob välja reformatsiooni positiivsed ja negatiivsed tagajärjed. Teab nimetada, kuidas jagunes Eesti territoorium

			usutunnistuste vahel.
B3. Seletab Liivi sõja põhjusi ja tagajärgi	B3-1. Seletab Liivi sõja põhjusi ja tagajärgi	B3-2. Seletab Liivi sõja põhjusi ja tagajärgi. . Nimetab Liivi sõja tähtsamaid lahinguid.	B3-3. Seletab Liivi sõja põhjusi ja tagajärgi. Nimetab Liivi sõja tähtsamaid lahinguid. Nimetab põhjusi, miks Liivimaa sõja käigus nii kiiresti lagunes.
B4. Seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>maadeavastused, reformatsioon, protestandid, luteri usk, renessanss, humanism</i>	B4-1. Seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>maadeavastused, reformatsioon, protestandid, luteri usk, renessanss, humanism</i>	B4-2. Seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>maadeavastused, reformatsioon, protestandid, luteri usk, renessanss, humanism.</i> Toob näiteid maadeavastuste mõjust Euroopale, Ameerikale ja Aafrikale	B4-3. Seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>maadeavastused, reformatsioon, protestandid, luteri usk, renessanss, humanism.</i> Toob näiteid maadeavastuste mõjust Euroopale, Ameerikale ja Aafrikale. Teab, kuidas mõjutasid varauusaegset ühiskonda reformatsioon ja maadeavastused
B5. Teab, kes olid Kolumbus, Martin Luther ja Leonardo da Vinci, ning iseloomustab nende tegevust	B5-1. Teab, kes olid Kolumbus, Martin Luther ja Leonardo da Vinci, ning iseloomustab nende tegevust.	B5-2. Teab, kes olid Kolumbus, Martin Luther ja Leonardo da Vinci, ning iseloomustab nende tegevust. Oskab rõhutada nende ajalooliste isikute tähtsust keskajal	B5-3. Teab, kes olid Kolumbus, Martin Luther ja Leonardo da Vinci, ning iseloomustab nende tegevust. Oskab rõhutada nende ajalooliste isikute tähtsust keskajal. Oskab tuua välja nende isikute tähtsuse tänapäeval

2.7. Ajalugu - 8. klass (70 tundi)

Teemad ja orienteeruv tundide jaotus

Uusaeg

A. Maailm 1600-1815 - 35 tundi

B. Maailm 1815-1918 - 35 tundi

A. Maailm 1600-1815

Õpetaja töökava koostamisel ei pea lähtuma tabelis esitatud õppesisu ja õpitulemuste järjekorrast.

Õppesisu ja taotletavate õpitulemuste vahelised seosed ning õppega seotud tegevuste orienteeruv maht		
Õppesisu	Tunde	Õpitulemused
A. Maailm 1600-1815	35	
Uusaja ühiskonna põhjooned Euroopas, absolutismi kujunemine, Louis XIV, valgustusfilosoofia, Inglise	10	Iseloomustab valitsemiskorralduse muutusi uusajal: seisuslik riik, absolutism, valgustatud absolutism, parlamentarism Seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>valgustus, restauratsioon, absolutism, parlamentarism</i>

kodusõda ja restauratsioon, Inglismaa ja Prantsusmaa, 18. sajandi valgustatud absolutism Preisimaa näitel, Friedrich II.		Teab, kes olid Louis XIV ja Voltaire, ning iseloomustab nende tegevust
Eesti Rootsi ja Vene riigi koosseisus, valitsemine, keskvoim ja aadli omavalitsus, Balti erikord, Põhjasõda, Peeter I, Eesti talurahvas 17. ja 18. sajandil, muutused majanduses ja poliitikas, vaimuelu (religioon, haridus, kirjasõna).	9	Teab, mis muutused toimusid Euroopa poliitilisel kaardil Vestfaali rahu tulemusena, ning näitab neid kaardil Teab, mis muutused toimusid Rootsi ja Vene ajal Eesti võimukorralduses, talurahva elus, hariduses ja kultuuris ning mis olid Põhjasõja tagajärjed Eestile Teab, kes oli Peeter I ning iseloomustab tema tegevust
USA iseseisvumine, Iseseisvussõda, USA riiklik korraldus.	4	Teab, kuidas tekkisid Ameerika Ühendriigid, ja iseloomustab Ameerika Ühendriikide riigikorraldust
Prantsuse revolutsioon ja Napoleoni ajastu. Prantsuse revolutsiooni põhjused ja kulg, Napoleoni reformid, Prantsuse revolutsiooni ja Napoleoni sõdade tähtsus Euroopa ajaloos.	10	Selgitab Prantsuse revolutsiooni ning Napoleoni reformide põhjusi, tagajärgi ja mõju Toob esile ühiskonna ümberkorraldamise võimalusi reformide ja revolutsiooni teel ning saab aru, mille poolest need erinevad Teab, mis muutused toimusid Euroopa poliitilisel kaardil Viini kongressi tulemusena, ning näitab neid kaardil Seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>reform</i> , <i>revolutsioon</i> Teab, kes olid Napoleon ning iseloomustab tema tegevust
Kultuur: barokk, klassitsism	2	Iseloomustab baroki ja klassitsismi põhijooni

A. Maailm 1600-1815 (õppega seotud tegevuste orienteeruv maht - 35 tundi)			
Õpitulemused	Kujundava hindamise kriteeriumid		
	1. tase	2. tase	3. tase
A1. Teab, mis muutused toimusid Rootsi ja Vene ajal Eesti võimukorralduses, talurahva elus, hariduses ja kultuuris ning mis olid Põhjasõja tagajärjed Eestile	A1-1. Teab, mis muutused toimusid Rootsi ja Vene ajal Eesti võimukorralduses, talurahva elus, hariduses ja kultuuris ning mis olid Põhjasõja tagajärjed Eestile	A1-2. Teab, mis muutused toimusid Rootsi ja Vene ajal Eesti võimukorralduses, talurahva elus, hariduses ja kultuuris ning mis olid Põhjasõja tagajärjed Eestile. Võrdleb Rootsi ja Vene aega Eestis.	A1-3. Teab, mis muutused toimusid Rootsi ja Vene ajal Eesti võimukorralduses, talurahva elus, hariduses ja kultuuris ning mis olid Põhjasõja tagajärjed Eestile, võrdleb Rootsi ja Vene aega Eestis ja analüüsib mõlema võimu mõju Eesti ühiskonna arengule.
A2. Iseloomustab valitsemiskorralduse muutusi uusajal: seisuslik riik, absolutism, valgustatud absolutism, parlamentarism	A2-1. Iseloomustab valitsemiskorralduse muutusi uusajal: seisuslik riik, absolutism, valgustatud absolutism, parlamentarism	A2-2. Iseloomustab valitsemiskorralduse muutusi uusajal: seisuslik riik, absolutism, valgustatud absolutism, parlamentarism. Võrdleb erinevaid valitsemiskorraldusi.	A2-3. Iseloomustab valitsemiskorralduse muutusi uusajal: seisuslik riik, absolutism, valgustatud absolutism, parlamentarism, võrdleb erinevaid valitsemiskorraldusi ja analüüsib erinevate valitsemiskorralduste mõju tänapäevasele riigivalitsemisele
A3. Selgitab Prantsuse revolutsiooni ning Napoleoni reformide põhjusi, tagajärgi ja mõju	A3-1. Selgitab Prantsuse revolutsiooni ning Napoleoni reformide põhjusi, tagajärgi ja mõju	A3-2. Selgitab Prantsuse revolutsiooni ning Napoleoni reformide põhjusi, tagajärgi ja mõju	A3-3. Selgitab Prantsuse revolutsiooni ning Napoleoni reformide põhjusi, tagajärgi ja mõju,

	mõju	mõju, kirjeldab Prantsuse revolutsiooni erinevaid etappe ja nende mõju	kirjeldab Prantsuse revolutsiooni erinevaid etappe ja nende mõju ning analüüsib Prantsuse revolutsiooni mõju uusaegse Euroopa arengule
A4. Toob esile ühiskonna ümberkorraldamise võimalusi reformide ja revolutsiooni teel ning saab aru, mille poolest need erinevad	A4-1. Toob esile ühiskonna ümberkorraldamise võimalusi reformide ja revolutsiooni teel ning saab aru, mille poolest need erinevad	A4-2. Toob esile ühiskonna ümberkorraldamise võimalusi reformide ja revolutsiooni teel ning saab aru, mille poolest need erinevad, võrdleb neid omavahel tuues välja kummagi plussid ja miinused	A4-3. Toob esile ühiskonna ümberkorraldamise võimalusi reformide ja revolutsiooni teel ning saab aru, mille poolest need erinevad, võrdleb neid omavahel tuues välja kummagi plussid ja miinused, annab hinnangu mõjukamale ümberkorraldamise võimalusele ja toob näiteid tänapäevast
A5. Teab, mis muutused toimusid Euroopa poliitilisel kaardil Vestfaali rahu ning Viini kongressi tulemusena, ning näitab neid kaardil	A5-1. Teab, mis muutused toimusid Euroopa poliitilisel kaardil Vestfaali rahu ning Viini kongressi tulemusena, ning näitab neid kaardil	A5-2. Teab, mis muutused toimusid Euroopa poliitilisel kaardil Vestfaali rahu ning Viini kongressi tulemusena, ning näitab neid kaardil, võrdleb muutusi Euroopa poliitilisel kaardil mõlema sündmuse tulemusel	A5-3. Teab, mis muutused toimusid Euroopa poliitilisel kaardil Vestfaali rahu ning Viini kongressi tulemusena, ning näitab neid kaardil, võrdleb muutusi Euroopa poliitilisel kaardil mõlema sündmuse tulemusel, analüüsib muutuste mõju Euroopa arengule uusajal
A6. Teab, kuidas tekkisid Ameerika Ühendriigid, ja iseloomustab Ameerika Ühendriikide riigikorraldust	A6-1. Teab, kuidas tekkisid Ameerika Ühendriigid, ja iseloomustab Ameerika Ühendriikide riigikorraldust	A6-2. Teab, kuidas tekkisid Ameerika Ühendriigid, ja iseloomustab Ameerika Ühendriikide riigikorraldust, võrdleb seda teiste õpitud riikidega nt Prantsusmaa ja Inglismaa	A6-3. Teab, kuidas tekkisid Ameerika Ühendriigid, ja iseloomustab Ameerika Ühendriikide riigikorraldust, võrdleb seda teiste õpitud riikidega nt Prantsusmaa ja Inglismaa, annab hinnangu Ameerika Ühendriikide riikluse sünnile ja selle mõjule tänapäeval
A7. Iseloomustab baroki ja klassitsismi põhijooni	A7-1. Iseloomustab baroki ja klassitsismi põhijooni	A7-2. Iseloomustab baroki ja klassitsismi põhijooni, võrdleb kahte kunstivoolu	A7-3. Iseloomustab baroki ja klassitsismi põhijooni, võrdleb kahte kunstivoolu, analüüsib kunstivoolude tähtsust antud perioodil ning illustreerib analüüsi näidetega Eestist
A8. Seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>valgustus, reform,</i>	A8-1. Seletab mõisteid <i>valgustus,</i>	A8-2. Seletab ja kasutab kontekstis	A8-3. Seletab ja kasutab kontekstis

<i>revolutsioon, restauratsioon, absolutism, parlamentarism</i>	<i>reform, revolutsioon, restauratsioon, absolutism, parlamentarism</i>	<i>mõisteid valgustus, reform, revolutsioon, restauratsioon, absolutism, parlamentarism</i>	<i>mõisteid valgustus, reform, revolutsioon, restauratsioon, absolutism, parlamentarism.</i> Kasutab lühijutu koostamisel etteantud mõisteid
A9. Teab, kes olid Napoleon, Louis XIV, Peeter I ja Voltaire, ning iseloomustab nende tegevust	A9-1. Teab, kes olid Napoleon, Louis XIV, Peeter I ja Voltaire	A9-2. Teab, kes olid Napoleon, Louis XIV, Peeter I ja Voltaire, ning iseloomustab nende tegevust	A9-3. Teab, kes olid Napoleon, Louis XIV, Peeter I ja Voltaire, ning iseloomustab nende tegevust, analüüsib nende tähtsust ajaloos

B. Maailm 1815-1918

Õpetaja töökava koostamisel ei pea lähtuma tabelis esitatud õppesisu ja õpitulemuste järjekorrast.

Õppesisu ja taotletavate õpitulemuste vahelised seosed ning õppega seotud tegevuste orienteeruv maht		
Õppesisu	Tunde	Õpitulemused
B. Maailm 1815-1918	35	
Industriaalühiskonna kujunemine, tööstuslik pööre, vabrikutootmine, linnastumine, industriaalühiskonna sotsiaalne pale, 19. sajandi poliitilised õpetused.	4	Seletab ja kasutab kontekstis mõisteid, <i>monopol, linnastumine, liberalism, konservatism, sotsialism</i>
Rahvuslus ja rahvusriigid, rahvusluse kasv Euroopas, rahvusriigi loomine Saksamaa näitel, Saksa keisririik.	4	Iseloomustab rahvuslikku liikumist Euroopas Seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>rahvusriik, monopol, linnastumine, rahvuslik liikumine, venestamine, autonoomia, Antant, Kolmikliit, liberalism, konservatism, sotsialism</i>
Eesti 19. sajandil ja 20. sajandi algul, Vene impeeriumi äärealade poliitika, talurahvaseadused, rahvuslik ärkamine, selle eeldused, liidrid ja üritused, venestusaeg, 1905. aasta revolutsiooni tagajärjed.	10	Iseloomustab rahvuslikku liikumist Eestis Seletab ja kasutab kontekstis mõisteid, <i>rahvuslik liikumine, venestamine, autonoomia</i>
Esimene maailmasõda, uue jõudude vahekorra kujunemine Euroopas, sõja põhjused, kulg ja tagajärjed, maailmasõja mõju Eestile. Eesti iseseisvumine: autonoomiast Vabadussõjani.	13	Näitab kaardil Esimeses maailmasõjas osalenud riikide liite Teab Esimese maailmasõja põhjusi ja tagajärgi Selgitab Eesti iseseisvumist Seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>Antant, Kolmikliit, liberalism, konservatism, sotsialism</i>
Kultuur 19. sajandil ja 20. sajandi algul: eluolu, ajakirjandus, seltsiliikumine.	4	Iseloomustab 19. sajandi ja 20. sajandi alguse peamisi kultuurisaavutusi

B. Maailm 1815-1918 (õppega seotud tegevuste orienteeruv maht - 35 tundi)

Õpitulemused	Kujundava hindamise kriteeriumid		
	1. tase	2. tase	3. tase
B1. Näitab kaardil Esimeses maailmasõjas osalenud riikide liite	B1-1. Näitab kaardil Esimeses maailmasõjas osalenud riikide liite	B1-2. Näitab kaardil Esimeses maailmasõjas osalenud riikide liite, nimetab sõjalis-poliitiliste liitude tekkepõhjuseid	B1-3. Näitab kaardil Esimeses maailmasõjas osalenud riikide liite, nimetab sõjalis-poliitiliste liitude tekkepõhjuseid ja annab hinnangu nende tegevusele
B2. Iseloomustab rahvuslikku	B2-1. Iseloomustab	B2-2. Iseloomustab	B2-3. Iseloomustab

liikumist Eestis ja Euroopas	rahvuslikku liikumist Eestis ja Euroopas	rahvuslikku liikumist Eestis ja Euroopas, võrdleb rahvuslikku liikumist Eestis ja Saksamaal	rahvuslikku liikumist Eestis ja Euroopas, võrdleb rahvuslikku liikumist Eestis ja Saksamaal, annab hinnangu rahvusliku liikumise tegevusele Eesti iseseisvuse arengus
B3. Selgitab Eesti iseseisvumist	B3-1. Selgitab Eesti iseseisvumist	B3-2. Selgitab Eesti iseseisvumist, toob välja eeldused ja põhjused	B3-3. Selgitab Eesti iseseisvumist, toob välja eeldused ja põhjused, annab hinnangu Eesti iseseisvumise tähtsusele
B4. Teab Esimese maailmasõja põhjusi ja tagajärgi	B4-1. Teab Esimese maailmasõja põhjusi ja tagajärgi	B4-2. Teab Esimese maailmasõja põhjusi ja tagajärgi, selgitab sõja mõju maailmale	B4-3. Teab Esimese maailmasõja põhjusi ja tagajärgi, selgitab sõja mõju maailmale, analüüsib Esimese maailmasõja murrangulisust ja toob välja võrdluse eelnevate sõdadega
B5. Iseloomustab 19. sajandi ja 20. sajandi alguse peamisi kultuurisaavutusi	B5-1. Iseloomustab 19. sajandi ja 20. sajandi alguse peamisi kultuurisaavutusi	B5-2. Iseloomustab 19. sajandi ja 20. sajandi alguse peamisi kultuurisaavutusi, võrdleb neid varasemate sajanditega	B5-3. Iseloomustab 19. sajandi ja 20. sajandi alguse peamisi kultuurisaavutusi, võrdleb neid varasemate sajanditega ja analüüsib nende mõju tänapäev elu-olule
B6. Seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>rahvusriik, monopol, linnastumine, rahvuslik liikumine, venestamine, autonoomia, Antant, Kolmikliit, liberalism, konservatism, sotsialism</i>	B6-1. Seletab mõisteid <i>rahvusriik, monopol, linnastumine, rahvuslik liikumine, venestamine, autonoomia, Antant, Kolmikliit, liberalism, konservatism, sotsialism</i>	B6-2. Seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>rahvusriik, monopol, linnastumine, rahvuslik liikumine, venestamine, autonoomia, Antant, Kolmikliit, liberalism, konservatism, sotsialism</i>	B6-3. Seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>rahvusriik, monopol, linnastumine, rahvuslik liikumine, venestamine, autonoomia, Antant, Kolmikliit, liberalism, konservatism, sotsialism</i> . Kasutab mõisteid arutluse kirjutamisel.

Õppekäigud 8.klassile:

Kadrioru loss ja Peeter I majamuuseum
Eesti Vabaõhumuuseum - talurahvas Eestis 17.-19.sajand
Tallinna Linnamuuseum
Lennusadam

2.8.Ajalugu - 9. klass (70 tundi)

Teemad ja orienteeruv tundide jaotus
Lähiajalugu

- A. Maailm kahe maailmasõja vahel 1918-1939 - 25 tundi
B. Teine maailmasõda 1939-1945 - 10 tundi
C. Maailm pärast Teist maailmasõda 1945-2000 - 35 tundi

A. Maailm kahe maailmasõja vahel 1918-1939

Õpetaja töökava koostamisel ei pea lähtuma tabelis esitatud õppesisu ja õpitulemuste järjekorrast.

Õppesisu ja taotletavate õpitulemuste vahelised seosed ning õppega seotud tegevuste orienteeruv maht		
Õppesisu	Tunde	Õpitulemused
A. Maailm kahe maailmasõja vahel 1918-1939	25	
Rahvusvaheline olukord Pariisi rahukonverents Poliitiline kaart pärast Esimest maailmasõda Rahvasteliidu tegevus ja mõju Sõjakollete kujunemine Aasias ja Euroopas.	3	Näitab kaardil Esimese maailmasõja järel toimunud muutusi (Versailles' süsteem). Toob esile rahvusvahelise olukorra teravnemise põhjusi 1930. aastail. Seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>Rahvaste Liit</i> , <i>Versailles' süsteem</i> .
Maailmamajandus Ülemaailmse majanduskriisi põhjused, olemus ja tagajärjed	2	
Demokraatia ja diktatuurid 1920.–1930. aastail Demokraatia ja diktatuuri põhijooned Demokraatia Ameerika Ühendriikide näitel Autoritarism Itaalia näitel Totalitarism NSV Liidu ja Saksamaa näitel	8	Iseloomustab ning võrdleb demokraatlikku ja diktatuurset ühiskonda. Seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>demokraatia</i> , <i>diktatuur</i> , <i>autoritarism</i> , <i>totalitarism</i> , <i>ideoloogia</i> , <i>fašism</i> , <i>kommunism</i> , <i>natsionaalsotsialism</i> , <i>repressioon</i> , <i>parlamentarism</i> . Teab, kes olid Jossif Stalin, Benito Mussolini, Adolf Hitler, Franklin Delano Roosevelt, ning iseloomustab nende tegevust.
Eesti Vabariik Vabadussõda Asutav Kogu, maareform ja põhiseadus Demokraatliku parlamentarismi aastad Vaikiv ajastu Majandus Kultuur ja eluolu Välispoliitika	8	Iseloomustab ning võrdleb Eesti Vabariigi arengut demokraatliku parlamentarismi aastatel ja vaikival ajastul. Seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>vaikiv ajastu</i> , <i>Tartu rahu</i> . Teab, kes olid Konstantin Päts ja Jaan Tõnisson, ning iseloomustab nende tegevust.
Kultuur ja eluolu kahe maailmasõja vahel Uued kultuurinähtused Teadus Tehnika areng, aatomiuringud, auto ja lennuk, raadio, kino ja film Kirjanus ja kunst Uued propagandavahendid	4	Iseloomustab ning võrdleb kultuuri arengut ja eluolu Eesti Vabariigis ning maailmas, nimetab uusi kultuurinähtusi ja tähtsamaid kultuurisaavutusi.

A. Maailm kahe maailmasõja vahel 1918-1939 (õppega seotud orienteeruv maht - 25 tundi)			
Õpitulemused	Kujundava hindamise kriteeriumid		
	1. tase	2. tase	3. tase
A1. Näitab kaardil Esimese maailmasõja järel toimunud muutusi (Versailles' süsteem)	A1-1. Leiab kaardil üles info, mis on seotud Esimese maailmasõja järel toimunud muutustega (Versailles' süsteem).	A1-2. Leiab kaardil üles info, mis on seotud Esimese maailmasõja järel toimunud muutustega (Versailles' süsteem) ja osutab nendele. Lisab juurde selgitused tuginedes ajaloolistele faktidele.	A1-3. Leiab kaardil üles info, mis on seotud Esimese maailmasõja järel toimunud muutustega (Versailles' süsteem) ja osutab nendele. Lisab juurde selgitused ja vajalikud põhjendused ning hinnangud tuginedes ajaloolistele faktidele.

A2. Toob esile rahvusvahelise olukorra teravnemise põhjusi 1930. aastail	A2-1. Loetleb rahvusvahelise olukorra teravnemise põhjusi 1930. aastail.	A2-2. Loetleb ja illustreerib näidetega rahvusvahelise olukorra teravnemise põhjusi 1930. aastail.	A2-3. Loetleb ja illustreerib näidetega rahvusvahelise olukorra teravnemise põhjusi 1930. aastail, esitades põhjused olulisuse pingraes, mida põhjendab.
A3. Iseloomustab ning võrdleb demokraatlikku ja diktatuurset ühiskonda	A3-1. Toob esile demokraatliku ja diktatuurse ühiskonna iseloomulikud tunnused ning kõrvutab sarnasusi ja erinevusi.	A3-2. Toob esile demokraatliku ja diktatuurse ühiskonna iseloomulikud tunnused ning kõrvutab sarnasusi ja erinevusi, tuginedes konkreetsetele faktidele ja näidetele.	A3-3. Toob esile demokraatliku ja diktatuurse ühiskonna iseloomulikud tunnused ning kõrvutab sarnasusi ja erinevusi, tuginedes konkreetsetele faktidele ja näidetele. Kirjeldab inimeste olukorda demokraatlikus ja diktatuurses ühiskonnas, asetades ennast minevikus elanud inimese olukorda.
A4. Iseloomustab ning võrdleb Eesti Vabariigi arengut demokraatliku parlamentarismi aastail ja vaikival ajastul	A4-1. Toob esile Eesti Vabariigi demokraatliku parlamentarismi aastate ja vaikiva ajastu iseloomulikud tunnused ning kõrvutab sarnasusi ja erinevusi.	A4-2. Toob esile Eesti Vabariigi demokraatliku parlamentarismi aastate ja vaikiva ajastu iseloomulikud tunnused ning kõrvutab sarnasusi ja erinevusi, tuginedes konkreetsetele faktidele ja näidetele.	A4-3. Toob esile Eesti Vabariigi demokraatliku parlamentarismi aastate ja vaikiva ajastu iseloomulikud tunnused ning kõrvutab sarnasusi ja erinevusi, tuginedes konkreetsetele faktidele ja näidetele. Annab hinnangu Eesti Vabariigi arengule demokraatliku parlamentarismi aastail ja vaikival ajastul ning põhjendab hinnangut näidete kaudu.
A5. Iseloomustab kultuuri arengut ja eluolu Eesti Vabariigis ning maailmas, nimetab uusi kultuurinähtusi ja tähtsamaid kultuurisaavutusi	A5-1. Loetleb olulisemad kultuuri arengu ja eluolu muutused kahe maailmasõja vahel Eesti Vabariigis ning maailmas.	A5-2. Loetleb olulisemad kultuuri arengu ja eluolu muutused kahe maailmasõja vahel Eesti Vabariigis ning maailmas. Töötades erinevate ajalooallikatega toob esile uusi kultuurinähtusi ja tähtsamaid kultuurisaavutusi.	A5-3. Loetleb olulisemad kultuuri arengu ja eluolu muutused kahe maailmasõja vahel Eesti Vabariigis ning maailmas. Töötades erinevate ajalooallikatega toob esile uusi kultuurinähtusi ja tähtsamaid kultuurisaavutusi. Seostab Eesti Vabariigis toimunu maailmas toimunuga.
A6. Seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>demokraatia, diktatuur, autoritarism, totalitarism, ideoloogia, fašism, kommunism, natsionaalsotsialism, repressioon, Rahvaste Liit, Versailles' süsteem, vaikiv ajastu, parlamentarism, Tartu rahu</i>	A6-1. Avab mõisted <i>demokraatia, diktatuur, autoritarism, totalitarism, ideoloogia, fašism, kommunism, natsionaalsotsialism, repressioon, Rahvaste Liit, Versailles' süsteem, vaikiv ajastu, parlamentarism, Tartu rahu</i> näidete varal.	A6-2. Avab mõisted <i>demokraatia, diktatuur, autoritarism, totalitarism, ideoloogia, fašism, kommunism, natsionaalsotsialism, repressioon, Rahvaste Liit, Versailles' süsteem, vaikiv ajastu, parlamentarism, Tartu rahu</i> näidete varal. Kasutab mõisteid kontekstis sündmuste ja protsesside kirjeldamisel.	A6-3. Avab mõisted <i>demokraatia, diktatuur, autoritarism, totalitarism, ideoloogia, fašism, kommunism, natsionaalsotsialism, repressioon, Rahvaste Liit, Versailles' süsteem, vaikiv ajastu, parlamentarism, Tartu rahu</i> näidete varal. Kasutab mõisteid kontekstis sündmuste ja protsesside kirjeldamisel ja oma seisukoha ning põhjenduse väljendamisel.
A7. Teab, kes olid Jossif Stalin, Benito Mussolini, Adolf Hitler, Franklin	A7-1. Loetleb nende ajalooliste isikutega seotud olulisemad sündmused ja	A7-2. Loetleb nende ajalooliste isikutega seotud olulisemad sündmused ja protsessid ning toob esile	A7-3. Loetleb nende ajalooliste isikutega seotud olulisemad sündmused ja protsessid ning toob esile

Delano Roosevelt, Konstantin Päts ja Jaan Tõnisson, ning iseloomustab nende tegevust	protsessid.	nende isikute tegevuse mõju ajaloolise keskkonna kujunemisel.	nende isikute tegevuse mõju ajaloolise keskkonna kujunemisel. Annab hinnangu nende ajalooliste isikute tegevusele ja põhjendab seda.
--	-------------	---	--

B. Teine maailmasõda 1939-1945

Õpetaja töökava koostamisel ei pea lähtuma tabelis esitatud õppesisu ja õpitulemuste järjekorrast.

Õppesisu ja taotletavate õpitulemuste vahelised seosed ning õppega seotud tegevuste orienteeruv maht		
Õppesisu	Tunde	Õpitulemused
B. Teine maailmasõda 1939-1945		
Rahvusvaheline olukord Lääneriikide järeleandmised Saksamaale München MRP	2	Iseloomustab, milline oli rahvusvaheline olukord Teise maailmasõja eel ja toob esile Teise maailmasõja puhkemise põhjusi. Seletab ja kasutab kontekstis mõistet <i>MRP</i> .
Sõjategevuse üldiseloomustus Sõja algus ja lõpp Sõdivad pooled, rinded Holokaust ÜRO asutamine	4	Teab, millal algas ja lõppes Teine maailmasõda, toob esile Teise maailmasõja tulemused ja tagajärjed. Teab, mis riigid tegutsesid koostöös Saksamaaga ning mis riikidest moodustus Hitleri-vastane koalitsioon. Näitab kaardil Teise maailmasõja sõjategevust Idarindel, Läänerindel, Vaiksel ookeanil ja Põhja-Aafrikas ning muudatusi Teise maailmasõja järel. Seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>holokaust</i> , <i>ÜRO</i> .
Eesti Teise maailmasõja ajal Baaside ajastu Iseseisvuse kaotamine Juuniküditamine Sõjategevus Eesti territooriumil Nõukogude ja Saksa okupatsioon	4	Selgitab MRP ja baaside lepingu tähtsust Eesti ajaloos. Iseloomustab Eesti Vabariigi iseseisvuse kaotamist. Seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>küditamine</i> , <i>baaside leping</i> , <i>okupatsioon</i> .

B. Teine maailmasõda 1939-1945 (õppega seotud orienteeruv maht - 10 tundi)			
Õpitulemused	Kujundava hindamise kriteeriumid		
	1. tase	2. tase	3. tase
B1. Näitab kaardil Teise maailmasõja sõjategevust Idarindel, Läänerindel, Vaiksel ookeanil ja Põhja-Aafrikas ning muudatusi Teise maailmasõja järel	B1-1. Leiab ajalookaardil üles vajaliku info, mis iseloomustab Teise maailmasõja sõjategevust Idarindel, Läänerindel, Vaiksel ookeanil ja Põhja-Aafrikas ning muudatusi Teise maailmasõja järel.	B1-2. Leiab ajalookaardil üles vajaliku info, mis iseloomustab Teise maailmasõja sõjategevust Idarindel, Läänerindel, Vaiksel ookeanil ja Põhja-Aafrikas ning muudatusi Teise maailmasõja järel. Lisab juurde selgitused tuginedes ajaloolistele faktidele.	B1-3. Leiab ajalookaardil üles vajaliku info, mis iseloomustab Teise maailmasõja sõjategevust Idarindel, Läänerindel, Vaiksel ookeanil ja Põhja-Aafrikas ning muudatusi Teise maailmasõja järel. Lisab juurde selgitused ja vajalikud põhjendused ning hinnangud tuginedes ajaloolistele faktidele.
B2. Iseloomustab, milline oli rahvusvaheline olukord Teise maailmasõja eel, ja toob esile Teise maailmasõja puhkemise põhjusi	B2-1. Toob esile olulisemad enne Teist maailmasõda rahvusvahelist olukorda iseloomustavad jooned. Loetleb Teise maailmasõja puhkemise põhjusi.	B2-2. Toob esile olulisemad enne Teist maailmasõda rahvusvahelist olukorda iseloomustavad jooned ning illustreerib neid teemakohaste faktidega. Loetleb Teise maailmasõja puhkemise põhjusi koos illustreerivate näidetega.	B2-3. Toob esile olulisemad enne Teist maailmasõda rahvusvahelist olukorda iseloomustavad jooned ning illustreerib neid teemakohaste faktidega. Loetleb Teise maailmasõja puhkemise põhjusi koos illustreerivate näidetega. Esitab oma põhjendatud arvamuse, millised rahvusvahelise olukorra joontest ja loetletud põhjustest olid olulisemad teise maailmasõja puhkemise

			seisukohast.
B3. Selgitab MRP ja baaside lepingu tähtsust Eesti ajaloos	B3-1. Toob esile MRP ja baaside lepingu tagajärjed Eestile ja seostab neid järgnevate sündmustega.	B3-2. Toob esile MRP ja baaside lepingu tagajärjed Eestile ja seostab neid järgnevate sündmustega. Annab hinnangu nimetatud sündmustele ja põhjendab seda.	B3-3. Toob esile MRP ja baaside lepingu tagajärjed Eestile ja seostab neid järgnevate sündmustega. Annab hinnangu MRP-le ja baaside lepingule ning põhjendab seda. Suudab kriitiliselt hinnata erinevaid käsitlusi nimetatud sündmuste kohta ning oma seisukohti põhjendada.
B4. Iseloomustab Eesti Vabariigi iseseisvuse kaotamist	B4-1. Kirjeldab sündmuste kronoloogiat, mis viisid Eesti Vabariigi iseseisvuse kaotamiseni.	B4-2. Kirjeldab sündmuste kronoloogiat, mis viisid Eesti Vabariigi iseseisvuse kaotamiseni. Seostab neid sündmusi ajalooliste isikute ja rahvusvahelise olukorraga.	B4-3. Kirjeldab sündmuste kronoloogiat, mis viisid Eesti Vabariigi iseseisvuse kaotamiseni. Seostab neid sündmusi ajalooliste isikute ja rahvusvahelise olukorraga. Toob esile võimalikud alternatiivid nimetatud sündmuste kontekstis ning põhjendab neid.
B5. Teab, millal algas ja lõppes Teine maailmasõda, toob esile Teise maailmasõja tulemused ja tagajärjed	B5-1. Nimetab Teise maailmasõja algus- ja lõpuaja, võitja- ja kaotajariigid.	B5-2. Nimetab Teise maailmasõja algus- ja lõpuaja, võitja- ja kaotajariigid. Toob esile olulised muutused maailmas Teise maailmasõja järel – olulisemad tulemused ja tagajärjed.	B5-3. Nimetab Teise maailmasõja algus- ja lõpuaja, võitja- ja kaotajariigid. Toob esile olulised muutused maailmas Teise maailmasõja järel – olulisemad tulemused ja tagajärjed. Annab põhjendatud hinnangu Teise maailmasõja tulemustele ja tagajärgedele.
B6. Teab, mis riigid tegutsesid koostöös Saksamaaga ning mis riikidest moodustus Hitleri-vastane koalitsioon	B6-1. Nimetab riigid, mis tegutsesid koostöös Saksamaaga ning riigid, moodustus Hitleri-vastane koalitsiooni.	B6-2. Nimetab riigid, mis tegutsesid koostöös Saksamaaga ning riigid, moodustus Hitleri-vastane koalitsiooni. Seostab koalitsioonide kujunemist ajaloolise keskkonnaga ning ajalooliste isikutega.	B6-3. Nimetab riigid, mis tegutsesid koostöös Saksamaaga ning riigid, moodustus Hitleri-vastane koalitsiooni. Seostab koalitsioonide kujunemist ajaloolise keskkonnaga ning ajalooliste isikutega. Põhjendab, miks sellised koalitsioonid kujunesid.
B7. Seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>MRP, holokaust, küüditamine, baaside leping, okupatsioon, ÜRO</i>	B7-1. Avab mõiste näidete varal.	B7-2. Avab mõiste näidete varal. Kasutab mõisteid kontekstis sündmuste ja protsesside kirjeldamisel.	B7-3. Avab mõiste näidete varal. Kasutab mõisteid kontekstis sündmuste ja protsesside kirjeldamisel ja oma seisukoha ning põhjenduse väljendamisel.

C. Maailm pärast Teist maailmasõda 1945-2000

Õpetaja töökava koostamisel ei pea lähtuma tabelis esitatud õppesisu ja õpitulemuste järjekorrast.

Õppesisu ja taotletavate õpitulemuste vahelised seosed ning õppega seotud tegevuste orienteeruv maht		
Õppesisu	Tunde	Õpitulemused
C. Maailm pärast Teist maailmasõda 1945-2000	35	
Külm sõda Külma sõja põhijooned ja avaldumisvormid Kriisid ja sõjad	4	Iseloomustab külma sõja kujunemist ja olemust, toob esile selle avaldumise valdkonnad ning vormid. Näitab kaardil olulisemaid külma sõja aegseid kriisikoldeid. Seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>külm sõda</i> ,

		<i>kriisikolle, Euroopa Liit, Atlanti Harta, NATO.</i>
Läänemaailm USA ja Saksamaa Liitvabariigi näitel USA ühiskond, sisepoliitika, ühiskondlikud liikumised, välispoliitika Saksamaa Liitvabariigi majanduse areng. Ida- ja Lääne-Saksamaa suhted	4	Iseloomustab tööstusriikide arengut USA ja SLV näitel.
Kommunistlikud riigid Kommunistliku süsteemi teke NSV Liit, stalinism, sula, stagnatsioon	6	Iseloomustab kommunistlikku ühiskonda NSV Liidu näitel. Seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>kollektiviseerimine, industrialiseerimine, plaanimajandus, massirepressioon.</i>
Eesti Nõukogude okupatsiooni all Piiride muutumine Repressioonid Kollektiviseerimine Industrialiseerimine Poliitiline juhtimine Kultuur ja eluolu	6	Iseloomustab Eesti arengut NSV Liidu koosseisus.
Kommunistliku süsteemi lagunemine Perestroika ja glasnost Mihhail Gorbatšov Boris Jeltsin Saksamaa ühinemine	4	Toob esile kommunistliku süsteemi kokkuvarisemise põhjused ja tagajärjed. Seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>perestroika, glasnost.</i> Teab, kes olid Mihhail Gorbatšov ja Boris Jeltsin, ning iseloomustab nende tegevust.
Eesti Vabariigi iseseisvuse taastamine Laulev revolutsioon Balti kett Põhiseadusliku korra taastamine	5	Analüüsib Eesti iseseisvuse taastamist ja Eesti Vabariigi arengut. Seletab ja kasutab kontekstis mõisteid, <i>Balti kett, laulev revolutsioon.</i> Teab, kes olid Arnold Rüütel, Lennart Meri, Edgar Savisaar ja Mart Laar, ning iseloomustab nende tegevust.
Maailm 1990. aastatest alates Üldülevaade Euroopa Liidu laienemine NATO laienemine Uued vastasseisud	2	Näitab kaardil muutusi maailma poliitilisel kaardil 1990. aastail.
Kultuur ja eluolu 20. sajandi teisel poolel Teaduse ja tehnika areng, aatomiuuringud, infotehnoloogia Massikultuur Naine ja ühiskondlik elu Muutused mentaliteedis	4	Iseloomustab kultuuri ja eluolu 20. sajandil.

C. Maailm pärast Teist maailmasõda 1945-2000 (õppega seotud orienteeruv maht - 35 tundi)			
Õpitulemused	Kujundava hindamise kriteeriumid		
	1. tase	2. tase	3. tase
C1. Iseloomustab külma sõja olemust ning toob esile selle avaldumise valdkonnad ja vormid	C1-1. Iseloomustab, kasutades teabeallikana õpikut, külma sõja olemust ning toob esile selle avaldumise valdkonnad ja vormid.	C1-2. Iseloomustab, kasutades peale õpiku täiendavaid teabeallikaid, külma sõja olemust ning toob esile selle avaldumise valdkonnad ja vormid.	C1-3. Iseloomustab, kasutades peale õpiku täiendavaid teabeallikaid, külma sõja olemust ning toob esile selle avaldumise valdkonnad ja vormid. Hindab kriitiliselt kasutatud teabeallikate usaldusväärsust.
C2. Näitab kaardil olulisemaid külma sõja aegseid kriisikoldeid ja muutusi maailma	C2-1. Leiab ajalookaardil üles vajaliku info, mis iseloomustavad külma	C2-2. Leiab ajalookaardil üles vajaliku info, mis iseloomustavad külma sõja aegseid kriisikoldeid ja	C2-3. Leiab ajalookaardil üles vajaliku info, mis iseloomustavad külma sõja aegseid kriisikoldeid ja

poliitilisel kaardil 1990. aastail	sõja aegseid kriisikoldeid ja muutusi maailma poliitilisel kaardil 1990. aastail.	muutusi maailma poliitilisel kaardil 1990. aastail. Lisab juurde kirjeldavad selgitused tuginedes ajaloolistele faktidele.	muutusi maailma poliitilisel kaardil 1990. aastail. Lisab juurde kirjeldavad selgitused ja vajalikud põhjendused ning hinnangud tuginedes ajaloolistele faktidele.
C3. Iseloomustab tööstusriikide arengut USA ja Saksamaa Liitvabariigi näitel	C3-1. Iseloomustab, kasutades teabeallikana õpikut, tööstusriikide arengut USA ja Saksamaa Liitvabariigi näitel.	C3-2. Iseloomustab, kasutades peale õpiku täiendavaid teabeallikaid, tööstusriikide arengut USA ja Saksamaa Liitvabariigi näitel.	C3-3. Iseloomustab, kasutades peale õpiku täiendavaid teabeallikaid, tööstusriikide arengut USA ja Saksamaa Liitvabariigi näitel. Iseloomustab ka teiste olulisemate tööstusriikide arengut.
C4. Iseloomustab kommunistlikku ühiskonda NSV Liidu näitel ning Eesti arengut NSV Liidu koosseisus	C4-1. Iseloomustab, kasutades teabeallikana õpikut, kommunistlikku ühiskonda NSV Liidu näitel ning Eesti arengut NSV Liidu koosseisus.	C4-2. Iseloomustab, kasutades peale õpiku täiendavaid teabeallikaid, kommunistlikku ühiskonda NSV Liidu näitel ning Eesti arengut NSV Liidu koosseisus.	C4-3. Iseloomustab, kasutades peale õpiku täiendavaid teabeallikaid, kommunistlikku ühiskonda NSV Liidu näitel ning Eesti arengut NSV Liidu koosseisus. Suudab põhjendada erinevates teabeallikates esinevate vastandlike käsitluste põhjusi.
C5. Toob esile kommunistliku süsteemi kokkuvarisemise põhjused ja tagajärjed	C5-1. Toob esile, kasutades teabeallikana õpikut, kommunistliku süsteemi kokkuvarisemise põhjused ja tagajärjed.	C5-2. Toob esile, kasutades peale õpiku täiendavaid teabeallikaid, kommunistliku süsteemi kokkuvarisemise põhjused ja tagajärjed.	C5-3. Toob esile, kasutades peale õpiku täiendavaid teabeallikaid, kommunistliku süsteemi kokkuvarisemise põhjused ja tagajärjed. Iseloomustab nimetatud protsesside mõju maailma erinevatele regioonidele.
C6. Analüüsib Eesti iseseisvuse taastamist ja Eesti Vabariigi arengut	C6-1. Iseloomustab, kasutades teabeallikana õpikut, Eesti iseseisvuse taastamist ja Eesti Vabariigi arengut.	C6-2. Iseloomustab, kasutades teabeallikana õpikut, Eesti iseseisvuse taastamist ja Eesti Vabariigi arengut. Toob esile Eesti iseseisvuse taastamist soodustavad ja takistavad tegurid ning Eesti Vabariigi arengu positiivsed ja negatiivsed küljed.	C6-3. Iseloomustab, kasutades teabeallikana õpikut, Eesti iseseisvuse taastamist ja Eesti Vabariigi arengut. Toob esile Eesti iseseisvuse taastamist soodustavad ja takistavad tegurid ning Eesti Vabariigi arengu positiivsed ja negatiivsed küljed. Annab hinnangu, tuues välja nii positiivsed kui negatiivsed aspektid, koos põhjendusega Eesti Vabariigi senisele arengule.
C7. Iseloomustab kultuuri ja eluolu 20. sajandil	C7-1. Iseloomustab, kasutades teabeallikana õpikut, kultuuri ja eluolu 20. sajandil.	C7-2. Iseloomustab, kasutades teabeallikana õpikut, kultuuri ja eluolu 20. sajandil. Toob esile negatiivsed ja positiivsed tendentsid.	C7-3. Iseloomustab, kasutades teabeallikana õpikut, kultuuri ja eluolu 20. sajandil. Toob esile negatiivsed ja positiivsed tendentsid. Hindab kriitiliselt arengutrende ning seostab seda iseenda tulevikuga.
C8. Seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>perestroika, glasnost, külm sõda, kriisikolle, kollektiviseerimine, industrialiseerimine, plaanimajandus, massirepressioon,</i>	C8-1. Avab mõiste näidete varal.	C8-2. Avab mõiste näidete varal. Kasutab mõisteid kontekstis sündmuste ja protsesside kirjeldamisel.	C8-3. Avab mõiste näidete varal. Kasutab mõisteid kontekstis sündmuste ja protsesside kirjeldamisel ja oma seisukoha ning põhjenduse väljendamisel.

<i>Atlandi Harta, Euroopa Liit, NATO, Balti kett, laulev revolutsioon</i>			
C9. Teab, kes olid Mihhail Gorbatšov, Boris Jeltsin, Arnold Rüütel, Lennart Meri, Edgar Savisaar ja Mart Laar, ning iseloomustab nende tegevust	C9-1. Loetleb nende ajalooliste isikutega seotud olulisemad sündmused ja protsessid.	C9-2. Loetleb nende ajalooliste isikutega seotud olulisemad sündmused ja protsessid ning toob esile nende isikute tegevuse mõju ajaloolise keskkonna kujunemisel.	C9-3. Loetleb nende ajalooliste isikutega seotud olulisemad sündmused ja protsessid ning toob esile nende isikute tegevuse mõju ajaloolise keskkonna kujunemisel, andes hinnangu nende tegevusele.

Õppekäigud:

Okupatsioonimuseum
Eesti Sõjamuseum

3. ÜHISKONNAÕPETUS

Õppesisu ja õpitulemused

8. klassi lõpetaja:

- 1) teab ja väärtustab demokraatia põhimõtteid;
- 2) mõistab, kuidas demokraatia põhimõtted saavad toimida koolis, märkab probleeme koolis, toetab oma käitumise ja osalemisega koolidemokraatiat;
- 3) märkab ning arvestab erinevaid huve ja võimalusi ning on valmis koostööks ja kokkulepeteks, oskab otsida ja pakkuda abi probleemide lahendamisel;
- 4) teab Eesti riigi valitsemise põhilisi institutsioone, kirjeldab nende ülesandeid (kohalik omavalitsus, Riigikogu, Vabariigi Valitsus, Vabariigi President, kohus) ning nimetab erinevaid riigijuhtimisega seotud ameteid/elukutseid;
- 5) teab, mis on põhiseadus ja teised seadused, miks tuleb seadusi täita; teab, mis on lapse õigused ja vastutus;
- 6) selgitab näidetega, mis on kodanikuühendus, kodanikualgatus ja vabatahtlik töö; põhjendab vabatahtliku töö vajalikkust ning pakub abi abivajajatele; tunneb ära ebaõigluse ja oskab sellele vastu seista;
- 7) mõistab inimeste iseärasusi ning teab, et inimesed erinevad rahvuse, soo, vaimse ja füüsilise suutlikkuse ning vaadete ja usutunnistuste poolest; on salliv erinevuste suhtes ja valmis koostööks;
- 8) toob näiteid ühiskonna toimimiseks ja arenguks vajalikest elukutsetest ja ettevõtetest ning väärtustab töötamist kui peamist elatusallikat, tunneb oma õigusi ja vastutust omanikuna ja tarbijana ning mõistab, miks erinevais ametis töötamisel eeldatakse erinevaid teadmisi, oskusi ja isiksuseomadusi;
- 9) oskab leida teavet oma eesmärkide ja huvide tarbeks ning seda kriitiliselt hinnata; esitab oma teadmisi ja seisukohti selgelt ja veenvalt ning suudab neid põhjendada; loob, kasutab ja jagab infot ning väärtustab enda ja teiste autorite tööd;
- 10) teab, et tal on õigus saada abi, ning oskab leida abi ettetulevates elusituatsioonides.

Õppesisu jaotus klassiti ja tundide arv

Õppesisu	8. klass
Inimesed meie ümber, kogukonnad; Euroopa riigid ja rahvad; sallivus	8

Vabatahtlik tegevus: kodanikuühendused ja –algatus, koostöö	7
Demokraatia põhimõtted ja selle toimimine	7
Koolidemokraatia, lapse õigused ja võimalused osaleda poliitikas	6
Töö ja tarbimine	7
Kokku	35

3.1.Õppesisu ja õpitulemused 8. klassis

Sotsiaalsed suhted

Inimesed meie ümber, kogukonnad; Euroopa riigid ja rahvad; sallivus

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) seletab oma sõnadega ning kasutab kontekstis mõisteid rahvus, riik, võrdõiguslikkus ja sallivus;
- 2) nimetab Eestis ja kodukohas elavaid rahvarühmi ning kirjeldab nende eluolu ja kultuuritraditsioone;
- 3) nimetab Eestis esindatud peamisi usundeid ja kirjeldab nende kombeid;
- 4) toob näiteid naiste ja meeste võrdsete õiguste ning nende rikkumise kohta Eestis;
- 5) teab ja hoiab kogukonna traditsioone;
- 6) teab, mis on isikutunnistus ja reisidokumendid (pass, isikutunnistus);
- 7) nimetab ja näitab kaardil Eesti naaberriike ning toob näiteid, kuidas muu maailm mõjutab elu Eestis.

Õppesisu

Eestis ja õpilase kodukohas elavad rahvarühmad (sotsiaalsed, rahvuslikud, religioossed jm).
Sooline võrdõiguslikkus.
Pere ja suguvõsa. Naabruskond maal ja linnas. Sõpruskond. Koolipere.
Euroopa riigid, Eesti naaberriigid.

Vabatahtlik tegevus: kodanikuühendused ja -algatus, koostöö

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) seletab oma sõnadega ja kasutab kontekstis mõisteid kodanikuühendus, kodanikualgatus, vabatahtlik tegevus;
- 2) nimetab kodukohas tegutsevaid seltse, klubisid ja ühendusi ning kirjeldab nende tegevust;
- 3) nimetab kodukohas ja koolis tegutsevaid noorteorganisatsioone ning kirjeldab nende tegevust;
- 4) teab kodukoha kodanikualgatusi ning algatab neid ja osaleb neis võimaluse korral;
- 5) toob näiteid vabatahtliku töö kasulikkuse kohta; märkab probleeme ja pakub vajajatele abi.

Õppesisu

Kodukohas tegutsevate seltside, klubide ja ühenduste tegevus.
Noorteorganisatsioonid.
Eakohased kodanikualgatuse võimalused.
Koostöö ja ühistegevus, kommunikatsioonivõimalused.

Demokraatia

Demokraatia põhimõtted ja selle toimimine

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) seletab oma sõnadega ja kasutab kontekstis mõisteid inimõigus, seadus, demokraatia;
- 2) iseloomustab demokraatia põhimõtteid;
- 3) teab ja austab inimõigusi;
- 4) teab, et Eesti on demokraatlik vabariik, nimetab Vabariigi Valitsuse, Riigikogu ja Vabariigi Presidendi peamisi ülesandeid;
- 5) teab, mis on kohalik omavalitsus, toob näiteid oma valla/linna omavalitsuse tegevuse kohta;
- 6) teab, et kõik on võrdsed seaduse ees ja peavad seadusi täitma, toob näiteid seaduskuuleka käitumise kohta.

Õppesisu

Rahva osalemine ühiskonna valitsemises: arvamuste mitmekesisus ja sõnavabadus, osalus aruteludes ja otsustamises, õigus valida ja saada valitud.

Võimude lahusus. Riigikogu, Vabariigi Valitsus, Vabariigi President, kohus.

Kohalik omavalitsus.

Seaduse ülimuslikkus, seadus kui regulatsioon.

Peamised inimõigused (õigus elada, õigus vabadusele ja inimväärikusele jne).

Koolidemokraatia, lapse õigused ja võimalused osaleda poliitikas

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) kirjeldab demokraatia põhimõtete toimimist koolis;
- 2) toetab oma suhtumise ja tegutsemisega koolidemokraatiat;
- 3) tunneb ÜRO lapse õiguste konventsiooni põhimõtteid, nimetab lapse õigusi, teab õiguste ja vastutuse tasakaalu.

Õppesisu

Õpilasmavalitsus, õpilaste osalemine koolielu korraldamises ja õpilasesinduses.

Kooli sisekord (kodukord).

Lapse õigused (õigus haridusele, õigus vanemlikule hoolitsusele jne). Õiguste, kohustuste ja vastutuse tasakaal.

Töö ja tarbimine

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) teeb vahet vajadustel, soovidel ja võimalustel;
- 2) teab, kuidas raha teenitakse ja millest koosneb pere eelarve; oskab kulutusi tähtsuse järjekorda seada, koostada eelarvet oma taskuraha piires ning oma aega plaanida;
- 3) teab internetipanga ja pangakaardi (PIN-koodi) turvalise kasutamise reegleid;
- 4) iseloomustab, milliseid isiksuse omadusi, teadmisi ja oskusi eeldavad erinevad elukutsed ja ametid;
- 5) selgitab erinevate elukutsete vajalikkust ühiskonnale;
- 6) oskab tarbijana märgata ja mõista tooteinfot ning tunneb tarbija õigusi.

Õppesisu

Aja ja kulutuste planeerimine ning raha kasutamine, laenamine ja säästmine.

Elukutsed – teadmised ja oskused. Elukestev õpe. Elukutsed ja ettevõtted kodukohas.

Teadlik, säästev tarbimine. Töökultuur ja tööeetika.

3.2.Õppesisu ja õpitulemused 9.klassis

9. klassi lõpetaja:

- 1) teab demokraatia toimimise põhimõtteid ning toob näiteid nende rakendamise kohta; toimib demokraatia põhimõtteid arvestades; on orienteeritud enesearendamisele;
- 2) määratleb ja tunnetab end oma kogukonna ja Eesti ühiskonna liikmena, vastutustundliku kodanikuna Eesti Vabariigis, Euroopa Liidus ning maailmas;
- 3) teab ja järgib inimõigusi, märkab nende rikkumist ning kaitseb inimõigusi, tunnustab erinevaid inimrühmi võrdselt väärtuslikuna ja käitub sallivalt;
- 4) tunneb Eesti riigi põhiseadust ja ülesehitust ning halduskorraldust; oskab suhelda riigi- ja omavalitsusasutustega; oskab leida ja kasutada vajalikku õigusakti; järgib seadusi; kasutab kodanikuühiskonna tegutsemisvõimalusi; selgitab näidete kaudu vabaihenduste toimimise põhimõtteid ja eesmärgi;
- 5) tunneb Euroopa Liidu ülesehitust ja väärtusi ning nimetab liikmesriike; nimetab teisi rahvusvahelisi organisatsioone ja selgitab nende tegevuse eesmärgi;
- 6) selgitab üksikisiku, ettevõtja ja riigi rolli majanduses; teab, mis on avalik ja erasektor; teab maksustamise eesmärgi ning üksikisiku õigusi ja kohustusi seoses maksudega;
- 7) kaalub oma võimalusi tulevase töötajana ja ettevõtjana ning kavandab edasist haridusteed lähtuvalt oma võimetest, huvidest, teadmistest, oskustest ja hoiakutest ning valikuid väliselt mõjutavatest teguritest;
- 8) hindab ressursside piisavust ning tarbib säästlikult; tunneb oma õigusi ja vastutust tarbijana;
- 9) oskab leida vajalikku teavet ja vahendeid; kasutab lihtsamaid uurimismeetodeid, arvestab autoriõiguste kaitset;
- 10) teab, mis on üleilmastumine, ja toob näiteid üleilmastumise mõjude kohta majandusele, kultuurile, keskkonnale jne;
- 11) teab riigi juhtimis- ja haldusstruktuuride ametid/elukutseid ning nende töö sisu ja arutleb selle üle, mis on olulised eeldused selle töö tegemiseks; valdab ülevaadet riigiteenistujaks kujunemise ja õppimise võimalustest.

Õppesisu jaotus klassiti ja tundide arv

Õppesisu	9. klass
Meedia ja teave	4
Ühiskonna sotsiaalne struktuur	4
Ühiskonna institutsiooniline struktuur – avalik sektor, tulundus- või ärisektor, kolmas sektor	4
Ühiskonnaliikmete õigused	4
Demokraatia	4
Eesti valitsemiskord	4
Kodanikuühiskond	5
Majandus	6
Kokku	35

Õppesisu ja õpitulemused 9. klassis

Ühiskond ja sotsiaalsed suhted

Meedia ja teave

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid avalik arvamus, avalik elu, eraelu, ajakirjandusvabadus, ajakirjanduseetika, autoriõigus, autorivastutus, reklaam,

- intellektuaalomandi kaitse (plagiaat);
2) iseloomustab näidete varal avaliku ja eraelu piiride seadmist ning ületamist;
3) avaldab arvamust ajakirjanduses käsitletavate probleemide kohta; kasutab lihtsamaid uurimismeetodeid probleemide kirjeldamiseks;
4) teab reklaami funktsioone ja liike;
5) tunneb ja austab autori õigusi ning vastutust; viitab ja tsiteerib nõuetekohaselt.

Õppesisu

Raamatukogu, internet.

Ajakirjanduse roll ühiskonnas: informeerimine, tähelepanu juhtimine probleemidele, avaliku arvamuse kujundamine, meelelahutus jne.

Kommunikatsioonieetika, avaliku ja eraelu piir.

Turunduskommunikatsiooni funktsioon ja liigid: valimisreklaam, sotsiaalreklaam, kommertsreklaam jne.

Autoriõigused ja -vastutus, teoste kasutamine: viitamine, tsiteerimine, üles- ja allalaadimine. Plagieerimine.

Ühiskonna sotsiaalne struktuur

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) teab ja oskab kontekstis kasutada mõisteid sotsiaalsed erinevused, sotsiaalne kihistumine, sotsiaalne sidusus, sotsiaalne tõrjutus, identiteet, mitmekultuurilisus;
- 2) märkab erinevusi sotsiaalsete rühmade vahel ja mõistab nende põhjusi;
- 3) väärtustab sotsiaalset õiglust ja sidusust;
- 4) väärtustab soolist võrdõiguslikkust;
- 5) mõistab kultuuride erinevusi ja oskab suhelda teiste kultuuride esindajatega.

Õppesisu

Sotsiaalsed rühmad ühiskonnas: soolised, ealised, rahvuslikud, usulised, varanduslikud, regionaalsed jm.

Sotsiaalne kihistumine ja selle põhjused. Sotsiaalne sidusus. Sotsiaalne tõrjutus.

Sotsiaalne õiglus ja võrdõiguslikkus. Solidaarsus.

Väärtused ja identiteedid. Mitmekultuuriline ühiskond ja selle võimalused ning probleemid.

Ühiskonna institutsiooniline struktuur – avalik sektor, tulundus- või ärisektor, kolmas sektor

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) teab ja oskab kontekstis kasutada mõisteid avalik sektor, riigiasutus, avalik-õiguslik asutus, ärisektor, eraettevõtte, mittetulundussektor, sihtasutus;
- 2) selgitab ühiskonna sektorite spetsiifikat ja rolli ühiskonnas;
- 3) teab sotsiaalse ettevõtluse ja vabatahtliku töö võimalusi.

Õppesisu

Avalik sektor ja selle institutsioonid (riigiasutused, kohalik omavalitsus, avalik-õiguslikud asutused).

Erasektor kui kasumile suunatud sektor.

Kolmas sektor kui mittetulundussektor. Sihtasutused, heategevus, vabatahtlik töö, kodanikualgatused.

Ühiskonnaliikmete õigused

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid inimõigused, põhiõigused;
- 2) tunneb inimõigusi ja lastekaitse põhimõtteid;
- 3) kirjeldab õiguste ja kohustuste, vabaduse ja vastutuse seost;
- 4) tunneb riske, oskab vältida ohtusid ja teab, kust otsida abi.

Õppesisu

Inimõigused meie igapäevaelus, riigi ja üksikisiku roll nende tagamisel. Inimõiguste rikkumise ärahoidmine. Vägivald, kuritarvitamine, inimkaubandus jm. Põhiõigused; sotsiaal-majanduslikud, poliitilised ja kultuurilised õigused. Lapse õigused, kohustused ja vastutus. Lastekaitse rahvusvahelised probleemid. Inimkaubandus, tööorjus, seksuaalne ekspluaterimine jm. UNICEFi tegevus.

Riik ja valitsemine

Demokraatia

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid demokraatia, autokraatia, totalitarism; võimude lahusus ja tasakaal, õigusriik, kodanikuõigused, kodanikuvabadused, kodanikuühiskond, kodanikualgatus;
- 2) selgitab demokraatia põhimõtteid ning nende rakendamist riigivalitsemises;
- 3) tunneb demokraatlikus ühiskonnas kehtivaid reegleid (nt pluralismi, kaasamist, vähemusega arvestamist, igauhe võrdsust seaduse ees); käitub demokraatia põhimõtete järgi;
- 4) eristab demokraatiat ja autokraatiat, võrdleb demokraatliku, autoritaarse ja totalitaarse ühiskonna põhijooni;
- 5) selgitab õigusriigi toimimise põhimõtteid.

Õppesisu

Demokraatliku ja mittedemokraatliku ühiskonna erinevused.

Demokraatliku valitsemise põhijooned: võimuorganite valitavus ja aruandlus, võimude lahusus ja tasakaal.

Õigusriik. Kodanikuvabadused ja -õigused.

Eesti valitsemiskord

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid põhiseadus, põhiseaduslik institutsioon, põhiseaduslikud õigused, seadusandlik võim, opositsioon, koalitsioon, täidesaatev võim, president, õiguskantsler, riigikontroll, kohalik omavalitsus (KOV), kohus, õigusakt; erakond, valimised, kodakondsus, kodanik, alaline elanik;
- 2) tunneb ja oskab kasutada Eesti Vabariigi põhiseadust ning iseloomustab Eesti riigi poliitilist ja halduskorraldust;
- 3) mõistab seaduste järgimise vajadust ja seaduste eiramise tagajärgi ning teab, kuhu oma õiguste kaitseks pöörduda; oskab leida vajalikku õigusakti ning kasutada elektroonilist Riigi Teatajat (eRT);
- 4) teab riigi- ja omavalitsusasutuste struktuuri, sh riigi- ja omavalitsusasutuste portaalide kasutusvõimalusi;
- 5) tunneb kodanikuõigusi ja -kohustusi, Eesti Vabariigi ja Euroopa Liidu kodakondsuse saamise tingimusi;
- 6) selgitab valimiste üldiseid põhimõtteid;
- 7) teab peamisi rahvusvahelisi organisatsioone, mille liige Eesti on;

8) nimetab Eesti parlamendierakondi;

9) teab Euroopa Liidu liikmelisusest tulenevaid õigusi, võimalusi ja kohustusi.

Õppesisu

Põhiseadus. Põhiseaduslikud institutsioonid. Riigikogu koosseis ja ülesanded. Valitsuse moodustamine ja ülesanded. Vabariigi President. Kontrollorganid: õiguskantsler, riigikontroll. Kohus. Kohalik omavalitsus.

Õigussüsteem. Eesti kohtusüsteem. Õigusaktide kasutamine. Alaealiste õiguslik vastutus. Kodakondsus. Eesti kodakondsuse saamise tingimused. Kodanikuõigused ja -kohustused. Euroopa Liidu liikmesriikide kodanikud, kodakondsuseta isikud ning kolmandate riikide kodanikud, nende õigused ja kohustused Eestis.

Erakonnad. Erakonna ülesanded demokraatlikus riigis. Eesti parlamendierakonnad.

Valimised. Valimiste üldine protseduur. Kandidaadid ehk valitavad ja hääletajad ehk valijad; nende rollid. Valimiskampaania. Teadlik hääletamine.

Eesti Euroopa Liidu liikmena. Eesti rahvusvahelistes organisatsioonides.

Kodanikuühiskond

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid kodanikuühiskond, vabaühendus, kodanikuosalus, kodanikualgatus;
- 2) iseloomustab kodanikuühiskonna rolli demokraatia tagamisel;
- 3) mõistab kodanikuühiskonna ja vabaühenduste toimimise põhimõtteid ning eesmärgi;
- 4) analüüsib kodanikuühiskonnas tegutsemise võimalusi ja probleeme ning pakub lahendusi.

Õppesisu

Kodanikuühiskonna olemus ja põhijooned. Vabaühendused ja MTÜd. Kirik ja usuühendused. Kodanikuosalus ja kodanikualgatus. Kodanikuajakirjandus. Vabatahtlik tegevus, kaasatus ühendustesse ja organisatsioonidesse. Noorte osalusvõimalused. Õpilasomavalitsus ja õpilasorganisatsioonid. Noorteprojektid. Käitumine kriisioludes.

Majandus

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid turumajandus, turg ja turusuhted, nõudmine, pakkumine, konkurents, tootlikkus, kasum, riigieelarve, riiklikud ja kohalikud maksud, ühishüve, sotsiaalne turvalisus, vaesus, sotsiaalkindlustus, sotsiaaltoetus, tööturg, bruto- ja netopalk, laen, investering, tarbijakaitse;
- 2) tunneb erineva haridusega inimeste võimalusi tööturul; teab, mida tähendab olla omanik, ettevõtja, tööandja, töövõtja, töötu;
- 3) analüüsib ja hindab oma huve, võimeid ja võimalusi edasiõppimist ning karjääri plaanides;
- 4) teab eelarve koostamise põhimõtteid, oskab arvutada netopalka;
- 5) teab oma õigusi ja vastutust tarbijana ning tarbib säästlikult;
- 6) kirjeldab tänapäeva turumajanduse põhimõtteid ning ettevõtluse ja riigi rolli majanduses; selgitab maksustamise eesmärgi, teab Eestis kehtivaid makse, üksikisiku õigusi ja kohustusi seoses maksudega.

Õppesisu

Turumajanduse põhijooned. Nõudmine ja pakkumine. Konkurents. Tootlikkus ja kasum. Ettevõtluse vormid: aktsiaselts (AS), osühing (OÜ), füüsilisest isikust ettevõtja (FIE). Ettevõtluse roll ühiskonnas. Ressursside jagunemine maailmas.

Riigi roll majanduses: plaanimine ja regulatsioon. Riigieelarve. Maksud, maksustamise põhimõtted. Tulude ümberjagamine. Ühishüved ja sotsiaalne turvalisus. Aus

maksumaksmine. Sotsiaaltoetused ja sotsiaalkindlustus.

Tööturg. Tööturu mõiste. Tööandja ja töövõtja rollid töösuhetes. Tööõigus. Hõivepoliitika, tööturu meetmed tööandjaile ja tööotsijaile. Erinevast soost, erineva haridustaseme ning töö- ja erialase ettevalmistusega inimesed tööturul.

Isiklik majanduslik toimetulek. Eesmärkide seadmine ja ressursside hindamine. Palk ja palgaläbirääkimised. Isiklik eelarve. Elukestva õppe tähtsus pikaajalises toimetulekus. Säästmine ning investeerimine. Laenamine. Tarbijakäitumine, säästlik ja õiglane tarbimine. Tarbijakaitse kaupade ja teenuste turul. Tootemärgistused. Isiklik ettevõtlus.

4. INIMESEÕPETUS

Õppesisu ja õpitulemused III kooliastmes

9. klassi lõpetaja:

- 1) teab nimetada ja demonstreerib õpituatsioonis mõningaid enesekasvatuse viise;
- 2) teab, mis on tervislik eluviis, oskab igapäevaelus teha tervislikke valikuid ja analüüsida enda vastutust valikutes, sh tulevast haridusteed ja tööelu kavandades;
- 3) teab tervisliku toitumise ja kehalise aktiivsuse põhimõtteid ning mõistab nende rakendamise tähtsust igapäevaelus;
- 4) teab, mis arengumuutused toimuvad murdeas, ja mõistab murdeea eripära teiste eluperioodide seas;
- 5) mõistab seksuaalsuse olemust ja seksuaalse arengu individuaalsust ning teab turvalise seksuaalkäitumise põhimõtteid ja oma vastutust selles; väärtustab seksuaalõigusi;
- 6) analüüsib riskikäitumist mõjutavaid tegureid ja mõju inimese tervisele ning demonstreerib õpituatsioonis, kuidas kasutada tõhusaid enesekohaseid ja sotsiaalseid oskusi riskikäitumisega seotud olukordades;
- 7) kirjeldab rühma mõju inimese käitumisele ning demonstreerib õpituatsioonis oskust keelduda tegevusest, mis kahjustab teda ennast ja teisi;
- 8) teab kooselu reegleid ja norme toetavates inimsuhetes, mõistab nende vajalikkust rühmas ning väärtustab hoolivust, ausust, õiglust ja vastutustunnet;
- 9) teab ning oskab otsida olulisi infoallikaid terviseteadete ja -abi saamiseks ning demonstreerib õpituatsioonis esmaabi põhilisi võtteid ja kirjeldab tõhusat käitumist ohuolukordades;
- 10) teab, kuidas luua ja säilitada toetavaid ning lähedasi suhteid; väärtustab sõprust ja armastust vastastikuse toetuse allikana;
- 11) teab inimest abistavate elukutsete töö sisu ja eeldatavaid võimeid, isiksuseomadusi jms ning analüüsib enda sobivust selleks tööks.

Õppesisu jaotus klassiti ja tundide arv

Teema	7. klass	8. klass
Inimese elukaar ja murdeea koht selles	5	-
Inimese mina	6	-
Inimene ja rühm	7	-
Turvalisus ja riskikäitumine	7	-
Inimese mina ja murdeea muutused	10	-
Tervis	-	12
Suhted ja seksuaalsus	-	11
Inimene, valikud ja õnn	-	12
Kokku	35	35

4.1.Õppesisu ja õpitulemused 7. klassis

Inimene

Inimese elukaar ja murdeea koht selles

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) iseloomustab murde- ja noorukiea arenguülesandeid üleminekul lapseest täiskasvanuikka;
- 2) kirjeldab, kuidas mõjutavad inimese kasvamist ja arengut pärilikud ning keskkonnategurid;
- 3) toob näiteid inimese võimaluste kohta ise oma eluteed kujundada ning mõistab enda vastutust oma eluteed kujundades;
- 4) kirjeldab põhilisi enesekasvatuse võtteid: eneseveenmist, enesetreeningut, eneseergutust ja -karistust ning enesesisendust.

Õppesisu

Areng ja kasvamine. Arengut ja kasvamist mõjutavad tegurid. Inimese elukaar. Murde- ja noorukiea koht elukaares.

Inimene oma elutee kujundajana. Enesekasvatuse alused ja võimalused. Vastutus seoses valikutega.

Inimese mina

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) selgitab, mis on minapilt ja enesehinnang;
- 2) kirjeldab positiivse endassesuhtumise kujundamise ja säilitamise võimalusi;
- 3) kasutab eneseanalüüsi oma teatud iseloomujooni, huve, võimeid ja väärtusi määrares;
- 4) väärtustab enesekasvatust ning toob näiteid enesekasvatuse võtete kohta;
- 5) kirjeldab suhete säilitamise ning konfliktide vältimise võimalusi;
- 6) demonstreerib õpituatsioonis tõhusaid konfliktide lahendamise viise.

Õppesisu

Minapilt ja enesehinnang. Eneseanalüüs: oma iseloomujoonte, huvide, võimete ja väärtuste määramine. Konfliktide vältimine ja lahendamine.

Inimene ja rühm

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) iseloomustab erinevaid rühmi ja toob näiteid enda kuuluvuse kohta erinevatesse rühmadesse;
- 2) võrdleb erinevate rühmade norme ja reegleid ning kirjeldab enda rolli, õigusi ja kohustusi erinevates rühmades;
- 3) mõistab normide ja reeglite vajalikkust ühiselu toimimisel ning korraldamisel;
- 4) kirjeldab rühma kuulumise positiivseid ja negatiivseid külgi;
- 5) demonstreerib õpituatsioonis toimetulekut rühma survega;
- 6) selgitab sõltumatus ja autoriteedi olemust inimsuhetes.

Õppesisu

Erinevad rühmad ja rollid. Rollide suhtelisus ja kokkuleppelisus. Reeglid ja normid rühmas. Inimsuhteid toetavad reeglid ja normid.

Rühma kuulumine, selle positiivsed ja negatiivsed küljed. Hoolivus rühmas. Rühma surve ja toimetulek sellega. Sõltumatus, selle olemus. Autoriteet.

Turvalisus ja riskikäitumine

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) demonstreerib õpituatsioonis, kuidas kasutada tõhusaid sotsiaalseid oskusi uimastitega seotud olukordades: kriitiline mõtlemine, probleemide lahendamine, ohuolukordade ärarhoidmine, ei ütlemine, kehtestav käitumine, abi andmine ja abi kutsumine;
- 2) demonstreerib õpituatsioonis tõhusaid käitumisviise kiusamise ja vägivalda korral;
- 3) eristab legaalseid ja illegaalseid uimasteid ning tähtsustab seaduste rolli laste tervise kaitsel;
- 4) kirjeldab uimastite tarvitamise lühi- ja pikaajalist mõju tervisele.

Õppesisu

Tõhusad enesekohased ja sotsiaalsed oskused, et vältida riskikäitumist: emotsioonidega toimetulek, enesetunnetamine, kriitiline mõtlemine, probleemide lahendamine, suhtlusoskus. Hakkamasaamine kiusamise ja vägivaldaga. Erinevad legaalsed ja illegaalsed uimastid. Uimastite tarvitamise lühi- ja pikaajaline mõju.

Inimese mina ja murdeea muutused

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) kirjeldab põhimuresid küpsemisperioodil ning nendega toimetuleku võimalusi;
- 2) selgitab, milles seisneb suguküpsus;
- 3) kirjeldab omadusi, mis teevad noormehe ja neiu meeldivateks suhtluskaaslasteks;
- 4) selgitab soorolli olemust ning kirjeldab soostereotüüpset suhtumist;
- 5) kirjeldab inimliku läheduse erinevaid avaldumisviise: vastastikust seotust ja meeldimist, sõprust ja armumist;
- 6) kirjeldab, milles seisneb inimese vastutus seksuaalsuhetes;
- 7) selgitab turvalise seksuaalkäitumise põhimõtteid.

Õppesisu

Varane ja hiline küpsemine – igapähe oma tempo. Muutunud välimus. Nooruki põhimured küpsemisperioodil. Suguküpsus. Naiselikkus ja mehelikkus. Soorollid ja soostereotüübid. Lähedus suhetes. Sõprus. Armumine. Käimine. Lähedus ja seksuaalhuvi. Vastutus seksuaalsuhetes ja turvaline seksuaalkäitumine.

4.2.Õppesisu ja õpitulemused 8. klassis

Tervis

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) kirjeldab füüsilise, vaimse, emotsionaalse ja sotsiaalse tervise vastastikust mõju ning seost;
- 2) kirjeldab olulisi tervisenäitajaid rahvastiku tervise seisukohalt;
- 3) analüüsib tegureid, mis võivad mõjutada otsuseid tervise kohta, ning demonstreerib õpituatsioonis tõhusaid viise, kuidas langetada otsuseid tervisega seonduvate valikute puhul individuaalselt ja koostöös teistega;
- 4) analüüsib ja hindab erinevate tervise infoallikate ning teenuste kasutamise võimalusi ja usaldusväarsust;
- 5) analüüsib enda tervise seisundit ning teab, mis tegurid ja toimetulekumehhanismid aitavad säilitada inimese vaimset heaolu;
- 6) analüüsib inimese kehalise aktiivsuse ja toitumise mõju tervisele;
- 7) analüüsib oma igapäevatoidu vastavust tervisliku toidu põhimõtetele;

- 8) selgitab kehalise aktiivsuse mõju inimese füüsilisele, vaimsele, emotsionaalsele ja sotsiaalsele tervisele;
- 9) oskab plaanida eri tüüpi kehalist aktiivsust oma igapäevaellu ning väärtustab kehalist aktiivsust eluviisi osana;
- 10) selgitab stressi olemust, põhjusi ja tunnuseid;
- 11) kirjeldab stressiga toimetuleku viise ning eristab tõhusaid toimetulekuviise mittetõhusatest, teab abi ja toetuse võimalusi;
- 12) kirjeldab kriisi olemust ning seda, kuidas käituda kriisiolukorras; teab abi ja toetuse võimalusi.

Õppesisu

Tervis kui heaoluseisund. Terviseaspektid: füüsiline, vaimne, emotsionaalne ja sotsiaalne tervis. Terviseaspektide omavahelised seosed. Eesti rahvastiku tervisenäitajad. Tervislik eluviis ning sellega seonduvate valikute tegemine ja vastutus. Tegurid, mis mõjutavad tervisele seotud valikuid.

Tervisealased infoallikad ja teenused. Tervise infoallikate usaldusväärsus. Kehaline aktiivsus tervise tugevdajana. Kehaline vormisolek ja sobiva kehalise aktiivsuse valik. Toitumise mõju tervisele. Toitumist mõjutavad tegurid.

Vaimne heaolu. Vaimset heaolu säilitada aitavad tegevused ja mõttelaad. Stress. Stressorid. Stressi kujunemine. Stressiga toimetulek. Kriis, selle olemus. Käitumine kriisiolukorras. Abistamine, abi otsimine ja leidmine.

Suhted ja seksuaalsus

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) kirjeldab viise, kuidas luua ning säilitada mõistvaid, toetavaid ja lähedasi suhteid sotsiaalse tervise kontekstis;
- 2) demonstreerib õpituatsioonis oskusi, mis aitavad kaasa suhete loomisele ja säilitamisele: üksteise aitamine, jagamine, koostöö, teineteise eest hoolitsemine;
- 3) väärtustab tundeid ja armastust suhetes;
- 4) selgitab seksuaalsuse olemust ja seksuaalse arengu individuaalsust ning tunnete osa selles arengus;
- 5) kirjeldab tunnete ja läheduse jagamise viise;
- 6) selgitab, milles seisneb partnerite vastutus seksuaalsuhetes;
- 7) selgitab soorollide ja soostereotüüpide mõju inimese käitumisele ning tervisele;
- 8) kirjeldab tõhusaid rasestumisvastaseid meetodeid;
- 9) kirjeldab seksuaalsel teel levivate haiguste ärahoidmise võimalusi;
- 10) teab, mis on HIV ja AIDS; teab HIVi nakatumise teid ning nakatumise vältimise võimalusi;
- 11) eristab HIVi ja AIDSi müüte tegelikkusest;
- 12) väärtustab vastutustundlikku käitumist seksuaalsuhetes ning kirjeldab seksuaalõigusi kui seksuaalsusega seotud inimõigusi;
- 13) nimetab, kuhu saab pöörduda abi ja nõu saamiseks seksuaaltervise küsimustes.

Õppesisu

Sotsiaalne tervis ja suhted. Suhete loomine, säilitamine ja katkemine. Suhete väärtustamine. Armastus. Seksuaalsuse olemus: lähisuhted, seksuaalidentiteet, seksuaalne nauding, soojätkamine, seksuaalne areng.

Seksuaalne orientatsioon. Soorollide ja soostereotüüpide mõju inimese käitumisele ning tervisele. Seksuaalvahekord. Turvaline seksuaalkäitumine. Rasestumisvastased meetodid. Seksuaalõigused.

Seksuaalsel teel levivate haiguste vältimine. HIV ja AIDS. Abi ja nõu saamise võimalused.

Turvalisus ja riskikäitumine

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) kirjeldab levinumate riskikäitumiste tagajärgi, mõju inimese tervisele ja toimetulekule;
- 2) kirjeldab ja selgitab levinumate riskikäitumiste ärahoidmise ja neisse sekkumise võimalusi indiviidi ja rühma tasandil, lähtudes igapäevaelust, ning teadvustab ennetamise ja sekkumise võimalusi ühiskonna tasandil;
- 3) kirjeldab, mis on vaimne ja füüsiline uimastisõltuvus ning kuidas see kujuneb;
- 4) kirjeldab ja demonstreerib õpituatsioonis, kuidas käituda uimastitega seotud olukordades;
- 5) teab, kuidas käituda turvaliselt ohuolukorras ning kutsuda abi allergia, astma, diabeedi, elektrišoki, epilepsia, lämbumise, mürgituse, palaviku ja valu korral;
- 6) demonstreerib õpituatsioonis esmaabivõtteid õnnetusjuhtumite ja traumade korral (nt kuumakahjustus, teadvusekaotus, südameseiskumine, uppumine jne).

Õppesisu

Levinumad riskikäitumise liigid. Riskikäitumise mõju inimese tervisele ja toimetulekule.

Tõhusad enesekohased ja sotsiaalsed oskused riskikäitumisega toimetulekul.

Uimastid ja nende toime kesknärvisüsteemile. Uimastitega seonduvad vääruskumused.

Uimastite tarvitamise isiklikud, sotsiaalsed, majanduslikud ja juriidilised riskid. Sõltuvuse kujunemine.

Esmaabi põhimõtted ja käitumine ohuolukordades.

Inimene, valikud ja õnn

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) analüüsib ennast oma huvide, võimete ja iseloomu põhjal ning seostab seda valikutega elus;
- 2) mõistab, et toimetulek iseenda ja oma eluga tagab õnne ning rahulolu.

Õppesisu

Huvide ja võimete mitmekesisus ning valikud. Edukus, väärtushinnangud ja prioriteedid elus.

Mina ja teised kui väärtus.

Õnn. Toimetulek iseenda ja oma eluga õnne eeldusena.

5. GÜMNAASIUM

5.1. AJALUGU

I kursuse – Üldajalugu

Ainevaldkond	Sotsiaalinete
Kursuse nimetus	Üldajalugu I
Kursuse kood	A1
Kursuse staatus	Riiklik, kohustuslik
Eelduskursused	puuduvad
Õpetamise aeg	10.klass
Õppetöö korraldus (35 tundi)	Kontaktunnid, väikesemahulised uurimuslikud tööd, iseseisvad tööd (ka e-õppe keskkonnas).
Lõimumine	Matemaatika: tõlgendab ja valib erinevaid matemaatilise info esituse viise (graafik, tabel, valem, diagramm, tekst). Keel ja kirjandus: eri liiki tekstide lugemine, analüüsimine. Ühiskonnaõpetus: märkab, uurib ning seostab ühiskonnas toimuvaid arengusuundumusi ja nähtusi. Loodusteadused: poliitiline kaart. Kunst: võrdleb kultuuride sarnasusi ja erinevusi ning väärtustab neid.
Kursuse eesmärgid	Kursuse õpetusega taotletakse, et õpilane: <ol style="list-style-type: none"> 1) tunneb huvi mineviku vastu ja teadvustab enda võimalusi mineviku uurijana ning ajaloos osalejana, määratleb end oma rahva liikmena, eurooplase ja maailmakodanikuna; 2) tunneb ajalugu ajastut iseloomustavate sündmuste, protsesside, vaimulaadi ja isikute kaudu; 3) mõistab ajaloosündmuste ja protsesside põhjuse-tagajärje, sarnasuse-erinevuse, järjepidevuse olemust ning erineva tõlgendamise põhjusi, võtab oma seisukohti kujundades arvesse ajastu konteksti; 4) väärtustab kultuurilist mitmekesisust ning mõistab seda ühiskonna rikkuse ja arengu eeldusena, teadvustab oma võimalusi kultuuripärandi säilitajana ning edasikandjana; 5) leiab ja analüüsib kriitiliselt ajaloo teavet sisaldavat infot, hindab allikate usaldusväärsust ning kasutab erinevaid teabeallikaid eesmärgipäraselt; 6) mõistab ja tunnustab inimeste, vaadete ja olukordade erinevusi, kujundab ning põhjendab oma seisukohta, analüüsib ja hindab oma tegevust ning näeb ja korrigeerib oma eksimusi; 7) teab ja kasutab kontekstis ajaloo põhimõisteid ning eristab ajaloo fakti tõlgendusest ja arvamusest; 8) tunneb ja kasutab erinevaid õpivõtteid, tekstiliike, infokanaleid ja IKT-vahendeid, väljendab oma teadmisi ja oskusi suuliselt ja kirjalikult ning kaitseb argumenteeritult oma seisukohta.
Kursuse lühikirjeldus (õppesisu)	A. Antiikaeg Kreeka linnriigid: valitsemine, kodanikkond, eluolu. Sparta ja Ateena. Hellenid ja barbarid: hellenite kasvatus, haridus ja igapäevaelu. Kreeka kultuur: mütoloogia ja religioon. Homerose eeposed. Ajalookirjutuse algus. Kõnekunst. Teater. Filosoofia: Sokrates, Platon, Aristoteles. Olümpiamängud. Makedoonia tõus ja hellenism: Aleksander Suur. Ajaloo nr. 1 „Vana-Kreeka” Rooma riigi teke. Rooma vabariik ja selle korraldus.

	<p>Rooma tõus suurriigiks: armee. Caesar. Keisrivõimu kehtestamine: Augustus. Lääne-Rooma ja Ida-Rooma.</p> <p>Rooma ühiskond ja eluolu: perekond, kasvatus ja haridus. Rooma õigus. Rooma kui antiikaja suurlinn. Ehituskunst.</p> <p>Religioon: ristiusu teke ja levik ning tõus riigiusuks.</p> <p>Antiiktsivilisatsioonide saavutused ja tähtsus maailma ajaloos.</p> <p>Ajalootest nr. 2 „Vana-Rooma”</p> <p>B. Keskaeg</p> <p>Rahvasterändamine ja Lääne-Rooma riigi langus.</p> <p>Frangi riik: Karl Suur. Lääne-Euroopa riikide teke.</p> <p>Ühiskond ja eluolu: läänikord. Feodaalide ja talurahva eluolu. Rüütlikultuur.</p> <p>Linnaühiskond: kaubandus, käsitöö, valitsemine.</p> <p>Ajalootest nr. 3 „Keskaeg I”</p> <p>Islami teke ja levik: Muhamed. Koraan.</p> <p>Ilmalik võim ja vaimulik autoriteet: keisrivõim ja paavstlus. Religiooni dominantsus.</p> <p>Vaimulikud ordud. Ketserlus.</p> <p>Ristisõjad.</p> <p>Ülikoolid ja skolastika.</p> <p>Ajalootest nr. 4 „Keskaeg II”</p> <p>C. Uusaeg</p> <p>Uue maailmapildi kujunemine: renessans ja humanism, maadeavastuste mõjud ja tagajärjed, reformatsioon ja vastureformatsioon.</p> <p>Ajalootest nr. 5 „Uusaja koidikul”</p> <p>Absolutism ja parlamentarism: poliitiline kaart uusaja alguses. Absolutism</p> <p>Prantsusmaal, parlamentarismi kujunemine ja kindlustumine Inglismaal. Ameerika Ühendriikide iseseisvumine.</p> <p>Ajalootest nr. 6 „Uusaegsed riigid”</p> <p>Prantsuse revolutsiooni ja Napoleoni sõdade mõju Euroopale: valgustus. Prantsuse revolutsioon ja Napoleoni sõjad, nende mõju Euroopale. Viini kongress. Rahvusluse tõus ja rahvusriikide teke.</p> <p>Industriaalühiskond: tööstuslik pööre, industriaalühiskonna iseloomulikud tunnused, masstootmine ja monopolid. Maailmamajandus, teaduse ja tehnoloogia areng uusajal.</p> <p>Arvestus: film/lühiuurimus/arutlus/näidend vms kursuse jooksul läbitud teemal</p>
<p>Kursuse õpitulemused</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Õpilane: • A1. mõistab riigi, kultuuri ja ühiskonna olemuslikku seost antiikaja näidete põhjal ; • A2. selgitab antiiktsivilisatsioonide tähtsust maailma ajaloos antiikaja näidete põhjal ning mõistab antiigipärandi olulisust tänapäeval; • A3. tunneb ning võrdleb demokraatliku ja aristokraatliku linnriigi, Rooma vabariigi ja keisririigi toimimise põhimõtteid; • A4. iseloomustab religiooni ja mütoloogia osa antiikaja inimese maailmapildis ning kristluse tekkelugu ja kujunemist riigiusuks; • A5. iseloomustab näidete abil antiikkultuuri saavutusi, toob esile seosed antiikkultuuri ja Euroopa kultuuri kujunemise vahel, töötab ajastut iseloomustavate allikatega ning hindab neid kriitiliselt; <p>A6. näitab kaardil Kreeka linnriike ja hellenistliku kultuuri levikuala ning Rooma riigi laienemist;</p> <p>A7. teab, kes olid Homeros, Herodotos, Sokrates, Platon, Aristoteles, Perikles, Aleksander Suur, Romulus, Caesar, Augustus, Constantinus Suur, Jeesus ja Paulus, ning iseloomustab nende tegevust;</p> <ul style="list-style-type: none"> • A8. teab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>polis, aristokraatia, türannia, demokraatia, hellen, barbar, kodanik, senat, konsul, vabariik, keisririik, patriits, plebei, Piibel, Vana Testament, Uus Testament, Rooma õigus.</i> • B1. mõistab riigi, kultuuri ja ühiskonna olemuslikku seost keskaja kontekstis ; • B2. iseloomustab keskaja ühiskonda ja eluolu ning analüüsib kriitiliselt keskaja erinevaid teabeallikaid; • B3. iseloomustab kiriku osa keskaja ühiskonnas ja kultuuris ning inimeste mõttemaailma kujundajana; • B4. teab linnade tekkimise põhjusi ja iseloomustab, kuidas funktsioneeris linnaühiskond;

	<ul style="list-style-type: none"> • B5.iseloostab islami teket ja levikut ning väärtustab islami kultuuripärandit; • B6.teab risticõdade põhjusi ja tulemusi ning mõju kultuurile ja väärtushinnangutele • B7.iseloostab keskaegsete ülikoolide tegevust; • B8.seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>kirik, klooster, vaimulikud ordud, ketserlus, inkvisitsioon, risticõjad, läänikord, naturaalmajandus, raad, tsunft, gild, Hansa Liit, skolastika, koraan</i>; • B9.teab, kes olid Muhamed, Karl Suur, Innocentius III ja Aquino Thomas, ning iseloostab nende tegevust. • C1. mõistab riigi, kultuuri ja ühiskonna olemusliku seose ning väärtushinnangute muutumist uusajal; • C2.iseloostab uut maailmapilti ning selgitab renessansi, maadeavastuste ja reformatsiooni osa selle kujunemisel; analüüsib kriitiliselt erinevaid teabeallikaid; • C3. teab, mis mõju avaldasid Prantsuse revolutsioon ja Napoleoni reformid Euroopale; • C4.iseloostab industriaalühiskonda ning analüüsib selle mõju inimeste igapäevaelule; • C5. näitab ja analüüsib uusajal toimunud muutusi Euroopa poliitilisel kaardil; • C6.tunneb teaduse ja tehnika arengu põhijooni ning tähtsamaid saavutusi uusajal; • C7.seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>renessanss, humanism, reformatsioon, absolutism, parlamentarism, valgustus, revolutsioon, reform, kapitalism, kolonialism, monopol, urbaniseerumine, sotsialism</i>; • C8.teab, kes olid LeonardodaVinci, Christoph Kolumbus, Fernão de Magalhães, Martin Luther, Louis XIV, Voltaire, George Washington, Napoleon, Karl Marx ja Otto vonBismarck, ning iseloostab nende tegevust.
Hindamine	<p>Hinnatakse ainekavaga määratud õpitulemuste saavutatust.Kokkuvõttev hinne ajaloo kujuneb erinevate osaoskuste hindamisest.Ajalooõpetuse kaudu kujundatavad erinevad osaoskused: ajas orienteerumise oskus; oskus leida, analüüsida ja mõista seoseid ning mõtestada ajaloolise keskkonna kujunemist; ajalooalaste mõistete tundmine ja kontekstis kasutamine; oskussõnavara laienemine;ajalooalaste küsimuste esitamine ning neile vastates erinevate lahenduste pakkumine; funktsionaalne kirjaoskus, kriitiline mõtlemine, arutlusoskus, järelduste tegemine ja seoste loomine ning oma seisukoha kujundamine ja põhjendamine; empaatia, oskus asetada end kellegi teise olukorda ajastut arvestades, koostöö- ja konfliktilahendusoskus; allikaanalüüs ja töö ajalookaardiga, info leidmine erinevatest teabeallikatest, selle kasutamine, kriitiline hindamine ja analüüsimine, allika usaldusväärsuse hindamine; suuline ja kirjalik eneseväljendus, referaadi ja ajalooalase uurimistöö koostamine, IKT-vahendite kasutamine info hankimiseks ning oma töötulemuste esitlemiseks. Hindamisel kombineeritakse eritüübilisi ülesandeid, mis võimaldavad kontrollida enam kui ühte oskust (nt kaarditundmine, allikaanalüüs, kriitiline mõtlemine, ajaloolises ajas orienteerumine jms). Ülesanded on mitmekesised ning erineva raskusastmega. Ligikaudu 20% ülesannetest on äratundmistasandil, 30% reprodutseerimistasandil ning 50% rakendustasandil: analüüs, üldistamine, hinnangu andmine. Kirjalikes töödes peab õpilane saama keerukamate ülesannete lahendamise eest rohkem punkte kui pelgalt faktiteadmisi eeldavate ülesannete eest.</p> <p>Kursusehinne kujuneb vähemalt kolmest hindest, milleks võib olla kontrollitöö hinne, iseseisvate ja koduste tööde koondhinne, arvestustöö hinne.</p> <p>Ajaloo kooliastmehinne kujuneb kuuest kursusehindest: A1+A2+A3+A4+A5+A6</p>
Õppematerjalid ja soovituslik kirjandus	<p>Lauri Vahtre, Mart Laar „Üldajalugu gümnaasiumile”, Maurus 2013 <u>Lauri Vahtre, ArdiSiilberg, Mart Laar</u> „Üldajaloo lugemik gümnaasiumile”, Maurus 2014 Ajaloo atlas gümnaasiumile Karin Lippus ajaloo konspektid „Vanaeg”, „Keskaeg”, „Uusaeg”</p>
Vastutav ainetöimkond	Sotsiaalinete ainetöimkond
Kursuse väljund	Ajaloo-olümpiaad Sotsiaalinete valdkonnakoolieksam

Erinevad ainevõistlused (nt uurimistööde konkurss)	
II kursus –Eesti ajalugu I	
Ainevaldkond	Sotsiaaalained
Kursuse nimetus	II kursus „Eesti ajalugu I (kuni 16. ja 17. sajandi vahetuseni)“
Kursuse kood	A2
Kursuse staatus	Riiklik, kohustuslik
Eelduskursused	Üldajalugu I – A1
Õpetamise aeg	11.klass
Õppetöö korraldus (35 tundi)	Kontaktunnid, võimalusel õppekäik, väikesemahulised uurimuslikud tööd, iseseisvad tööd (ka e-õppe keskkonnas)
Lõimumine	emakeel ja kirjandus: eri liiki tekstide lugemine, analüüsimine, tekstiloome. Töö sõnavaragatekstide, info otsimine veebist, raamatukogust, elektroonilisest ja paberil tekstist. Kasutab elektroonilisi ja paberil sõnaraamatuid. Argumenteerimine, veenmine, suudab kaitsta oma seisukohti. võõrkeeled: temaatiliste võõrkeelsete internetiportaalide kasutamine; matemaatika: andmebaasid, nende kasutamine; statistiliste andmete analüüs ja esitamine, jooniste, diagrammide, tabelite jms analüüs ja koostamine; geograafia: loodusolud, jääaeg; kaarditundmine: viikingid, slaavlased, balti hõimud; Vana-Liivimaa poliitiline kaart kunst: kirik kui sakraalehitus.
Kursuse eesmärgid	Kursuse õpetusega taotletakse, et õpilane: <ol style="list-style-type: none"> 1) tunneb huvi mineviku vastu ja teadvustab enda võimalusi mineviku uurijana ning ajaloos osalejana, määratleb end oma rahva liikmena, eurooplasena ja maailmakodanikuna; 2) tunneb ajalugu ajastut iseloomustavate sündmuste, protsesside, vaimulaadi ja isikute kaudu; 3) mõistab ajaloosündmuste ja protsesside põhjuse-tagajärje, sarnasuse-erinevuse, järjepidevuse olemust ning erineva tõlgendamise põhjusi, võtab oma seisukohti kujundades arvesse ajastu konteksti; 4) väärtustab kultuurilist mitmekesisust ning mõistab seda ühiskonna rikkuse ja arengu eeldusena, teadvustab oma võimalusi kultuuripärandi säilitajana ning edasikandjana; 5) leiab ja analüüsib kriitiliselt ajalooteavet sisaldavat infot, hindab allikate usaldusväärsust ning kasutab erinevaid teabeallikaid eesmärgipäraselt; 6) mõistab ja tunnustab inimeste, vaadete ja olukordade erinevusi, kujundab ning põhjendab oma seisukohta, analüüsib ja hindab oma tegevust ning näeb ja korrigeerib oma eksimusi; 7) teab ja kasutab kontekstis ajaloo põhimõisteid ning eristab ajaloofakti tõlgendusest ja arvamusest; 8) tunneb ja kasutab erinevaid õpivõtteid, tekstiliike, infokanaleid ja IKT-vahendeid, väljendab oma teadmisi ja oskusi suuliselt ja kirjalikult ning kaitseb argumenteeritult oma seisukohta.
Kursuse lühikirjeldus (õppesisu)	A. Esiaeg. Antropogeneesi põhijärgud. Inimasustuse levik maailmas. Jääaeg ja selle taandumine. Inimasustuse algus Euraasia põhjaosas. Tähtsamad arheoloogilised kultuurid. Muinasaja allikad ja nende uurimine. Kiviaja kultuurid Eestis: Kunda kultuur, kammkeraamika kultuur, nõorkeraamika ehk venekirveste kultuur - elanike peamised tegevusalad ning kultuuri iseloomustavad muistised. Metalliaeg. Pronksiaeg. Asva kultuur. Rauaaeg. Põlispõllundus, kalmed, linnused. Eesti esiaja lõpul. Suhted naabritega: idaslaavlased, balti hõimud, viikingid. Rahvusvaheliste kaubateede kujunemine ja Eesti. Eesti ühiskond esiaja lõpul: sotsiaalne kihistumine. Maakonnad ja kihelkonnad. Linnused. Külad ja elamud. Muinasusund ja ristiusu levik Eestis. Muinasusundi seos loodusega. Vanimad teated ristiusu levikust Eestis. Ajalootest nr. 1 „Eesti esiaeg“

	<p>B. Keskaeg Paavsti võim ja hegemonistlikud taotlused: ristsõdade põhjused ja peasuunad. Läänemere maade ristiusustamine. Keskaegne kolonisatsioon. Lääne-Euroopa ühiskonna eeskuju Eesti keskaja ühiskonna kujunemisel. Muistne vabadusvõitlus: Balti ristsõdade põhjused. Muistse vabadusvõitluse käik. Eestlaste lüüasaamise põhjused ja tagajärjed. Henriku Liivimaa kroonika ajalooallikana.</p> <p>Ajalootest nr. 2 „Balti ristsõda” Vana-Liivimaa riigid: riiklik korraldus ja poliitiline kaart. Seisused. Maapäev. Vana-Liivimaa riikide omavahelised suhted ja suhted naabritega. Jüriöö ülestõus, selle põhjused ja tagajärjed. Keskaja ühiskond Eestis: läänikorraldus. Mõisate rajamine. Sunnismaisuse ja teoorjuse kujunemine. Keskaegsed linnad Eestis: linnade valitsemine. Käsitöö, kaubandus, Hansa Liit. Gildid ja tsunftid. Eluolu linnas. Kirik ja kultuur: vaimulikud ordud ja kloostrid. Arhitektuur.</p> <p>Ajalootest nr. 3 „Eesti keskaeg” B. Üleminek keskajast uusaega Tugeva keskivõimuga riikide kujunemine Läänemere regioonis. Reformatsioon Eestis: haridusolud. Eestikeelse trükisõna algus. Liivi sõda: Vana-Liivimaa asend Läänemere regioonis. Liivi sõja eellugu, käik ja tulemused. Eesti kolme kuningriigi valduses: riiklik korraldus ja poliitiline kaart. Vastureformatsioon. Kultuuri areng: Balthasar Russowi kroonika ajalooallikana. Reformatsiooni ja vastureformatsiooni mõju vaimuelule.</p> <p>Ajalootest nr. 4 „Üleminek keskajast uusaega” Arvestus: raamatu retsensioon/ kunstiteos/makett/ arutlus/ teoreetiline töö kursuse jooksul õpitud teemal.</p>
<p>Kursuse õpitulemused</p>	<p>I TEEMA: Esiaeg – 7 tundi Teema „Esiaeg“ läbimise järel õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) teab ja iseloomustab tähtsamaid Eesti esiaja perioode inimeste tegevusalade ning eluolu muutuste alusel; tõlgendab muististe alusel inimeste eluolu ja ühiskondlikku korraldust ning uskumusi ja vaimulaadi; 2) iseloomustab esiaja eestlaste suhteid naaberrahvastega ning vastastikuseid mõjutusi; 3) iseloomustab Eesti halduskorraldust ja majanduslikku arengut esiaja lõpul; 4) seletab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: <i>arheoloogiline kultuur, muistis, muinaslinnus, kalme, maakond, kihelkond, malev, animism.</i> <p>II TEEMA: Keskaeg – 20 tundi Õpitulemused: Teema “Keskaeg” läbimise järel õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) analüüsib Balti ristsõja põhjusi, käiku ja tulemusi erinevate osaliste vaatenurgast; 2) tunneb muutusi Vana-Liivimaa riiklikus korralduses ja poliitilisel kaardil; iseloomustab suhteid naaberriikidega; 3) analüüsib Jüriöö ülestõusu tähtsust ja tähendust ajaloolise narratiivina; 4) iseloomustab Eesti keskaja ühiskonda: läänikord, talurahva õiguslik seisund ja majanduslik olukord, käsitöö ja kaubandus, eluolu linnades; loob seoseid Eesti ja Euroopa ajaloo vahel keskajal; 5) iseloomustab Eesti keskaja kultuuri põhijooni ning mõistab ristiusu mõju Eesti kultuurile, vaimuelule ja väärtushinnangute muutumisele; mõistab kultuurilist järjepidevust; 6) analüüsib kriitiliselt keskaja kroonikaid ja teisi teabetekste; 7) seletab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: <i>Vana-Liivimaa, Liivi ordu, vasallkond, mõis, teoorjus, sunnismaisus, adramaa;</i> 8) teab, kes olid Lembitu, Kaupo, piiskop Albert ja kroonik Henrik, ning iseloomustab nende tegevust. <p>III TEEMA: Üleminekuaeg keskajast uusaega – 8 tundi Teema “Üleminekuaeg keskajast uusaega” läbimise järel õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) iseloomustab rahvusvahelisi suhteid Läänemere piirkonnas 16. sajandil; võrdleb suurriikide mõju Läänemere piirkonnas 16. sajandil; 2) selgitab Liivi sõja eellugu, käiku ja tulemusi; analüüsib ning hindab allikate alusel sõja osaliste tegevust; 3) teab muutusi riiklikus korralduses ja poliitilisel kaardil sõdade ajal; 4) teab, kuidas toimus Rootsi võimu järkjärguline kehtestamine kogu Eesti alal;

	<p>5) iseloomustab reformatsiooni mõju ja tähtsust eesti kultuuriloos; analüüsib muutusi mentaliteedis ning vaimuelus;</p> <p>6) teab, kes olid Balthasar Russow, Ivan IV ja Wolter von Plettenberg, ning iseloomustab nende tegevust.</p>
Hindamine	<p>Hinnatakse ainekavaga määratletud õpitulemuste saavutatust. Kokkuvõttev hinne ajaloos kujuneb erinevate osaoskuste hindamisest. Ajalooõpetuse kaudu kujundatavad erinevad osaoskused: ajas orienteerumise oskus; oskus leida, analüüsida ja mõista seoseid ning mõtestada ajaloolise keskkonna kujunemist; ajalooalaste mõistete tundmine ja kontekstis kasutamine; oskussõnavara laienemine; ajalooalaste küsimuste esitamine ning neile vastates erinevate lahenduste pakkumine; funktsionaalne kirjaoskus, kriitiline mõtlemine, arutlusoskus, järelduste tegemine ja seoste loomine ning oma seisukoha kujundamine ja põhjendamine; empaatia, oskus asetada end kellegi teise olukorda ajastut arvestades, koostöö- ja konfliktilahendusoskus; allikaanalüüs ja töö ajalookaardiga, info leidmine erinevatest teabeallikatest, selle kasutamine, kriitiline hindamine ja analüüsimine, allika usaldusväärsuse hindamine; suuline ja kirjalik eneseväljendus, referaadi ja ajalooalase uurimistöö koostamine, IKT-vahendite kasutamine info hankimiseks ning oma töötulemuste esitlemiseks. Hindamisel kombineeritakse eritüübilisi ülesandeid, mis võimaldavad kontrollida enam kui ühte oskust (nt kaarditundmine, allikaanalüüs, kriitiline mõtlemine, ajaloolises ajas orienteerumine jms). Ülesanded on mitmekesised ning erineva raskusastmega. Ligikaudu 20% ülesannetest on äratundmistasandil, 30% reprodutseerimistasandil ning 50% rakendustasandil: analüüs, üldistamine, hinnangu andmine. Kirjalikes töödes peab õpilane saama keerukamate ülesannete lahendamise eest rohkem punkte kui pelgalt faktiteadmisi eeldavate ülesannete eest.</p> <p>Kursusehinne kujuneb vähemalt kolmest hindest, milleks võib olla kontrolltöö hinne, iseseisvate ja koduste tööde koondhinne, arvestustöö hinne.</p> <p>Ajaloo kooliastmehinne kujuneb kuuest kursusehindest: A1+A2+A3+A4+A5+A6</p>
Õppematerjalid ja soovituslik kirjandus	<p>Mart Laar, Lauri Vahtre „Eesti ajalugu I gümnaasiumile“, Maurus 2013</p> <p>Lea Leppik, Virge Prank-Vijard, Katrin Martsik, Ülle Luisk „Eesti ajaloo töövihik gümnaasiumile I“ (GTR), Avita 2009</p> <p>Eesti ajaloo atlas, Avita 2007</p> <p>Ajaloo atlas gümnaasiumile, Regio 2000</p>
Vastutav ainetoiimkond	Sotsiaaalainete ainetoiimkond
Kursuse väljund	<p>Ajaloo-olümpiaad</p> <p>Sotsiaaalainete valdkonna koolieksam</p> <p>Erinevad ainevõistlused (nt uurimistööde konkurss)</p>

III kursus –Eesti ajalugu II

Ainevaldkond	Sotsiaaalained
Kursuse nimetus	III kursus „Eesti ajalugu II (kuni 19. sajandi lõpuni)“
Kursuse kood	A3
Kursuse staatus	Riiklik, kohustuslik
Eelduskursused	Üldajalugu I – A1, Eesti ajalugu I – A2
Õpetamise aeg	11.klass
Õppetöö korraldus (35 tundi)	Kontaktunnid, võimalusel õppekäik, väikesemahulised uurimuslikud tööd, iseseisvad tööd (ka e-õppe keskkonnas)
Lõimumine	<p>Geograafia – poliitiline kaart</p> <p>Emakeel – Kriitiline ja teadlik lugemine. Fakti ja arvamuse eristamine. Eesti keele areng ja eesti kirjakeele kujunemine</p> <p>Kirjandus - Piibel</p> <p>Usundiõpetus, luterlus</p> <p>Emakeel - eesti keele areng ja eesti kirjakeele kujunemine</p>
Kursuse eesmärgid	Kursuse õpetusega taotletakse, et õpilane:

	<ol style="list-style-type: none"> 1) tunneb huvi mineviku vastu ja teadvustab enda võimalusi mineviku uurijana ning ajaloo osalejana, määratleb end oma rahva liikmena, eurooplasena ja maailmakodanikuna; 2) tunneb ajalugu ajastut iseloomustavate sündmuste, protsesside, vaimulaadi ja isikute kaudu; 3) mõistab ajaloosündmuste ja protsesside põhjuse-tagajärje, sarnasuse-erinevuse, järjepidevuse olemust ning erineva tõlgendamise põhjusi, võtab oma seisukohti kujundades arvesse ajastu konteksti; 4) väärtustab kultuurilist mitmekesisust ning mõistab seda ühiskonna rikkuse ja arengu eeldusena, teadvustab oma võimalusi kultuuripärandi säilitajana ning edasikandjana; 5) leiab ja analüüsib kriitiliselt ajalooteavet sisaldavat infot, hindab allikate usaldusväärsust ning kasutab erinevaid teabeallikaid eesmärgipäraselt; 6) mõistab ja tunnustab inimeste, vaadete ja olukordade erinevusi, kujundab ning põhjendab oma seisukohta, analüüsib ja hindab oma tegevust ning näeb ja korrigeerib oma eksimusi; 7) teab ja kasutab kontekstis ajaloo põhimõisteid ning eristab ajaloofakti tõlgendusest ja arvamusest; 8) tunneb ja kasutab erinevaid õpivõtteid, tekstiliike, infokanaleid ja IKT-vahendeid, väljendab oma teadmisi ja oskusi suuliselt ja kirjalikult ning kaitseb argumenteeritult oma seisukohta.
<p>Kursuse lühikirjeldus (õppesisu)</p>	<p>A. Rootsi aeg.Rootsi suurriigi ajastu.Rootsi keskvoim ja baltisaksa aadel. Majanduslik areng: talurahva õiguslik seisund ja majanduslik olukord. Reduktsioon ja selle tulemused. Manufaktuuri teke. Kaubandus. Vaimuelu ja kultuur: luterlus riigiusuna. Esimesed gümnaasiumid. Ülikooli asutamine Tartus. Rahvaharidus. Eestikeelse kirjasõna levik.</p> <p>Ajalootest nr. 1 „Rootsi aeg”</p> <p>B. Eesti 18. sajandil Venemaa euroopastumine 18. sajandil. Katariina II valgustatud absolutism. Põhjasõda: Põhjasõja põhjused, käik ja tulemused.Rahvastikuprotsessid Eestis 16.-18. sajandil. Sõdade, haiguste, olmetingimuste ja näljahädade mõju rahvastikule.Balti erikord: Vene keskvoim ja baltisaksa seisuslik omavalitsus. Talurahva õiguslik seisund ja majanduslik olukord. Asehalduskord. Vaimuelu 18. sajandil: baltisaksa kultuur ja talurahvakultuur. Rahvaharidus. Pietism ja valgustus.</p> <p>Ajalootest nr. 2 „Eesti 18.sajandil”</p> <p>C. Eesti 19. sajandil ja 20. sajandi algul Moderniseeruv Euroopa: industriaalühiskonna kujunemine, rahvuslik liikumine. Venemaa 19. sajandil ja 20. sajandi algul. Talarahva vabanemine: pärisorjuse kaotamine Eestis. Talarahva omavalitsuse kujunemine. Talude pärisestostmine. Usuvahetusliikumine. Tööstuse areng. Erinevused Põhja- ja Lõuna-Eesti arengus. Ärkamisaeg: Eelärkamisaeg. Estofiilid. Tartu ülikool 19. sajandil. Estofiilid. Eesti haritlaskonna kujunemise algus. Seltsiliikumine. Tähtsamad rahvusliku liikumise ettevõtmised ja nende eestvedajad, erimeelsused eesmärkide saavutamisel. Moderniseeruv Eesti: majanduse areng. Raudteede ehitamine, selle mõju majanduslikule ja sotsiaalsele arengule. Suurtööstuse kujunemine. Põllumajanduse areng. Talarahva kihistumine. Ülevenemaaliste seaduste laienemine Eestile. Venestusaja mõju haridusele, kultuurile ja rahvuslikule liikumisele. Rahvusliku professionaalse kultuuri kujunemine. Uus rahvuslik tõus. Poliitilised rühmitused Eestis. 1905. aasta sündmused ja nende mõju ühiskonnale.</p> <p>Arvestus: raamatu retsensioon/ kunstiteos/makett/ arutus/ teoreetiline töö kursuse jooksul õpitud teemal.</p>
<p>Kursuse õpitulemused</p>	<p>I TEEMA: Rootsi aeg Teema “Rootsi aeg” läbimise järel õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) iseloomustab Rootsi poliitikat Eesti- ja Liivimaal ning annab sellele allikate ja teabetekstide põhjal hinnangu; hindab allikate usaldusväärsust; 2) iseloomustab talurahva õigusliku ja majandusliku olukorra muutumist Rootsi ajal; 3) mõistab luterluse mõju ja Rootsi aja tähtsust eesti kultuuri ja hariduse arengus,

	<p>ajaloos ning tänapäeval;</p> <p>4) seletab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: <i>rüütelkond, reduktsioon, vakuraamat, piiblikonverentsid, Vastne Testament, Academia Gustaviana</i>;</p> <p>5) teab, kes olid Bengt Gottfried Forselius, Gustav II Adolf, Johan Skytte ja Karl XI, ning iseloomustab nende tegevust.</p> <p>II TEEMA: Eesti XVIII sajandil</p> <p>Teema “Eesti 18. sajandil” läbimise järel õpilane:</p> <p>1) selgitab Põhjasõja põhjusi, tulemusi ja mõju;</p> <p>2) iseloomustab Balti erikorda ning selle mõju Eesti arengule;</p> <p>3) analüüsib allikate ja teabetekstide alusel talurahva majandusliku olukorra ning õigusliku seisundi muutumist;</p> <p>4) analüüsib rahvastikuprotsesse mõjutanud tingimusi;</p> <p>5) analüüsib Euroopa valgustusideede mõju eesti vaimuelule;</p> <p>6) seletab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: <i>balti erikord, restitutsioon, asehalduskord, vennastekogud</i>;</p> <p>7) teab, kes olid Karl XII, Peeter I, Katariina II, Anton Thor Helle ja August Wilhelm Hupel, ning iseloomustab nende tegevust.</p> <p>III TEEMA: Eesti 19. sajandil ja 20. sajandi algul</p> <p>Teema “Eesti 19. sajandil” läbimise järel õpilane:</p> <p>1) teab, kuidas muutus talurahva õiguslik seisund ja majanduslik olukord, ning selgitab majandusprotsesside ja talurahvaseaduste seoseid;</p> <p>2) mõistab ärkamisaja tähendust ja tähtsust ning selle mõju kodanikuühiskonna kujunemisele Eesti ajaloos;</p> <p>3) iseloomustab rahvusliku liikumise eeldusi ja seoseid Euroopaga;</p> <p>4) teab, millised olid tähtsamad rahvusliku liikumise ettevõtmised ning kes olid rahvusliku liikumise eestvedajad; analüüsib allikate alusel rahvusliku liikumise ettevõtmisi ja ideid;</p> <p>5) iseloomustab muutusi Eesti ühiskonnas ja ühiskondlik-poliitilise mõtte arengut XIX sajandi lõpul ning loob seoseid omariikluse kujunemisega;</p> <p>7) seletab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: <i>estofiil, ärkamisaeg, rahvuslik liikumine, venestamine, Aleksandrikool</i>;</p> <p>8) teab, kes olid Karl Ernst von Baer, Friedrich Reinhold Kreutzwald, Johann Voldemar Jannsen, Jakob Hurt, Carl Robert Jakobson, Lydia Koidula ja Jaan Tõnisson, ning iseloomustab nende tegevust.</p>
Hindamine	<p>Hinnatakse ainekavaga määratletud õpitulemuste saavutatust. Kokkuvõttev hinne ajaloos kujuneb erinevate osaoskuste hindamisest. Ajaloõpetuse kaudu kujundatavad erinevad osaoskused: ajas orienteerumise oskus; oskus leida, analüüsida ja mõista seoseid ning mõtestada ajaloolise keskkonna kujunemist; ajalooalaste mõistete tundmine ja kontekstis kasutamine; oskussõnavara laienemine; ajalooalaste küsimuste esitamine ning neile vastates erinevate lahenduste pakkumine; funktsionaalne kirjaoskus, kriitiline mõtlemine, arutlusoskus, järelduste tegemine ja seoste loomine ning oma seisukoha kujundamine ja põhjendamine; empaatia, oskus asetada end kellegi teise olukorda ajastut arvestades, koostöö- ja konfliktilahendusoskus; allikaanalüüs ja töö ajalookaardiga, info leidmine erinevatest teabeallikatest, selle kasutamine, kriitiline hindamine ja analüüsimine, allika usaldusväarsuse hindamine; suuline ja kirjalik eneseväljendus, referaadi ja ajalooalase uurimistöö koostamine, IKT-vahendite kasutamine info hankimiseks ning oma töötulemuste esitlemiseks. Hindamisel kombineeritakse eritüübilisi ülesandeid, mis võimaldavad kontrollida enam kui ühte oskust (nt kaarditundmine, allikaanalüüs, kriitiline mõtlemine, ajaloolises ajas orienteerumine jms). Ülesanded on mitmekesised ning erineva raskusastmega. Ligikaudu 20% ülesannetest on äratundmistasandil, 30% reprodutseerimistasandil ning 50% rakendustasandil: analüüs, üldistamine, hinnangu andmine. Kirjalikes töödes peab õpilane saama keerukamate ülesannete lahendamise eest rohkem punkte kui pelgalt faktiteadmisi eeldavate ülesannete eest.</p> <p>Kursusehinne kujuneb vähemalt kolmest hindest, milleks võib olla kontrolltöö hinne, iseseisvate ja koduste tööde koondhinne, arvestustöö hinne.</p> <p>Ajaloo kooliastmehinne kujuneb kuuest kursusehindest: A1+A2+A3+A4+A5+A6</p>
Õppematerjalid ja soovituslik kirjandus	<p>Mart Laar, Lauri Vahre „Eesti ajalugu II gümnaasiumile“, Maurus 2013</p> <p>Eesti ajaloo atlas, Avita 2007</p> <p>Ajaloo atlas gümnaasiumile, Regio 2000</p>

Vastutav ainetöimkond	Sotsiaalinete ainetöimkond
Kursuse väljund	Ajaloo-olümpiaad Sotsiaalinete valdkonna koolieksam Erinevad ainevöistlused (nt uurimistöde konkurss)

IV kursüs – Lähiajalugu I

Ainevaldkond	Sotsiaalinete
Kursuse nimetus	Lähiajalugu I – Eesti ja maailm 20. sajandi esimesel poolel
Kursuse kood	A4
Kursuse staatus	Riiklik, kohustuslik
Eelduskursused	puuduvad
Õpetamise aeg	12.klass
Õppetöö korraldus (35 tundi)	Kontaktunnid, väikesemahulised uurimuslikud tööd, iseseisvad tööd (ka e-õppe keskkonnas).
Lõimimine	Keel ja kirjandus: eri liiki tekstide lugemine, analüüsimine; Ühiskonnaõpetus: poliitiliste liikumiste teema, majanduse toimimine; märkab ühiskonnas toimunud arengusuundumusi; Loodusteadused: poliitiline kaart;
Kursuse eesmärgid	Kursuse õpetusega taotletakse, et õpilane: <ol style="list-style-type: none"> 1) tunneb huvi mineviku vastu ja teadvustab enda võimalusi mineviku uurijana ning ajaloo osalejana, määratleb end oma rahva liikmena, europlase ja maailmakodanikuna; 2) tunneb ajalugu ajastut iseloomustavate sündmuste, protsesside, vaimulaadi ja isikute kaudu; 3) mõistab ajaloo sündmuste ja protsesside põhjuse-tagajärje, sarnasuse-erinevuse, järjepidevuse olemust ning erineva tõlgendamise põhjusi, võtab oma seisukohti kujundades arvesse ajastu konteksti; 4) väärtustab kultuurilist mitmekesisust ning mõistab seda ühiskonna rikkuse ja arengu eelduseks, teadvustab oma võimalusi kultuuripärandi säilitajana ning edasikandjana; 5) leiab ja analüüsib kriitiliselt ajaloo teavet sisaldavat infot, hindab allikate usaldusväärsust ning kasutab erinevaid teabeallikaid eesmärgipäraselt; 6) mõistab ja tunnustab inimeste, vaadete ja olukordade erinevusi, kujundab ning põhjendab oma seisukohta, analüüsib ja hindab oma tegevust ning näeb ja korrigeerib oma eksimusi; 7) teab ja kasutab kontekstis ajaloo põhimõisteid ning eristab ajaloo fakti tõlgendusest ja arvamusest; 8) tunneb ja kasutab erinevaid õpivõtteid, tekstiliike, infokanaleid ja IKT-vahendeid, väljendab oma teadmisi ja oskusi suuliselt ja kirjalikult ning kaitseb argumenteeritult oma seisukohta.
Kursuse lühikirjeldus (õppesisu)	A. Maailm Esimese maailmasõja eel Suurriikide arengujooni: poliitiliste süsteemide erinevused, Venemaa. Maailma majandus: teadusrevolutsioon, monopolid, kapitali eksport, vabaturumajandus ja proteksionism. Suurriikide liidud: kujunemise põhjused ja tagajärjed. B. Esimene maailmasõda Esimese maailmasõja põhjused. Sõdivad pooled ja tähtsamad sõjatandrid. Esimese maailmasõja tagajärjed: impeeriumide lagunemine, uute rahvusriikide sünd Euroopas, uus maailmakord ja Rahvasteliit. Eesti iseseisvumine: eeldused, iseseisvumine, Vabadussõda, Tartu rahu. C. Maailmasõdade vaheline aeg: demokraatia ja diktatuurid

	<p>Euroopa-kesksus ning rahvusvahelised suhted. Demokraatia levik. Demokraatia põhijooned Suurbritannia, Prantsusmaa ja USA näitel: poliitiline süsteem, majandus, ühiskonnaelu. Majanduskriis: põhjused, levik ja mõju, Roosevelti uus kursus. Autoritarismi, totalitarism: fašism, natsionaalsotsialism, kommunism. Diktatuuride iseloomulikud jooned, eripärad ja levik: poliitiline süsteem, majandus, ühiskonnaelu. Uute konfliktide kujunemine, kriisikolled. Eesti tee demokraatilt autoritarismile: poliitiline süsteem, majandus, ühiskonnaelu. D. Teine maailmasõda Teine maailmasõda kui Esimese maailmasõja jätk. Teise maailmasõja põhjused: Saksamaa, Nõukogude Liidu ja Jaapani agressiivne välispoliitika ning demokraatlike Lääneriikide lepituspoliitika nurjumine. Sõdivad pooled: Saksamaa ja selle liitlased. Hitleri-vastane koalitsioon ja selle kujunemine: Atlandi harta, Teherani, Jalta ja Potsdami konverentside tähtsus. Tähtsamad sõjatandrid ja lahingud: rinded, tähtsamaid lahingud (Pearl Harbor, Moskva, Midway, Stalingrad, Kursk, El-Alamein, Normandia dessant). Teise maailmasõja tulemuste vastuolulisus ja selle tagajärjed maailma poliitilisele, majanduslikule ja ideoloogilisele arengule. Eesti Teises maailmasõjas: iseseisvuse kaotamine, okupatsioonid, sõjakaotused ja -kahjud, sõja mõju inimeste elukäikudele. Pagulaskond. Arvestus: film/lühiuurimus/arutlus/näidend vms kursuse jooksul läbitud teemal</p>
<p>Kursuse õpitulemused</p>	<p>I TEEMA: Maailm Esimese maailmasõja eel Teema "Maailm Esimese maailmasõja eel" läbimise järel õpilane: 1) iseloomustab suurriikide arenguhooni ja rolli muutumist rahvusvahelistes suhetes; 2) teab suurriikide sõjalis-poliitilisi blokke ning analüüsib Antanti ja Kolmikliidu taotlusi; 3) tunneb maailma poliitilist kaarti enne Esimest maailmasõda: näitab kaardil suurriikide sõjalistesse blokkidesse kuuluvaid riike, koloniaalimpeeriume; 4) iseloomustab maailma majanduse arenguhooni; analüüsib teaduse ja tehnika mõju; 5) seletab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: <i>imperialism, monopol, Antant, Kolmikliit</i>.</p> <p>II TEEMA: Esimene maailmasõda Teema "Esimene maailmasõda" läbimise järel õpilane: 1) analüüsib Esimese maailmasõja põhjusi ning sõdivate poolte taotlusi; 2) analüüsib Esimese maailmasõja tagajärgi ja mõju maailma arengule; 3) analüüsib Eesti omariikluse saavutamise eeldusi ja protsessi; 4) teab Eesti Vabadussõja sündmusi ning kirjeldab sõja käiku kaardi alusel; 5) mõistab Vabadussõja ja Tartu rahu tähendust Eesti Vabariigi kindlustumisel; - 6) seletab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: <i>Veebruarirevolutsioon, autonoomia, Asutav Kogu, Landeswehr, Tartu rahu</i>; - 7) teab, kes olid <i>Nikolai II, Vladimir Lenin, Jaan Poska, Johan Laidoner ja Konstantin Päts, ning iseloomustab nende tegevust</i>.</p> <p>III TEEMA: Maailmasõdadevaheline aeg: demokraatia ja diktatuurid Teema "Maailmasõdadevaheline aeg: demokraatia ja diktatuurid" läbimise järel õpilane: 1) analüüsib ja võrdleb rahvusvahelisi suhteid 1920. ja 1930. aastail ning teab muutuste põhjusi; 2) teab ja iseloomustab rahvusvahelisi kriise: Kaug-Ida, Etioopia, Hispaania kodusõda; 3) iseloomustab majanduse arengut maailmasõdadevahelisel perioodil ning selgitab majanduskriisi põhjusi ja mõju; 4) analüüsib ning võrdleb demokraatlikku ja diktatuurset ühiskonda; 5) analüüsib Eesti ühiskonna poliitilist arengut 1920. ja 1930. aastail, selgitab autoritarismi kujunemise põhjusi ja mõju ühiskonnale ning iseloomustab vaikivat ajastut;</p>

	<p>6) seletab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: <i>demokraatia, diktatuur, autoritarism, totalitarism, kommunism, NSVL, fašism, natsionaalsotsialism, Rahvasteliit, Versailles' süsteem, vaikiv ajastu, parlamentarism, vabadussõjalased;</i></p> <p>7) teab, kes olid Jossif Stalin, Adolf Hitler, Benito Mussolini, Franklin D. Roosevelt, Konstantin Päts ja Jaan Tõnisson, ning iseloomustab nende tegevust.</p> <p>IV teema Teine maailmasõda</p> <p>Teema "Teine maailmasõda" läbimise järel õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) analüüsib rahvusvahelisi suhteid Teise maailmasõja eel; 2) iseloomustab Teise maailmasõja põhjusi ja tagajärgi; 3) iseloomustab sõjategevust kaardi järgi; 4) teab Hitleri-vastase koalitsiooni kujunemislugu; 5) analüüsib Teise maailmasõja mõju Eesti ajaloole; 6) teab, kes olid Winston Churchill, Charles de Gaulle, Dwight Eisenhower, Georgi Žukov, Johannes Vares ja Otto Tief, ning iseloomustab nende tegevust; - 7) <i>seletab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: Anšluss, Müncheneri konverents, MRP, baasideleping, okupatsioon, suvesõda, Atlandi Harta, ÜRO.</i>
Hindamine	<p>Hinnatakse ainekavaga määratletud õpitulemuste saavutatust. Kokkuvõttev hinne ajaloos kujuneb erinevate osaoskuste hindamisest. Ajaloõpetuse kaudu kujundatavad erinevad osaoskused: ajas orienteerumise oskus; oskus leida, analüüsida ja mõista seoseid ning mõtestada ajaloolise keskkonna kujunemist; ajalooalaste mõistete tundmine ja kontekstis kasutamine; oskussõnavara laienemine; ajalooalaste küsimuste esitamine ning neile vastates erinevate lahenduste pakkumine; funktsionaalne kirjaoskus, kriitiline mõtlemine, arutlusoskus, järelduste tegemine ja seoste loomine ning oma seisukoha kujundamine ja põhjendamine; empaatia, oskus asetada end kellegi teise olukorda ajastut arvestades, koostöö- ja konfliktilahendusoskus; allikaanalüüs ja töö ajalookaardiga, info leidmine erinevatest teabeallikatest, selle kasutamine, kriitiline hindamine ja analüüsimine, allika usaldusvääruse hindamine; suuline ja kirjalik eneseväljendus, referaadi ja ajalooalase uurimistöö koostamine, IKT-vahendite kasutamine info hankimiseks ning oma töötulemuste esitlemiseks. Hindamisel kombineeritakse eritüübilisi ülesandeid, mis võimaldavad kontrollida enam kui ühte oskust (nt kaarditundmine, allikaanalüüs, kriitiline mõtlemine, ajaloolises ajas orienteerumine jms). Ülesanded on mitmekesised ning erineva raskusastmega. Ligikaudu 20% ülesannetest on äratundmistasandil, 30% reprodutseerimistasandil ning 50% rakendustasandil: analüüs, üldistamine, hinnangu andmine. Kirjalikes töödes peab õpilane saama keerukamate ülesannete lahendamise eest rohkem punkte kui pelgalt faktiteadmisi eeldavate ülesannete eest.</p> <p>Kursusehinne kujuneb vähemalt kolmest hindest, milleks võib olla kontrolltöö hinne, iseseisvate ja koduste tööde koondhinne, arvestustöö hinne.</p> <p>Ajaloo kooliastmehinne kujuneb kuuest kursusehindest: A1+A2+A3+A4+A5+A6</p>
Õppematerjalid ja soovituslik kirjandus	Lähiajalugu gümnaasiumile I Ajaloos atlas gümnaasiumile
Vastutav ainetöimkond	Sotsiaalinete ainetöimkond
Kursuse väljund	Ajaloo-olümpiaad Sotsiaalinete valdkonnakooleksam Erinevad ainevõistlused (nt uurimistööde konkurss)

V kursus – Lähiajalugu II

Ainevaldkond	Sotsiaalinete
Kursuse nimetus	Lähiajalugu II - Eesti ja maailm 20. sajandi teisel poolel
Kursuse kood	A5
Kursuse staatus	Riiklik, kohustuslik
Eelduskursused	Lähiajalugu I

Õpetamise aeg	12.klass
Õppetöö korraldus (35 tundi)	Kontakttunnid, väikesemahulised uurimuslikud tööd, iseseisvad tööd (ka e-õppe keskkonnas).
Lõimumine	Emakeel: suuline väljendusoskus, teabetekstide analüüs, töö mõistetega Ühiskonnaõpetus :riigikorraldus, riigivormid, ühiskonna majandamine; Geograafia: majandusgeograafia Kirjandus ja kunst, muusika –olustik
Kursuse eesmärgid	Kursuse õpetusega taotletakse, et õpilane: <ol style="list-style-type: none"> 1) tunneb huvi mineviku vastu ja teadvustab enda võimalusi mineviku uurijana ning ajaloos osalejana, määratleb end oma rahva liikmena, eurooplasena ja maailmakodanikuna; 2) tunneb ajalugu ajastut iseloomustavate sündmuste, protsesside, vaimulaadi ja isikute kaudu; 3) mõistab ajaloosündmuste ja protsesside põhjuse-tagajärje, sarnasuse-erinevuse, järjepidevuse olemust ning erineva tõlgendamise põhjusi, võtab oma seisukohti kujundades arvesse ajastu konteksti; 4) väärtustab kultuurilist mitmekesisust ning mõistab seda ühiskonna rikkuse ja arengu eeldusena, teadvustab oma võimalusi kultuuripärandi säilitajana ning edasikandjana; 5) leiab ja analüüsib kriitiliselt ajalooteavet sisaldavat infot, hindab allikate usaldusväärsust ning kasutab erinevaid teabeallikaid eesmärgipäraselt; 6) mõistab ja tunnustab inimeste, vaadete ja olukordade erinevusi, kujundab ning põhjendab oma seisukohta, analüüsib ja hindab oma tegevust ning näeb ja korrigeerib oma eksimusi; 7) teab ja kasutab kontekstis ajaloo põhimõisteid ning eristab ajaloofakti tõlgendusest ja arvamusest; 8) tunneb ja kasutab erinevaid õpivõtteid, tekstiliike, infokanaleid ja IKT-vahendeid, väljendab oma teadmisi ja oskusi suuliselt ja kirjalikult ning kaitseb argumenteeritult oma seisukohta.
Kursuse lühikirjeldus (õppesisu)	A. Külma sõda Külma sõja kujunemine ja selle avaldumise vormid: võidurelvastumine, liidud. Kriisid: Korea sõda, Suessi kriis, Kuuba kriis, Vietnami sõda, Berliini kriisid. Kahepooluseline maailm: USA ja NSVLi vastasseis. Lõhestatud Saksamaa: lõhestamine, kahe Saksa riigi vahelised suhted. B. Demokraatlik maailm pärast Teist maailmasõda USA: poliitiline süsteem, majandus, ühiskonnaelu. Ühise Euroopa integratsiooni otsingud. Euroopa integratsioon. C. NSVL ja kommunistlik süsteem Kommunistliku süsteemi kujunemine. Ida-blokk: poliitiline süsteem, majandus, ühiskonnaelu, Moskva poliitika ja kriisid: Ungari ülestõus, Praha kevad, Poola kriisid, solidaarsus. NSVL: stalinism, sula, stagnatsioon. Eesti NSV: ühiskond, majanduse areng, rahvastik, vastupanu vormid, suhted väliseestiga. D. Maailm sajandivahetusel NSVLi ja kommunistliku süsteemi lagunemine: Berliini müüri langemine, majanduslikud ja poliitilised reformid NSVLis. Kommunistliku bloki lagunemise ja kommunistlike ideede krahhi mõju väärtushinnangutele. Külma sõja lõpp ja geopoliitilised muudatused: poliitilise kaardi muutumine. USA rolli muutus: uus jõudude vahekord maailmas. Eesti iseseisvuse taastamine. Integratsioon Euroopasse ja maailma: laulev revolutsioon, riikluse taastamine. Uued pingekolled: Balkani kriis. Arvestus: film/lühiuurimus/arutlus/näidend vms kursuse jooksul läbitud teemal
Kursuse õpitulemused	I TEEMA: Külma sõda Teema” Külma sõda” läbimise järel õpilane: <ol style="list-style-type: none"> 1) analüüsib külma sõja põhjusi ja kujunemist ning teab avaldumisvorme; 2) analüüsib külma sõja kriiside tekkimise põhjusi ning osaliste taotlusi ja tulemusi; 3) analüüsib rahvusvahelist olukorda külma sõja ajal;

	<p>4) iseloomustab kahe Saksa riigi arengut külma sõja ajal;</p> <p>5) teab, kes olid Harry Truman, John F. Kennedy, Nikita Hruštšov, Fidel Castro, Konrad Adenauer ja Willy Brandt, ning iseloomustab nende tegevust;</p> <p>6) seletab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: <i>külm sõda, kriisikolle, NATO, VLO, võidurelvastumine, raudne eesriie</i></p> <p>TEEMA: Demokraatlik maailm pärast Teist maailmasõda Teema “Demokraatlik maailm pärast Teist maailmasõda” läbimise järel:</p> <p>1) analüüsib demokraatlike riikide arengu põhijooni;</p> <p>2) teab Euroopa integratsiooni kujunemist ja põhietappe;</p> <p>- 3) teab, kes olid Ronald Reagan ja Robert Schumann, ning iseloomustab nende tegevust;</p> <p>4) seletab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: <i>Euroopa Liit, Euroopa Nõukogu, OSCE.</i></p> <p>II TEEMA: NSVL ja kommunistlik süsteem Teema “NSVL ja kommunistlik süsteem” läbimise järel õpilane:</p> <p>1) analüüsib kommunistliku süsteemi kujunemislugu ja põhijooni;</p> <p>2) iseloomustab NSVLi ühiskonna arengut;</p> <p>3) analüüsib kommunistliku süsteemi kriiside põhjusi ja tagajärgi;</p> <p>4) analüüsib Eesti ühiskonna arengut Nõukogude okupatsiooni ajal;</p> <p>5) seletab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: <i>kollektiviseerimine, industrialiseerimine, stalinism, sula, stagnatsioon, dissidentlus, Brežnevi doktriin, plaanimajandus, sotsialismileer, liiduvabariik, kultuurirevolutsioon;</i></p> <p>6) teab, kes olid Jossif Stalin, Nikita Hruštšov, Leonid Brežnev, Mao Zedong, Johannes Kabin, Aleksander Dubček ja Lech Walesa, ning iseloomustab nende tegevust.</p> <p>TEEMA: Maailm sajandivahetusel – 7 tundi Õpitulemused Teema “Maailm sajandivahetusel” läbimise järel õpilane:</p> <p>1) analüüsib kommunistliku süsteemi lagunemise põhjusi;</p> <p>2) teab ja näitab muutusi maailma poliitilisel kaardil pärast külma sõja lõppu;</p> <p>3) analüüsib jõudude vahekorra muutusi rahvusvahelistes suhetes ning uute pingekollete kujunemist;</p> <p>4) analüüsib Eesti iseseisvuse taastamist ning teab riikluse ülesehitamise käiku;</p> <p>5) selgitab Eesti integreerumist Euroopasse ja maailma;</p> <p>- 6) teab, kes olid Ronald Reagan, Mihhail Gorbatšov, Boriss Jeltsin, George Bush, Helmut Kohl, Vaclav Havel, Arnold Rüütel, Lennart Meri, Edgar Savisaar ja Mart Laar, ning iseloomustab nende tegevust;</p> <p>- 7) seletab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: <i>perestroika, glasnost, laulev revolutsioon, Rahvarinne, Balti kett, interrinne, ERSP, Eesti Kongress, Põhiseaduse Assamblee.</i></p>
Hindamine	<p>Hinnatakse ainekavaga määratletud õpitulemuste saavutatust. Kokkuvõttev hinne ajaloos kujuneb erinevate osaoskuste hindamisest. Ajaloõpetuse kaudu kujundatakse erinevaid osaoskusi: ajas orienteerumise oskus; oskus leida, analüüsida ja mõista seoseid ning mõtestada ajaloolise keskkonna kujunemist; ajalooalaste mõistete tundmine ja kontekstis kasutamine; oskussõnavara laienemine; ajalooalaste küsimuste esitamine ning neile vastates erinevate lahenduste pakkumine; funktsionaalne kirjaoskus, kriitiline mõtlemine, arutlusoskus, järelduste tegemine ja seoste loomine ning oma seisukoha kujundamine ja põhjendamine; empaatia, oskus asetada end kellegi teise olukorda ajastut arvestades, koostöö- ja konfliktilahendusoskus; allikaanalüüs ja töö ajalookaardiga, info leidmine erinevatest teabeallikatest, selle kasutamine, kriitiline hindamine ja analüüsimine, allika usaldusväärsuse hindamine; suuline ja kirjalik eneseväljendus, referaadi ja ajaloolase uurimistöö koostamine, IKT-vahendite kasutamine info hankimiseks ning oma töötulemuste esitlemiseks. Hindamisel kombineeritakse eritüübilisi ülesandeid, mis võimaldavad kontrollida enam kui ühte oskust (nt kaarditundmine, allikaanalüüs, kriitiline mõtlemine, ajaloolises ajas orienteerumine jms). Ülesanded on mitmekesised ning erineva raskusastmega. Ligikaudu 20% ülesannetest on äratundmistasandil, 30% reprodutseerimistasandil ning 50% rakendustasandil: analüüs, üldistamine, hinnangu andmine. Kirjalikes töodes peab õpilane saama keerukamate ülesannete lahendamise eest rohkem punkte kui pelgalt faktiteadmisi eeldavate ülesannete eest.</p>

	Kursusehinne kujuneb vähemalt kolmest hindest, milleks võib olla kontrolltöö hinne, iseseisvate ja koduste tööde koondhinne, arvestustöö hinne. Ajaloo kooliastmehinne kujuneb kuuest kursusehindest: A1+A2+A3+A4+A5+A6
Õppematerjalid ja soovituslik kirjandus	Lähiajalugu gümnaasiumile II Ajaloo atlas gümnaasiumile
Vastutav aineotoimkond	Sotsiaalinete aineotoimkond
Kursuse väljund	Ajaloo-olümpiaad Sotsiaalinete valdkonnakoolieksam Erinevad ainevõistlused (nt uurimistööde konkurss)

VI kursus – Lähiajalugu III

Ainevaldkond	Sotsiaalained
Kursuse nimetus	Lähiajalugu III - 20. sajandi arengu põhijooned: Eesti ja maailm
Kursuse kood	A6
Kursuse staatus	Riiklik, kohustuslik
Eelduskursused	Lähiajalugu I, Lähiajalugu II
Õpetamise aeg	12.klass
Õppetöö korraldus (35 tundi)	Kontaktunnid, väikesemahulised uurimuslikud tööd, iseseisvad tööd (ka e-õppe keskkonnas).
Lõimumine	<u>Kirjandus, kunstiained</u> : iluhinnangute muutumine ajas; esteetiline areng ja eneseteostus, rahvakultuur, loominguuline eneseväljendusoskus <u>Loodusained</u> : inimese areng ja rahvastikuprotsessid; majanduse ressursid; ühiskonna jätkusuutlikkus, säästlik tarbimine, üleilmastumine, globaalprobleemide, sh keskkonna probleemide märkamine, mõistmine, jätkusuutliku ja vastutustundliku, sh loodushoidliku eluviisi väärtustamine
Kursuse eesmärgid	Kursuse õpetusega taotletakse, et õpilane: <ol style="list-style-type: none"> 1) tunneb huvi mineviku vastu ja teadvustab enda võimalusi mineviku uurijana ning ajaloos osalejana, määratleb end oma rahva liikmena, eurooplasena ja maailmakodanikuna; 2) tunneb ajalugu ajastut iseloomustavate sündmuste, protsesside, vaimulaadi ja isikute kaudu; 3) mõistab ajaloosündmuste ja protsesside põhjuse-tagajärje, sarnasuse-erinevuse, järjepidevuse olemust ning erineva tõlgendamise põhjusi, võtab oma seisukohti kujundades arvesse ajastu konteksti; 4) väärtustab kultuurilist mitmekesisust ning mõistab seda ühiskonna rikkuse ja arengu eeldusena, teadvustab oma võimalusi kultuuripärandi säilitajana ning edasikandjana; 5) leiab ja analüüsib kriitiliselt ajalooteavet sisaldavat infot, hindab allikate usaldusväärsust ning kasutab erinevaid teabeallikaid eesmärgipäraselt; 6) mõistab ja tunnustab inimeste, vaadete ja olukordade erinevusi, kujundab ning põhjendab oma seisukohta, analüüsib ja hindab oma tegevust ning näeb ja korrigeerib oma eksimusi; 7) teab ja kasutab kontekstis ajaloo põhimõisteid ning eristab ajaloofakti tõlgendusest ja arvamusest; 8) tunneb ja kasutab erinevaid õpivõtteid, tekstiliike, infokanaleid ja IKT-vahendeid, väljendab oma teadmisi ja oskusi suuliselt ja kirjalikult ning kaitseb argumenteeritult oma seisukohta.
Kursuse lühikirjeldus (õppesisu)	A. Eluolu ja kultuur Suurriikide arenguhooni: poliitiliste süsteemide erinevused, Venemaa. Maailma majandus: teadusrevolutsioon, monopolid, kapitali eksport, vabaturumajandus ja proteksionism. Suurriikide liidud: kujunemise põhjused ja tagajärjed.

	<p>B. Sõja ja rahu küsimus Suhtumine sõdadesse: patsifism, võidurelvastumine, desarmeerimine, tuumasõja oht. Rahvusvahelised organisatsioonid: Rahvasteliit, ÜRO, NATO, uue maailmakorra loomise katsed. Konfliktid ja nende lahendamise püüded Lähis-Ida näitel. Eesti osalemine rahvusvaheliste organisatsioonide töös.</p> <p>C. Inimsusevastased kuriteod Euroopa-kesksus ning rahvusvahelised suhted. Demokraatia levik. Demokraatia põhijooned Suurbritannia, Prantsusmaa ja USA näitel: poliitiline süsteem, majandus, ühiskonnaelu. Majanduskriis: põhjused, levik ja mõju, Roosevelti uus kursus. Autoritarismi, totalitarism: fašism, natsionaalsotsialism, kommunism. Diktatuuride iseloomulikud jooned, eripärad ja levik: poliitiline süsteem, majandus, ühiskonnaelu. Uute konfliktide kujunemine, kriisikolled. Eesti tee demokraatialt autoritarismile: poliitiline süsteem, majandus, ühiskonnaelu.</p> <p>D. Muu maailm Koloniaalsüsteemi lagunemine ja selle tagajärjed. Uute vastasseisude kujunemine, terrorism. Islamimaailma aktiveerumine ja vastuolud läänega.</p> <p>Arvestus: film/lühiuurimus/arutlus/näidend vms kursuse jooksul läbitud teemal</p>
<p>Kursuse õpitulemused</p>	<p>I TEEMA: Eluolu ja kultuur Teema “Eluolu ja kultuur“ läbimise järel õpilane 1)teab tähtsamate ideoloogiate põhiseisukohti ja iseloomustab nende mõju ühiskonnale; 2)teab teaduse ja tehnika arengu saavutusi ning iseloomustab nende rakendumist igapäevaelus; 3)analüüsib kultuuri arengu põhijooni ning seostab neid ühiskonnas toimunud muutustega.</p> <p>II TEEMA: Sõja ja rahu küsimus – 9 tundi Teema “Sõja ja rahu küsimus“ läbimise järel õpilane 1)analüüsib, mis asjaoludel kujunesid ja muutusid inimeste hoiakud ning väärtushinnangud sõja ja rahu küsimuses 20. sajandi jooksul; 2)analüüsib rahvusvaheliste organisatsioonide rolli riikidevahelistes suhetes; 3)teab Lähis-Ida kriisikolde kujunemise põhjusi, selgitab kriisi olemust ja püüdeid seda lahendada; 4)seletab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: <i>desarmeerimine, võidurelvastumine, patsifism</i>.</p> <p>III TEEMA: Inimsusevastased kuriteod – 9 tundi Teema “Inimsusevastased kuriteod“ läbimise järel õpilane 1)selgitab, millised arengud ühiskonnas tegid võimalikuks inimsusevastaste kuritegude toimepaneku; 2)mõistab inimsusevastaste kuritegude olemust ning nende taunimise ja vältimise vajalikkust; 3)teab inimsusevastaste kuritegude toimepanemise viise ja nende tagajärgi; 4)seletab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: <i>genotsiid, holokaust, küüditamine, GULAG</i>.</p> <p>IV teema: Muu maailm – 5 tundi Teema “Muu maailm“ läbimise järel õpilane: 1)iseloomustab koloniaalsüsteemi toimimist, selle lagunemise põhjusi ja tagajärgi; 2)analüüsib uute vastasseisude kujunemist maailmas pärast külma sõja lõppu</p>
<p>Hindamine</p>	<p>Hinnatakse ainekavaga määratletud õpitulemuste saavutatust. Kokkuvõttev hinne ajaloos kujuneb erinevate osaoskuste hindamisest. Ajaloõpetuse kaudu kujundatavad erinevad osaoskused: ajas orienteerumise oskus; oskus leida, analüüsida ja mõista seoseid ning mõtestada ajaloolise keskkonna kujunemist; ajalooalaste mõistete tundmine ja kontekstis kasutamine; oskussõnavara laienemine; ajalooalaste küsimuste esitamine ning neile vastates erinevate lahenduste pakkumine; funktsionaalne kirjaoskus, kriitiline mõtlemine, arutlusoskus, järelduste tegemine ja seoste loomine ning oma seisukoha kujundamine ja põhjendamine; empaatia, oskus asetada end kellegi teise olukorda ajastut arvestades, koostöö- ja konfliktilahendusoskus; allikaanalüüs ja töö ajalookaardiga, info leidmine erinevatest teabeallikatest, selle kasutamine, kriitiline hindamine ja analüüsimine, allika usaldusväärsuse hindamine; suuline ja kirjalik eneseväljendus, referaadi ja ajalooalase uurimistöö koostamine, IKT-vahendite kasutamine info</p>

	<p>hankimiseks ning oma töötulemuste esitlemiseks. Hindamisel kombineeritakse eritüübilisi ülesandeid, mis võimaldavad kontrollida enam kui ühte oskust (nt kaarditudmine, allikaanalüüs, kriitiline mõtlemine, ajaloolises ajas orienteerumine jms). Ülesanded on mitmekesised ning erineva raskusastmega. Ligikaudu 20% ülesannetest on äratundmistasandil, 30% reprodutseerimistasandil ning 50% rakendustasandil: analüüs, üldistamine, hinnangu andmine. Kirjalikes töödes peab õpilane saama keerukamate ülesannete lahendamise eest rohkem punkte kui pelgalt faktiteadmisi eeldavate ülesannete eest.</p> <p>Kursusehinne kujuneb vähemalt kolmest hindest, milleks võib olla kontrollitöö hinne, iseseisvate ja koduste tööde koondhinne, arvestustöö hinne.</p> <p>Ajaloo kooliastmehinne kujuneb kuuest kursusehindest: A1+A2+A3+A4+A5+A6</p>
Õppematerjalid ja soovituslik kirjandus	Lähiajalugu gümnaasiumile III Ajaloo atlas gümnaasiumile
Vastutav ainetöimkond	Sotsiaalinete ainetöimkond
Kursuse väljund	Ajaloo-olümpiaad Sotsiaalinete valdkonnakoolieksam Erinevad ainevõistlused (nt uurimistööde konkurss)

Sotsiaalsuuna valiksuunakursus – Üldajalugu II

Ainevaldkond	Sotsiaalinete
Kursuse nimetus	Üldajalugu – maailma ajalugu: tsivilisatsioonid väljaspool Euroopat
Kursuse kood	ÜLD1
Kursuse staatus	valikaine
Eelduskursused	puuduvad
Õpetamise aeg	10.klass
Õppetöö korraldus (35 tundi)	Kontaktunnid, väikesemahulised uurimuslikud tööd, iseseisvad tööd (ka e-õppe keskkonnas).
Lõimumine	<p>Matemaatika: tõlgendab ja valib erinevaid matemaatilise info esituse viise (graafik, tabel, valem, diagramm, tekst).</p> <p>Keel ja kirjandus: eri liiki tekstide lugemine, analüüsimine.</p> <p>Ühiskonnaõpetus: märkab, uurib ning seostab ühiskonnas toimuvaid arengusuundumusi ja nähtusi.</p> <p>Loodusteadused: poliitiline kaart.</p> <p>Kunst: võrdleb kultuuride sarnasusi ja erinevusi ning väärtustab neid.</p>
Kursuse eesmärgid	<p>Kursuse õpetusega taotletakse, et õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) tunneb huvi mineviku vastu ja teadvustab enda võimalusi mineviku uurijana ning ajaloos osalejana, määratleb end oma rahva liikmena, eurooplasena ja maailmakodanikuna; 2) tunneb ajalugu ajastut iseloomustavate sündmuste, protsesside, vaimulaadi ja isikute kaudu; 3) mõistab ajaloosündmuste ja protsesside põhjuse-tagajärje, sarnasuse-erinevuse, järjepidevuse olemust ning erineva tõlgendamise põhjusi, võtab oma seisukohti kujundades arvesse ajastu konteksti; 4) väärtustab kultuurilist mitmekesisust ning mõistab seda ühiskonna rikkuse ja arengu eeldusena, teadvustab oma võimalusi kultuuripärandi säilitajana ning edasikandjana; 5) leiab ja analüüsib kriitiliselt ajalooteavet sisaldavat infot, hindab allikate usaldusväärsust ning kasutab erinevaid teabeallikaid eesmärgipäraselt; 6) mõistab ja tunnustab inimeste, vaadete ja olukordade erinevusi, kujundab ning põhjendab oma seisukohta, analüüsib ja hindab oma tegevust ning näeb ja korrigeerib oma eksimusi; 7) teab ja kasutab kontekstis ajaloo põhimõisteid ning eristab ajaloofakti

	tõlgendusest ja arvamusest; 8) tunneb ja kasutab erinevaid õpivõtteid, tekstiliike, infokanaleid ja IKT-vahendeid, väljendab oma teadmisi ja oskusi suuliselt ja kirjalikult ning kaitseb argumenteeritult oma seisukohta.
Kursuse lühikirjeldus (õppesisu)	Kursuse raames tutvutakse esiaja arengujärkude ja saavutustega, tsivilisatsioonide tekkepõhjuste ja arengutega. Õpitakse lähemalt tundma väljaspool Euroopat asuvate tsivilisatsioonide - India, Hiina, Egiptuse ja teiste araabiamaade – ühiskondi, kultuure ja vaimulaadi. Kursuse keskmes on õppija, kes on huvitatud koostööst ja diskussioonist õpetaja ja kaasõpilastega. Tundides toimuvad ajurünnakud, rühmatööd, interaktiivne lugemine, kuid ei puudu ka õpetajapoolne esitus loomaks tervikpilti kursuse raames käsitletavatest teemadest. Arvestus: film/lühiuurimus/arutlus/näidend vms kursuse jooksul läbitud teemal
Kursuse õpitulemused	Kursuse lõpuks õpilane ... 1. väärtustab kultuurilist mitmekesisust ja teadvustab oma rolli kultuuripärandi säilitajana; 2. iseloomustab ja võrdleb väljaspool Euroopat asuvate tsivilisatsioonide ühiskonda, kultuuri ja vaimulaadi ning mõistab ajaloolise arengu järjepidevust; 3. teab käsitletud riikide ja piirkondade tähtsamaid kultuuri- ja ajaloo-objekte ja -subjekte ning leiab vajadusel nende kohta infot; 4. analüüsib ideoloogiliste ja tehnoloogiliste muutuste mõju inimeste eluviisile ning väärtushinnangutele; 5. kasutab erinevaid teabeallikaid, mõistab ajaloosündmuste ja -protsesside erineva tõlgendamise põhjusi ning hindab allika või käsitluse usaldusväärsust; 6. suudab rekonstrueerida minevikus elanud inimeste elu, näha maailma nende pilgu läbi, võttes arvesse ajastu eripära.
Hindamine	Hinnatakse ainekavaga määratletud õpitulemuste saavutatust. Kokkuvõttev hinne ajaloos kujuneb erinevate osaoskuste hindamisest. Ajaloõpetuse kaudu kujundatakse erinevad osaoskused: ajas orienteerumise oskus; oskus leida, analüüsida ja mõista seoseid ning mõtestada ajaloolise keskkonna kujunemist; ajalooalaste mõistete tundmine ja kontekstis kasutamine; oskussõnavara laiendamine; ajalooalaste küsimuste esitamine ning neile vastates erinevate lahenduste pakkumine; funktsionaalne kirjaoskus, kriitiline mõtlemine, arutlusoskus, järelduste tegemine ja seoste loomine ning oma seisukoha kujundamine ja põhjendamine; empaatia, oskus asetada end kellegi teise olukorda ajastut arvestades, koostöö- ja konfliktilahendusoskus; allikaanalüüs ja töö ajalookaardiga, info leidmine erinevatest teabeallikatest, selle kasutamine, kriitiline hindamine ja analüüsimine, allika usaldusväärsuse hindamine; suuline ja kirjalik eneseväljendus, referaadi ja ajalooalase uurimistöö koostamine, IKT-vahendite kasutamine info hankimiseks ning oma töötulemuste esitlemiseks. Hindamisel kombineeritakse eritüübilisi ülesandeid, mis võimaldavad kontrollida enam kui ühte oskust (nt kaarditundmine, allikaanalüüs, kriitiline mõtlemine, ajaloolises ajas orienteerumine jms). Ülesanded on mitmekesised ning erineva raskusastmega. Ligikaudu 20% ülesannetest on äratundmistasandil, 30% reprodutseerimistasandil ning 50% rakendustasandil: analüüs, üldistamine, hinnangu andmine. Kirjalikes töödes peab õpilane saama keerukamate ülesannete lahendamise eest rohkem punkte kui pelgalt faktiteadmisi eeldavate ülesannete eest. Kursusehinne kujuneb vähemalt kolmest hindest, milleks võib olla kontrolltöö hinne, iseseisvate ja koduste tööde koondhinne, arvestustöö hinne.
Õppematerjalid ja soovituslik kirjandus	Inimene, ühiskond, kultuur I osa
Vastutav ainetoiakond	Sotsiaalinete ainetoiakond
Kursuse väljund	Ajaloo-olümpiaad Sotsiaalinete valdkonnakoolieksam Erinevad ainevõistlused (nt uurimistööde konkurss)

Sotsiaalsuuna valikuunakursus – Üldajalugu III

Ainevaldkond	Sotsiaalinete
Kursuse nimetus	Üldajalugu – maailma ajalugu: tsivilisatsioonid väljaspool Euroopat

Kursuse kood	ÜLD2
Kursuse staatus	valikaine
Eelduskursused	puuduvad
Õpetamise aeg	10.klass
Õppetöö korraldus (35 tundi)	Kontakttunnid, väikesemahulised uurimuslikud tööd, iseseisvad tööd (ka e-õppe keskkonnas).
Lõimumine	Matemaatika: tõlgendab ja valib erinevaid matemaatilise info esituse viise (graafik, tabel, valem, diagramm, tekst). Keel ja kirjandus: eri liiki tekstide lugemine, analüüsimine. Ühiskonnaõpetus: märkab, uurib ning seostab ühiskonnas toimuvaid arengusuundumusi ja nähtusi. Loodusteadused: poliitiline kaart. Kunst: võrdleb kultuuride sarnasusi ja erinevusi ning väärtustab neid.
Kursuse eesmärgid	Kursuse õpetusega taotletakse, et õpilane: <ol style="list-style-type: none"> 1) tunneb huvi mineviku vastu ja teadvustab enda võimalusi mineviku uurijana ning ajaloo osalejana, määratleb end oma rahva liikmena, eurooplasena ja maailmakodanikuna; 2) tunneb ajalugu ajastut iseloomustavate sündmuste, protsesside, vaimulaadi ja isikute kaudu; 3) mõistab ajaloosündmuste ja protsesside põhjuse-tagajärje, sarnasuse-erinevuse, järjepidevuse olemust ning erineva tõlgendamise põhjusi, võtab oma seisukohti kujundades arvesse ajastu konteksti; 4) väärtustab kultuurilist mitmekesisust ning mõistab seda ühiskonna rikkuse ja arengu eeldusena, teadvustab oma võimalusi kultuuripärandi säilitajana ning edasikandjana; 5) leiab ja analüüsib kriitiliselt ajalooteavet sisaldavat infot, hindab allikate usaldusväärsust ning kasutab erinevaid teabeallikaid eesmärgipäraselt; 6) mõistab ja tunnustab inimeste, vaadete ja olukordade erinevusi, kujundab ning põhjendab oma seisukohta, analüüsib ja hindab oma tegevust ning näeb ja korrigeerib oma eksimusi; 7) teab ja kasutab kontekstis ajaloo põhimõisteid ning eristab ajaloofakti tõlgendusest ja arvamusest; 8) tunneb ja kasutab erinevaid õpivõtteid, tekstiliike, infokanaleid ja IKT-vahendeid, väljendab oma teadmisi ja oskusi suuliselt ja kirjalikult ning kaitseb argumenteeritult oma seisukohta.
Kursuse lühikirjeldus (õppesisu)	I teema. Euroopa rahvastik, majandus ja kommunikatsioon. Rahvaarvu dünaamika ja seda mõjutanud tegurid. Perekond. Ühiskonna valitsemise põhijooned. Riikluse vormid ja nende muutumine. Seisuslik korraldus. Modernse demokraatia kujunemine. Majanduse arengu põhijooned. Lääne- ja Ida-Euroopa arengu erijooned. Kommunikatsiooni ja meedia areng. Euroopa kultuuriline lõimumine. Vabadus ja sõltuvus Euroopa ajaloos. II teema. Prantsusmaa Frangi riik. Keskaegne Prantsusmaa. Saja-aastane sõda. Reformatsioon Prantsusmaal. Hugenottide sõjad. Absolutismi kujunemine Prantsusmaal. Louis XIV. Barokk-kultuuri õitseng. Prantsusmaa revolutsiooni eelõhtul. Revolutsiooni põhietapid ja tagajärjed. Revolutsioonisõjad. Napoleoni sõjad ja ümberkorraldused Euroopas. Bourbonide restauratsioon. Juulimonarhia. Teine keisririik. Pariisi Kommuun. Kolmas vabariik. Koloniaalpoliitika. III teema. Suurbritannia Inglismaa enne normannide vallutusi. Keskaegne Inglismaa. Rooside sõda. Reformatsioon Inglismaal. Elizabeth I. Kuninga ja parlamendi vastasseis Charles I ajal. Koduõja puhkemine, selle konfessionaalsed jooned. Cromwelli diktatuur. Restauratsioon. Isikuvabaduse ja parlamentarismi kindlustumine 17. sajandi lõpul ja 18. sajandil. Inglismaa tõus juhtivaks koloniaalvõimuks. Kuninganna Victoria ajastu. Parlamendireform. Iiri küsimus. „Hiilgav isolatsioon“ välispoliitikas. Briti koloniaalimpeerium.

	<p>IV teema. Saksamaa Karl Suure keisririik. Saksa Rahva Püha Rooma riik. Saksamaa partikularism. Kuurvürstid. Habsburgide valduste kasv Karl V ajal. Reformatsiooni mõju Saksamaa arengule. Kolmekümneaastane sõda. Brandenburg-Preisimaa tõus. Friedrich II valgustatud absolutism. Austria Habsburgide võimu all. Türgi ekspansiooni tagasitõrjumine. Keiser Joseph II valgustuslikud reformid. Preisimaa häving ja uuenemine. Rahvusluse tõus Saksamaal. 1848.–1849. aasta revolutsioon. Saksamaa ühendamine. Saksa keisririik enne Esimest maailmasõda.</p> <p>V teema. Skandinaavia Skandinaavia ühiskond varakeskajal. Viikingid. Ristusustamine ja riikide teke. Skandinaavlaste muistne maailmapilt. Kalmari unioon. Luteriusu kindlustumine Skandinaavia maades. Rootsi suurvõimu ajastu Läänemere ruumis. Skandinaavia maade arengu põhijooni pärast Põhjasõda.</p> <p>VI teema. Bütsants ja Venemaa Bütsantsi riik ja ühiskond pärast Lääne-Rooma langemist. Kreekakatoliku kiriku kujunemine. Bütsants ristisõdade ajastul. Türgi ekspansiooni algus. Konstantinoopoli langemine. Slaavlaste ja Kiievi riik. Keskaegne Novgorod. Venemaa Kuldhordi ülemvõimu all. Moskva kui „kolmas Rooma“. Ivan Julm ja opritšnina. Vene ekspansionism 16.–19. sajandil ning selle tulemused. Segaduste aeg ja Romanovite dünastia võimuletulek. Õigeusu kirik vaimuelu kujundajana. Kirikulõhe. Peeter I Venemaa euroopastajana. Katariina II valgustatud absolutism. Aleksander I reformid. 1812. aasta Vene-Prantsuse sõda. Detsembrimäss. Läänlased ja slavofiilid. Aleksander II ja pärisorjuse kaotamine. Terrorism. Narodniklus. Moderniseerimine, rahvuslus ja venestamine.</p> <p>VII teema. Ameerika Ühendriigid Põhja-Ameerika koloniseerimine. Inglismaa ja Prantsusmaa rivaliteet Põhja-Ameerikas. Inglise kolooniate lahkulöömine ning Ameerika Ühendriikide iseseisvussõda. Poliitiline süsteem. Uute territooriumide hõlvamine läänes. Orjanduse küsimus. Lõuna ja põhja eripära. Kodusõda ja selle tagajärjed. Lõuna rekonstruktsioon. Tööstuslik tõus. Reformid majandusvabaduse tagamiseks ja sotsiaalsete olude parandamiseks.</p> <p>Arvestus: film/lühiuurimus/arutlus/näidend vms kursuse jooksul läbitud teemal</p>
<p>Kursuse õpitulemused</p>	<p>Kursuse lõpetaja:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) eristab Euroopa kultuuriareale, selgitab nende eripära kujunemise põhjusi ja ajaloolisi tagamaid ning tähtsust Euroopa ajaloo kujunemisel ja seoseid tänapäevaga; 2) analüüsib Euroopa riikide ühiskonda, kultuuri ja vaimulaadi, arengu sarnasusi ja erinevusi, vastastikuseid seoseid ning ajaloolise arengu järjepidevust; 3) tunneb Ameerika Ühendriikide ajaloo põhijooni ning selle seost Euroopa ajalooga; 4) analüüsib Euroopa ajaloo mõju Eestile ning seostab Eesti ajalugu Euroopa ajaloo üldiste protsessidega poliitikas, majanduses ja kultuuris; 5) väärtustab kultuurilist mitmekesisust ning teadvustab oma rolli kultuurikandjana ja kultuuripärandi säilitajana; 6) analüüsib ideoloogiliste ja tehnoloogiliste muutuste mõju inimeste eluviisile ja väärtushinnangutele; analüüsib riikidevahelist koostööd ning konfliktide lahendamise viise; 7) kasutab erinevaid teabeallikaid, sh ajalookaarte ja seisukohti, mõistab ajaloosündmuste ja -protsesside erineva tõlgendamise põhjusi ning hindab allika või käsitluse usaldusväärsust; 8) rekonstrueerib minevikus elanud inimeste elu, vaadeldes maailma nende pilgu läbi ning võttes arvesse ajastu eripära.
<p>Hindamine</p>	<p>Hinnatakse ainekavaga määratletud õpitulemuste saavutatust. Kokkuvõttev hinne ajaloos kujuneb erinevate osaoskuste hindamisest. Ajaloõpetuse kaudu kujundatavad erinevad osaoskused: ajas orienteerumise oskus; oskus leida, analüüsida ja mõista seoseid ning mõtestada ajaloolise keskkonna kujunemist; ajalooalaste mõistete tundmine ja kontekstis kasutamine; oskussõnavara laienemine; ajalooalaste küsimuste esitamine ning neile vastates erinevate lahenduste pakkumine; funktsionaalne kirjaoskus, kriitiline mõtlemine, arutlusoskus, järelduste tegemine ja seoste loomine ning oma seisukoha kujundamine ja põhjendamine; empaatia, oskus asetada end kellegi teise olukorda ajastut arvestades, koostöö- ja konfliktilahendusoskus; allikaanalüüs ja töö ajalookaardiga, info</p>

	leidmine erinevatest teabeallikatest, selle kasutamine, kriitiline hindamine ja analüüsimine, allika usaldusväärsuse hindamine; suuline ja kirjalik eneseväljendus, referaadi ja ajaloolase uurimistöö koostamine, IKT-vahendite kasutamine info hankimiseks ning oma töötulemuste esitlemiseks. Hindamisel kombineeritakse eritüübilisi ülesandeid, mis võimaldavad kontrollida enam kui ühte oskust (nt kaarditundmine, allikaanalüüs, kriitiline mõtlemine, ajaloolises ajas orienteerumine jms). Ülesanded on mitmekesised ning erineva raskusastmega. Ligikaudu 20% ülesannetest on äratundmistasandil, 30% reprodutseerimistasandil ning 50% rakendustasandil: analüüs, üldistamine, hinnangu andmine. Kirjalikes töödes peab õpilane saama keerukamate ülesannete lahendamise eest rohkem punkte kui pelgalt faktiteadmisi eeldavate ülesannete eest. Kursusehinne kujuneb vähemalt kolmest hindest, milleks võib olla kontrolltöö hinne, iseseisvate ja koduste tööde koondhinne, arvestustöö hinne.
Õppematerjalid ja soovituslik kirjandus	Inimene, ühiskond, kultuur II ja III osa
Vastutav ainetöimkond	Sotsiaalainete ainetöimkond
Kursuse väljund	Ajaloo-olümpiaad Sotsiaalainete valdkonnakoolieksam Erinevad ainevõistlused (nt uurimistööde konkurss)

5.2. ÜHISKONNAÕPETUS

I KURSUS

Ainevaldkond	Sotsiaallained
Kursuse nimetus	Ühiskonnaõpetuse I kursus
Kursuse kood	Ü1
Kursuse staatus	Riiklik, kohustuslik
Eelduskursused	Puuduvad
Õpetamise aeg	12.klass
Õppetöö korraldus (35 tundi)	Kontaktunnid, võimalusel õppekäik, väikesemahulised uurimuslikud tööd, iseseisvad tööd (ka e-õppe keskkonnas)
Lõimimine	Emakeel –hüpotees, selle sõnastamine; esse, argumentatsiooni, tööplani koostamine. Matemaatika – arvandmete valimine, nende üldistamine ja erinevas vormis esitlemine. IT –Exeli kasutamine andmetöötluseks ja slaidiesitluse koostamiseks. Ajalugu – nüüdisühiskonna kujunemine. Kirjandus – teema käsitlemine ilukirjanduses. Eesti keel – arvamust kirjutamine. Inimeseõpetus – sallivus, leibkonnamudeli muutumine, iibeprobleemid. Geograafia – rahvastik ja selle muutumine. Võõrkeel – vähemused.
Kursuse eesmärgid	Gümnaasiumi ühiskonnaõpetusega taotletakse, et õpilane: 1) mõistab, väärtustab ja kaitseb inimõigusi ja põhivabadusi; austab demokraatia põhimõtteid ja demokraatlikke väärtusi, järgib üldtunnustatud käitumisreegleid, on seaduskuulekas; 2) määratleb ennast Eesti, Euroopa ja maailmakodanikuna, teadvustab oma kohustusi ja vastutust kodanikuna; toetab oma käitumisega ühiskonna, kultuuri ja looduskeskkonna jätkusuutlikku arengut ning kavandab teadlikult oma tulevikku; 3) austab enda ja teiste inimväärikust, suhtub eelarvamusteta ja lugupidavalt kõigisse inimestesse ning arvestab nende erivajadusi; 4) mõistab ja austab oma ja teiste rahvaste kultuuri väärtuslikkust, erinevaid maailmavaatelisi tõekspidamisi (v.a inimsusevastased) ning saab aru kultuuride dialoogi tähendusest ja vajalikkusest;

	<p>5) märkab, uurib ning seostab ühiskonnas toimuvaid protsesse ja arengut ning aitab võimaluste piires probleemidele lahendusi leida;</p> <p>6) omandab majandusliku mõtlemise alused ning oskuse toimida turumajanduse tingimustes;</p> <p>7) põhjendab ning kaitseb oma seisukohti ja valikuid argumenteeritult ning suudab osaleda arutelus ja väitluses; oskab eristada emotsionaalseid ja poliitiliselt kallutatud hinnanguid objektiivsest tõest; austab igatüüpi õigust isiklikule arvamusele ja sõnavabadusele;</p> <p>8) hangib eesmärgipäraselt ühiskonnaalast teavet erinevatest allikatest, suudab seda tõlgendada, üldistada, kriitiliselt hinnata, talletada ja edastada, järgides seejuures autoriõigust;</p> <p>9) valib sobivad ja loovad meetodid, et teostada ideid, mis toetuvad olukorra, enda suutlikkuse ja ressursside adekvaatsele hindamisele ja tegevuse tulemuste prognoosile ning on kooskõlas püstitatud eesmärkidega.</p>
<p>Kursuse lühikirjeldus (õppesisu)</p>	<p>Ühiskonda ja selle arengut käsitlevas teemavaldkonnas:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) vaadeldakse ühiskonna kui sotsiaalse süsteemi elemente: sotsiaalset struktuuri (rühmi, kihte, kogukondi), sotsiaalseid suhteid ja protsesse (nt koostööd ja konflikti, võimu, allumist ja vastupanu, lõimumist ja eristumist, tõrjutust ja osalust, mobiilsust, kihistumist); 2) analüüsitakse ühiskonna elu reguleerivaid norme ja väärtusi ning erinevates valdkondades välja kujunenud institutsionaalset korraldust (näiteks perekonda, riiki, turgu, õigust, meediat); 3) uuritakse avaliku ja erasektori olemust ning funktsioone; tutvutakse kodanikuühiskonna struktuuri ja ülesannetega, analüüsitakse sektoritevahelise koostöö võimalusi ja kogemusi; 4) õpitakse tundma ühiskonna erinevaid vorme ja arengujärke; tutvutakse nüüdisühiskonna kujunemislooga ja peamiste tunnusjoontega, pöörates erilist tähelepanu ühiskonna moderniseerimisprotsessile ning info- ja teadmusühiskonna arengule. <p>Riiki ja demokraatlikku riigivalitsemist käsitlevas teemavaldkonnas:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) süvenetakse demokraatliku poliitilise süsteemi toimimisele, selle erinevustesse mitmedemokraatlikest režiimidest; selgitatakse totalitaarsete ühiskondade inimsusevastast olemust; 2) avatakse õigusriigi olemust ja võimude lahususe olulisust; käsitletakse inimõiguste kaitset, kodanike poliitiliste õiguste ja vabaduste realiseerimise võimalusi ja sellega seotud institutsioone; selgitatakse põhjusi, mis võivad viia kodanike riigist võõrdumisele; vaadeldakse erinevate demokraatia vormide plusse ja miinuseid, sidudes seda Eesti poliitika probleemidega; 3) õpitakse tundma poliitiliste ideoloogiate põhijooni ja seisukohti erinevates poliitikavaldkondades (hariduses, sotsiaalsfääris, maksupoliitikas jm); 4) käsitletakse erakondade ja kodanikuühenduste arenguprobleeme Eestis; õpitakse tundma valimiste protsessi ja omandatakse oskused oma valimisõiguse realiseerimiseks; käsitletakse kodanike kaasamist avaliku võimu teostamisse ja võimalusi mõjutada avaliku võimu tegevust, sh tutvutakse erakondade, kodanikuühenduste ja survegruppide tegevusega; omandatakse oskused kodanikualgatuste ja aktsioonide õiguspäraseks korraldamiseks. <p>Arvestus:arutlus/ teoreetiline töö kursuse jooksul õpitud teemal.</p>
<p>Kursuse õpitulemused</p>	<p>I TEEMA: Ühiskond ja selle areng</p> <p>Teema „Ühiskond ja selle areng“ läbimise järel õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) iseloomustab nüüdisühiskonda, tunneb ühiskonna struktuuri ning toimimispõhimõtteid, ühiskonnaelu valdkondi ja nende omavahelist seotust ning oskab ennast suhestada ühiskonna arenguga; 2) tunneb demokraatia põhimõtteid ja vorme, analüüsib ja väärtustab demokraatia võimalusi (sh kodanikuaktiivsust) ning hindab ohte; 3) iseloomustab nüüdisühiskonna peamisi probleeme Eestis, Euroopas ja maailmas, analüüsib sotsiaalsete pingete ja probleemide tekke põhjusi, kirjeldab sellest tulenevaid ohte ning on valmis oma võimaluste piires lahenduste leidmisele kaasa aitama; 4) teab euroopalikke põhimõtteid sotsiaalkaitse alal ning oskab vajaduse korral otsida abi;

	<p>5) on kujundanud oma kodanikupositsiooni Eesti, Euroopa ja globaalses kontekstis ning tunneb kodanikualgatuse võimalusi;</p> <p>6) tunneb ning järgib inim- ja kodanikuõigusi ning -vabadusi, seisab vastu humanistlike ja demokraatlike väärtuste eiramisele ning tunneb kodanikuvastutust;</p> <p>7) oskab koguda sotsiaal-poliitilist ja majanduslikku teavet, sh meediast, seda kriitiliselt hinnata, süstematiseerida ning kasutada</p> <p>8) seletab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid <i>nüüdisühiskond, tööstusühiskond, postindustriaalne ühiskond, infoühiskond, teadmusühiskond, heaoluühiskond, siirdeühiskond, demokraatia, ühiskonna jätkusuutlikkus, kodanikuühiskond, avalik, äri- ja mittetulundussektor, otsene ja esindusdemokraatia, huvirühm, mittetulundusühing, sotsiaalne mobiilsus, sotsiaalne staatus, inim- ja kodanikuõigused, intellektuaalomand, pluralism, sotsiaalne turvalisus, sotsiaalkindlustus, sotsiaalabi, ühishüved.</i></p> <p>II TEEMA: Demokraatliku ühiskonna valitsemine ja kodanikuosalus</p> <p>Teema lõpul õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. iseloomustab demokraatliku valitsemiskorralduse toimemehhanisme Eestis ning Euroopa Liidus ning valitsemises osalemise võimalusi; 2. iseloomustab poliitilisi ideoloogiaid ja kujundab oma põhjendatud eelistused; 3. tunneb Eesti ja Euroopa Parlamendi valimissüsteemi ja mõistab oma kohustust valijana; 4. tunneb, kasutab ning järgib „Eesti Vabariigi põhiseadust“ ja teisi õigusakte ning oskab seaduslike vahenditega kaitsta oma huve ja õigusi; 5. suhtleb vajadusel riigi ja kohalike asutustega ning vormistab nõuetekohaseid dokumente; 6. on kursis ühiskondlik-poliitiliste sündmustega, mõistab tänapäeva ühiskonna probleeme ning pakub võimaluse korral lahendusi; 7. seletab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid <i>riik, monarhia, vabariik, unitaarriik, föderatsioon, konföderatsioon, parlamentarism, presidentialism, poolpresidentialism, kodakondsus, demokraatia, diktatuur, avalik haldus, bürokraatia, korruptsioon, ideoloogia, liberalism, konservatism, sotsiaaldemokraatia, erakond, sotsiaalne liikumine, vasakpoolsus, parempoolsus, tsentrism, õigusvahemees (ombudsman), õiguskantsler, riigikontroll, majoritaarne ja proportsionaalne valimissüsteem, e-valimised, õigusriik, seadusandlik võim, opositsioon, koalitsioon, fraktsioon, täidesaatev võim, koalitsioonivalitsus, enamus- ja vähemusvalitsus, kohtuvõim, riigipea, põhiseaduslikkuse järevalve, regionaalpoliitika, kohalik võim, Euroopa Liit, Euroopa Parlament, Euroopa Liidu Ministrite Nõukogu, Euroopa Komisjon, Euroopa Ülemkogu, Euroopa Kohus, Euroopa Nõukogu, Euroopa Inimõiguste Kohus.</i>
<p>Hindamine</p>	<p>Hinnatakse ainekavaga määratletud õpitulemuste saavutatust. Ühiskonnaõpetuse õpitulemusi hinnates lähtutakse gümnaasiumi õppekava üldosa ning teiste hindamist reguleerivate õigusaktide käsitlusest.</p> <p>Hinnatakse ainekavas toodud õpitulemuste saavutatust: nii õpilase teadmisi ja nende rakendamise oskust kui ka üldpädevuste saavutatust, sh õpioskusi suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel. Aineteadmiste ja -oskuste kõrval antakse hinnanguid ka väärtuselistes ning hoiakulistest küsimustes. Väärtuste ja hoiakute hindamist võimaldavad rollimängud, juhtumianalüüsid ning rühmatöö.</p> <p>Õpitulemuste saavutatuse kontrollimise vormid on mitmekesised. Hinnata saab arutlusoskust, teksti mõistmist, tööd erinevate allikatega (pildid, skeemid, tabelid, tekstid). Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu, kuid parandatakse ka õige kirjavead, mida hindamisel ei arvestata. Praktiliste tööde puhul ei hinnata mitte ainult tulemust, vaid ka protsessi. Õpilase hoiakuid ja väärtusi saab jälgida vaatluse, õpilase antud hinnangute ja otsustuste ning juhtumianalüüsi alusel. Veel hinnatakse õpilaste teadmisi ning probleemide nägemise ja analüüsi oskust. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega. Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid. Kursusehinne kujuneb vähemalt kolmest hindest, milleks võib olla kontrollitöö hinne,</p>

	iseseisvate ja koduste tööde koondhinne, arvestustöö hinne. Ühiskonnaõpetuse kooliastmehinne kujuneb kuuest kursusehindest: Ü1+Ü2
Õppematerjalid ja soovituslik kirjandus	Ühiskonnaõpetuse õpik gümnaasiumile, I osa Ühiskonnaõpetuse töövihik gümnaasiumile (GTR), I osa
Vastutav aineotoimkond	Sotsiaalinete aineotoimkond
Kursuse väljund	Ühiskonnaõpetuse-olümpiaad Erinevad ainevõistlused (nt uurimistöde konkurss)

II KURSUS

Ainevaldkond	Sotsiaalinete
Kursuse nimetus	Ühiskonnaõpetuse II kursus
Kursuse kood	Ü2
Kursuse staatus	Riiklik, kohustuslik
Eelduskursused	Ühiskonnaõpetuse I kursus
Õpetamise aeg	12.klass
Õppetöö korraldus (35 tundi)	Kontaktunnid, võimalusel õppekäik, väikesemahulised uurimuslikud tööd, iseseisvad tööd (ka e-õppe keskkonnas)
Lõimumine	Ajalugu – riikide majanduspoliitika. Eesti keel – arvamustöö kirjutamine. Geograafia – muutused maailmamajanduses, ühiskonna areng ja üleilmastumine, rahvusvaheline kaubandus. Füüsika – energeetika. Matemaatika – statistika. Ajalugu –rahvusvahelise tööturu kujunemine. Eesti keel – arvamustöö kirjutamine. Geograafia – muutused majanduse struktuuris ja hõives. Inimeseõpetus – perekonna majanduselu. Keemia – tarbijakaitse. Ajalugu – riikidevahelise suhtluse areng, sõjaaja õiguse kujunemine, maailma ebavõrdse arengu ajaloolised põhjused. Eesti keel - arvamustöö kirjutamine. Geograafia – globaalprobleemid, üleilmastumine. Bioloogia – rassiline mitmekesisus, säästev areng.
Kursuse eesmärgid	Gümnaasiumi ühiskonnaõpetusega taotletakse, et õpilane: 1) mõistab, väärtustab ja kaitseb inimõigusi ja põhivabadusi; austab demokraatia põhimõtteid ja demokraatlikke väärtusi, järgib üldtunnustatud käitumisreegleid, on seaduskuulekas; 2) määratleb ennast Eesti, Euroopa ja maailmakodanikuna, teadvustab oma kohustusi ja vastutust kodanikuna; toetab oma käitumisega ühiskonna, kultuuri ja looduskeskkonna jätkusuutlikku arengut ning kavandab teadlikult oma tulevikku; 3) austab enda ja teiste inimväärikust, suhtub eelarvamusteta ja lugupidavalt kõigisse inimestesse ning arvestab nende erivajadusi; 4) mõistab ja austab oma ja teiste rahvaste kultuuri väärtuslikkust, erinevaid maailmavaatelisi tõekspidamisi (v.a inimsusevastased) ning saab aru kultuuride dialoogi tähendusest ja vajalikkusest; 5) märkab, uurib ning seostab ühiskonnas toimuvaid protsesse ja arengut ning aitab võimaluste piires probleemidele lahendusi leida; 6) omandab majandusliku mõtlemise alused ning oskuse toimida turumajanduse tingimustes; 7) põhjendab ning kaitseb oma seisukohti ja valikuid argumenteeritult ning suudab osaleda arutelus ja väitluses; oskab eristada emotsionaalseid ja poliitiliselt kallutatud hinnanguid objektiivsest tõest; austab igaühe õigust isiklikule arvamusele ja

	<p>sõnavabadusele;</p> <p>8) hangib eesmärgipäraselt ühiskonnaalast teavet erinevatest allikatest, suudab seda tõlgendada, üldistada, kriitiliselt hinnata, talletada ja edastada, järgides seejuures autoriõigust;</p> <p>9) valib sobivad ja loovad meetodid, et teostada ideid, mis toetuvad olukorra, enda suutlikkuse ja ressursside adekvaatsele hindamisele ja tegevuse tulemuste prognoosile ning on kooskõlas püstitatud eesmärkidega.</p>
<p>Kursuse lühikirjeldus (õppesisu)</p>	<p>Majandust käsitlev teemavaldkond aitab kujundada noorte valmisolekut erinevateks karjäärivalikuteks ja aktiivseks osaluseks majandusel. Õppetöö käigus:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) õpitakse tundma nüüdisaegse turumajanduse seaduspärasusi ja protsesse; käsitletakse rahvusliku rikkuse ja ühiskonna heaolu allikaid ja tegureid, era- ja avalike huvide erinevust ning ühiskondlike ressursside kasutamise põhimõtteid; 2) tutvutakse Eesti majanduse ja tööturu arengusuundadega, sealhulgas teadmismajanduse ja loomemajanduse arenguperspektiividega ning ettevõtlust ja töösuhteid reguleerivate olulisemate õigusaktidega. Eesti majanduse arengut vaadeldakse maailmamajanduse, eriti Euroopa Liidu kontekstis; 3) õpitakse tundma ettevõtluse aluseid tasemel, mis võimaldab õppijal igapäevaelus toime tulla ja hinnata realistlikult oma võimalusi ettevõtjana. <p>Neljanda teemavaldkonna kaudu laiendavad õppijad oma teadmisi globaalsetest probleemidest ja toimijatest. Eesmärgiks on õppida nägema, kuidas igaüks saab panustada maailma turvalisemaks ja humaansemaks muutmisel. Aine sisu kaudu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) õpitakse mõistma maailma mitmekesisust, riikide huvisid, koostööd ja probleeme globaalse infoühiskonna kujunemisel ning riskiühiskonna käsitlemisel; 2) vaadeldakse rahvusriikide ja rahvusvaheliste organisatsioonide osa tänapäeva maailmas, antakse ülevaade riikidevahelise koostöö väljakutsetest (kliimamuutus ja teised ökokatastroofid, rahvusvaheline terrorism, rahvusvaheline migratsioon, võitlus vaesusega, maailmamajanduse ja maakera rahvastiku arenguprobleemid jms); 3) tutvutakse üleilmastumise ilmingute ja tagajärgedega. <p>Arvestus: arutus/ teoreetiline töö kursuse jooksul õpitud teemal.</p>
<p>Kursuse õpitulemused</p>	<p>I TEEMA: Ühiskonna majandamine</p> <p>Teema lõpul õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) on omandanud ülevaate nüüdisaegse majanduse toimimisest ja erinevatest majandussüsteemidest; 2) iseloomustab riikide majandusliku suhtlemise põhimõtteid; 3) väärtustab säästva majanduse põhimõtteid; 4) tunneb tarbija ja ettevõtja rolli ühiskonnas, mõistab nende ühis- ja vastandlikke huve; 5) tunneb maksupoliitikat ja selle mõju üksikisikule ja ühiskonnale, väärtustab maksude maksmist kui kodaniku ja ettevõtja panust ühiskonna heaolusse; 6) teab oma võimalusi ja oskab käituda tööturul, mõistab elukestva õppe olemust ja vajadust; 7) oskab leida majanduslikku teavet, kasutada selle töötlemiseks asjakohaseid statistilisi meetodeid ja esitada tulemusi suuliselt, visuaalselt ja kirjalikult; 8) tunneb töösuhteid, ettevõtlust ning intellektuaalse omandi kaitset reguleerivaid olulisemaid õigusakte; 9) teab ja kasutab kontekstis mõisteid: <i>majandusressurss, turumajandus, segamajandus, makromajanduspoliitika, fiskaalpoliitika, rahapoliitika, ühishüve, SKT, inflatsioon, tarbijahinnaindeks, import, eksport, proportsionaalne ja progressiivne tulumaksusüsteem, otsene ja kaudne maks, sotsiaalkindlustusmaks, töötuskindlustusmaks, brutopalk, netopalk, varimajandus, ümbrikupalk, tööturg, tööhõive, tööpuudus, tööjõupuudus, aktiivsed ja passiivsed tööturumeetmed, heitunu, innovatsioon, tööstusomand, autoriõigus, indikatiivne ostukorv, tarbijakaitse, tööandja, töövõtja, toll, Euroopa ühisturg, euro.</i> <p>II TEEMA Maailma areng ja maailmapoliitika</p> <p>Teema lõpul õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) teab tähtsamaid globaalprobleeme ja tunneb kaasvastutust nende lahendamise eest;

	<p>2) iseloomustab nüüdismaailma põhiprobleeme ja arengutendentse; osaleb ühiskonna arengu aruteludes ning mõistab rahvusvahelise kodanikualgatusprojektide tähtsust probleemidele osutamisel ja nende lahendamisel;</p> <p>3) analüüsib poliitiliste konfliktide põhjusi ja tagajärgi ning pakub konfliktide ületamiseks argumenteeritud lahendusi;</p> <p>4) kasutab infotehnoloogiavahendeid infot otsides, tõlgendades ja vahendades, arvestades ning väärtustades autoriõigusi;</p> <p>5) tunneb humanitaarõiguse norme, nendest tulenevaid piiranguid ja kaitset; austab elu ja inimväärikust.</p>
Hindamine	<p>Hinnatakse ainekavaga määratud õpitulemuste saavutatust. Ühiskonnaõpetuse õpitulemusi hinnates lähtutakse gümnaasiumi õppekava üldosa ning teiste hindamist reguleerivate õigusaktide käsitlusest.</p> <p>Hinnatakse ainekavas toodud õpitulemuste saavutatust: nii õpilase teadmisi ja nende rakendamise oskust kui ka üldpädevuste saavutatust, sh õpioskusi suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel. Aineteadmiste ja -oskuste kõrval antakse hinnanguid ka väärtuselistes ning hoiakulistes küsimustes. Väärtuste ja hoiakute hindamist võimaldavad rollimängud, juhtumianalüüsid ning rühmatöö.</p> <p>Õpitulemuste saavutatuse kontrollimise vormid on mitmekesised. Hinnata saab arutlusoskust, teksti mõistmist, tööd erinevate allikatega (pildid, skeemid, tabelid, tekstid). Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu, kuid parandatakse ka õige kirjavead, mida hindamisel ei arvestata. Praktiliste tööde puhul ei hinnata mitte ainult tulemust, vaid ka protsessi. Õpilase hoiakuid ja väärtusi saab jälgida vaatluse, õpilase antud hinnangute ja otsustuste ning juhtumianalüüsi alusel. Veel hinnatakse õpilaste teadmisi ning probleemide nägemise ja analüüsi oskust. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega. Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid. Kursusehinne kujuneb vähemalt kolmest hindest, milleks võib olla kontrolltöö hinne, iseseisvate ja koduste tööde koondhinne, arvestustöö hinne. Ühiskonnaõpetuse kooliastmehinne kujuneb kuuest kursusehindest: Ü1+Ü2</p>
Õppematerjalid ja soovituslik kirjandus	<p>Ühiskonnaõpetuse õpik gümnaasiumile, II osa Ühiskonnaõpetuse töövihik gümnaasiumile (GTR), II osa</p>
Vastutav ainetoiakond	Sotsiaalinete ainetoiakond
Kursuse väljund	<p>Ühiskonnaõpetuse-olümpiaad Erinevad ainevõistlused (nt uurimistöde konkurss)</p>

5.3. SUHTLEMISPSÜHHOLOOGIA

Ainevaldkond	Sotsiaalinete
Kursuse nimetus	Suhtlemispsühholoogia
Kursuse kood	SUH
Kursuse staatus	Riiklik, valikkursus
Eelduskursused	Puuduvad
Õpetamise aeg	1 kursus 10. klassis
Õppetöö korraldus (35 tundi)	Kontakttunnid, iseseisvad tööd, õppekäigud, grupitööd
Lõimimine	Psühholoogia lõimub kõige enam humanitaarainetega ja füüsilise enesearengu tundidega.
Kursuse eesmärgid	<p>Psühholoogia õpetamisega taotletakse, et õpilane</p> <ul style="list-style-type: none"> • õpib ennast analüüsima, testide tulemusi tõlgendama, mõistma grupi arengut ja sellega seonduvaid probleeme. • teeb intervjuu • õpib kriitiliselt mõtlema ning sallivalt suhtuma erinevatesse inimestesse ja kultuuridesse • omandab valmiduse psühholoogiateadmiste kasutamiseks nii enda kui ka teiste inimeste mõistmisel ning samuti oma õpingute organiseerimisel.
Kursuse lühikirjeldus (õppesisu)	<p>Loengute teemad: Suhe enda ja teistega</p>

	<p>Mina-pilt, isiksus Enesehinnang Ajurünnaku põhimõtted Inimese vajadused (Maslow) Intelligentsus, multiintelligentsus Emotsioonid, empaatia, egoism Suhtlemisanne Mina kui õppija Suhtlemistõkkes Rollid Paarisuhete arengufaasid Mõjutusvõtted Mehe ja naise erinevused Ebaedu käsitlemine Noorukiea kriis Kuulamisoskus Enesekehtestamine Toimetulek iseendaga</p>
Kursuse õpitulemused	Kursuse jooksul saab õpilane teadmisi ja praktilisi oskusi enese ja ümbritseva keskkonna kohta. Õpilane oskab analüüsida ennast suhtlejana, ühiskonna, organisatsiooni, pere ja grupi osana.
Hindamine	Arvestuslikud tööd, tunnitööd, konspekt, gruppitööna valmivad filmid, referaat.
Õppematerjalid ja soovituslik kirjandus	<ul style="list-style-type: none"> • Õpetaja koostatud materjalid • A. Kidron „Oska olla enda psühholoog” • A. Kidron „Suhtlemispsühholoogia” • James „Kehakõne” • Lievegoed „Inimese elukäik” • Mc Kay „Suhtlemisoskused” • K. Hango, N. Murutar „ÕLE – juhendaja käsiraamat” • Jüri Uljas, Thea Rumberg „Psühholoogia gümnaasiumiõpik” • J. Allik... „Isiksuse psühholoogia” • Dylan Evans „Emotsioon” • Daniel Galemán „Emotsionaalne intelligentsus”
Vastutav aine toimikond	Sotsiaalainete toimikond
Kursuse väljund	Õpilane hakkab huvi tundma psühholoogia kui teaduse vastu. Õpilane õpib kriitiliselt mõtlema ning sallivalt suhtuma erinevatesse inimestesse ja gruppidesse. Õpilane omandab valmiduse psühholoogiateadmiste kasutamiseks nii enda kui ka teiste inimeste mõistmisel. Õpilane analüüsib ennast mingi grupi osana.

5.4.PSÜHHOLOOGIA

Ainevaldkond	Sotsiaalsained
Kursuse nimetus	Psühholoogia
Kursuse kood	PSÜH
Kursuse staatus	Riiklik, valikkursus
Eelduskursused	Puuduvad
Õpetamise aeg	11. klassis
Õppetöö korraldus (35 tundi)	Kontaktunnid, iseseisvad tööd, õppekäigud
Lõimumine	Psühholoogia lõimub kõige enam humanitaarainetega ja füüsilise enarengu tundidega.
Kursuse eesmärgid	<p>Psühholoogia õpetamisega taotletakse, et õpilane</p> <ul style="list-style-type: none"> * hakkab huvi tundma psühholoogia kui teaduse vastu, mis kirjeldab, seletab, prognoosib ja muudab inimese käitumist. * õpib kriitiliselt mõtlema ning sallivalt suhtuma erinevatesse inimestesse ja kultuuridesse * omandab valmiduse psühholoogiateadmiste kasutamiseks nii enda kui ka teiste inimeste mõistmisel ning samuti oma õpingute organiseerimisel.
Kursuse lühikirjeldus	Loengute teemad:

(õppesisu)	<p>Maailma tuntumate psühholoogide panus psühholoogiateadusesse. Enesehinnang. Psüühika funktsioonid Inimese vajadused, nende rakendamine. Intelligentsus ja emotsionaalne intelligentsus. Emotsioonid. Empaatia. Egoism. Psühholoogia uurimismeetodid. Inimese referaat. Kiindumine ja sõltuvus. Motivatsioon. Ebaedu käsitlemine. Psüühika, selle häired, hirmud ja foobiad. Püsivad hoiakud, kuivõrd nad mõjutavad igapäevaelu? Isiksuse erilisus. Kooli stress ja sellega tegelemine. Kellelt või millest oleks tänapäeva õpilasel kõige rohkem õppida. Põhjenda! Esita ühe oma unenäo kirjeldus ning püüa seda unenägu tõlgendada. Mis määrab inimese elukäigu – pärilikkus või keskkond. Too näiteid! Mida peaksid täiskasvanud õppima lastelt ja lapsed täiskasvanutelt? Lapsepõlve tähtsus isiksuse kujunemisel. Mis on õnn?</p>
Kursuse õpitulemused	<p>Õpilane teab psühholoogia üldisi seaduspärasusi ja põhimõisteid, inimese erinevaid käsitlusi psühholoogias ja inimestevaheliste erinevuste päritolu, psühholoogiateadmiste hankimise meetodeid, teadvuse, tunnetuse ja õppimise seaduspärasusi, kuidas tekib enesehinnang ja hoiakud teiste inimeste suhtes.</p>
Hindamine	<p>Hinded on võrdse kaaluga: Tunnitöö materjalidega, referaat, arvestus, õpimapp.</p>
Õppematerjalid ja soovituslik kirjandus	<ul style="list-style-type: none"> • Õpetaja koostatud materjalid • A. Kidron „Oska olla enda psühholoog” • A. Kidron „Suhtlemispsühholoogia” • James „Kehakõne” • Lievegoed „Inimese elukäik” • Mc Kay „Suhtlemisioskused” • K. Hango, N. Murutar „ÕLE – juhendaja käsiraamat” • Jüri Uljas, Thea Rumberg „Psühholoogia gümnaasiumiõpik” • J. Allik... „Isiksuse psühholoogia” • Dylan Evans „Emotsioon” • Daniel Galemán „Emotsionaalne intelligentsus”
Vastutav ainetöimkond	Sotsiaalainete töimkond
Kursuse väljund	<p>Õpilane hakkab huvi tundma psühholoogia kui teaduse vastu. Õpilane õpib kriitiliselt mõtlema ning sallivalt suhtuma erinevatesse inimestesse ja kultuuridesse. Õpilane omandab valmiduse psühholoogiateadmiste kasutamiseks nii enda kui ka teiste inimeste mõistmisel ning oma õpingute organiseerimisel.</p>

5.5. ORGANISATSIOONISÜHHOLOOGIA

Ainevaldkond	Sotsiaalainete õppesuund
Kursuse nimetus	organisatsioonipsühholoogia
Kursuse kood	OPs
Kursuse staatus	valikkursus
Eelduskursused	Puuduvad
Õpetamise aeg	11.klass
Õppetöö korraldus (35 tundi)	Loengud, ajurünnakud, testid (võimete ja motivatsioonitestid jm), referaadid, rolli- ja meeskonnamängud, reklaamianalüüs, organisatsiooni kultuuri uuring

Lõimumine	IKT, karjääripetus, meediaõpetus, kirjandus, erinevad keeled jne.
Kursuse eesmärgid	Gümnaasiumi valikkursuse eesmärgid on seostada karjääriõpetuses ja organisatsioonipsühholoogias õpitu. Anda teadmisi juhtimisest, võimusuhetest, läbirääkimistest, organisatsioonikultuurist, reklaamipsühholoogiast. Et õpilane mõistaks töömaailma muutuvaid kontseptsioone.
Kursuse lühikirjeldus (õppesisu)	Õpilased käsitlevad loengutes järgmisi teemasid: Organisatsiooni dokumendid Organisatsiooni missioon Organisatsiooni eesmärgi Organisatsiooni tegevuskeskkond Organisatsiooni diagnostika Tööjaotus ja koostöö Informatsiooni liikumine Võimusuhted Juhtimisstiilid Organisatsioonikultuur SWOT Arvestusena valmivad kursuse jooksul isiklik SWOT-analüüs, reklaamianalüüs, ühe organisatsiooni kultuuri uuring ja Ch. Hardey „Tühi vihmamantel“ ettekanne „Kaasaegse elu paradoksides“
Kursuse õpitulemused	Kursuse lõpetamisel õpilane: 1) Teab organisatsiooni toimimise põhilisi mõjureid 2) Reklaamitegemise plusse ja miinuseid 3) Teab põhilisi organisatsiooni toimimiseks vajalikke dokumente 4) Teab organisatsiooni kultuuri toimimise tegureid
Hindamine	<u>Suuliste ja kirjalike ülesannete puhul õpilane:</u> 1) selgitab ja kirjeldab mõistete sisu ning nende seoseid, selgitab oma arvamusi, hinnanguid, seisukohti ja suhtumisi, seostades neid omandatud teadmistega ja igapäevaeluga, eristab, rühmitab, võrdleb ja analüüsib olukordi, seisundeid, tegevusi ning tunnuseid lähtuvalt õpitulemustest, 2) demonstreerib faktide, mõistete ning seaduspärasuste tundmist lähtuvalt õpiülesannete sisust. <u>Praktiliste ülesannete puhul õpilane:</u> 1) rakendab teoreetilisi teadmisi praktiliselt õpitu olukorras; 2) demonstreerib õpitulemustes määratud oskusi õpitu olukorras; 3) kirjeldab õpitulemustes määratud teadmiste ja oskuste rakendamist igapäevaelus. Aineõpetaja määrab oma ainekaardis kindlaks vastavate tööde arvu ning hinde kujunemise viisi. Kooliastmehinne kujuneb ühe kohustusliku kursuse põhjal.
Õppematerjalid ja soovituslik kirjandus	A.Kidron „Oska olla enda psühholoog“ „Läbi teema Töölane karjäär ja selle kujundamine ainetunnis“ – ideekogumik aineõpetajale Ruth Alas „Strateegiline juhtimine“ „Kuidas kujundada oma karjääri“ Avatud Eesti Fond Ülle Suur „Testid ja küsimustikud kutse- ja personalivalikuks“ Stephen R. Covey „Väga efektiivse inimese 7 harjumust“ „Praktiline intelligentsus argielus“ Robert B. Cialdini „Mõjustamise psühholoogia“ A.Kidron „Suhtlemispsühholoogia“ Lievegoed „Inimese elukäik“ Mc Kay „Suhtlemisõskused“ J. Allik jt „Isiksuse psühholoogia“ Daniel Goleman „Emotsionaalne intelligentsus“ Ch. Hardey „Tühi vihmamantel“
Praktilised tööd ja IKT rakendamine	isiklik SWOT-analüüs reklaamianalüüs ühe organisatsiooni kultuuri uuring Ch. Hardey „Tühi vihmamantel“ ettekanne „Kaasaegse elu paradoksides“
Projektid ja	Uurimiseks valitud organisatsiooni külastus

õppekäigud	
Kursuse väljund	Kursuse lõppedes on õpilasel teadmised organisatsiooni toimimisest
Vastutav ainetöimkond	Sotsiaaalainete ainetöimkond

5.6. PEREKONNAÕPETUS

Ainevaldkond	Sotsiaaalained
Kursuse nimetus	Psühholoogia
Kursuse kood	PerÕ
Kursuse staatus	Riiklik õppekava
Eelduskursused	Puuduvad
Õpetamise aeg	12.klass
Õppetöö korraldus (35 tundi)	Loengud, probleemiarutused, situatsioonide anlüüs, perekonnaõpetuse-teemalise raamatu lugemine ja ettekanne, referaadid, ümarlauavestlused
Lõimumine	IKT, meediaõpetus, psühholoogia, kirjandus, erinevad keeled, loodusained, kunst jne.
Kursuse eesmärgid	Inimeseõpetuse üldeesmärk on aidata kaasa õpilaste sotsiaalses elus vajalike toimetulekuoskuste arengule, mille elluviimiseks kujundatakse õpilastes terviklikku isiksust, sotsiaalset kompetentsust, terviseteadlikkust ning üldinimlikke väärtusi, nagu ausus, hoolivus, sallivus, vastutustunne ja õiglus. Lähtuvalt inimeseõpetuse üldeesmärgist keskendutakse gümnaasiumis sellele, et toetada iseseisva, ennast analüüsiva, endaga toimetuleva, teisi arvestava ja aktsepteeriva ning ennast ja teisi väärtustava inimese kujunemist seoses perekonnaõpetuse kursuses omandatavate teadmiste, oskuste ning hoiakutega.
Kursuse lühikirjeldus (õppesisu)	Perekonnaõpetuse kursuses keskendutakse perekonnaelu psühholoogiale, sotsioloogiale, eetikale, perekonnaõigusele, majandamisele ja perekonna rollile ühiskonnas, et toetada vajalike teadmiste, oskuste ja hoiakute omandamist tulevase perekonnaelu alusena. Kursus aitab ka tunnetada, mõtestada ja analüüsida olemasolevate kogemuste alusel oma rolli kasvuperekonnas ning arendada vastutustunnet loodavaks perekonnaeluks nii üksikisikuna kui ka ühiskonnas. Perekonnaõpetuse kursus toetab eelkõige õpilaste enesemääratlus-, sotsiaalse ja väärtuspädevuse kujunemist. Teistest õppeainetest on kursus tihedalt seotud loodusainete, kirjanduse ja teiste sotsiaalvaldkonna ainetega.
Kursuse õpitulemused	1) kirjeldab perekonna ja peresuhete muutumist aegade vältel; 2) selgitab kooselu ja perekonna vormide mitmekesisust, analüüsides nende eeliseid ning puudusi; 3) analüüsib perekonna funktsioone indiviidi ja ühiskonna seisukohast ning selgitab, kuidas oleneb nende täitmine igast pereliikmest; 4) selgitab perekeskse ja individualistliku perekäsitluse olemust.
Hindamine	<u>Suuliste ja kirjalike ülesannete puhul õpilane:</u> 1) selgitab ja kirjeldab mõistete sisu ning omavahelisi seoseid; 2) selgitab oma arvamusi, hinnanguid, seisukohti ja suhtumisi, seostades neid omandatud teadmistega ja igapäevaeluga; 3) eristab, rühmitab, võrdleb ja analüüsib olukordi, seisundeid, tegevusi ning tunnuseid lähtuvalt õpitulemustest; 4) demonstreerib faktide, mõistete ning seaduspärasuste tundmist lähtuvalt õpiülesannete sisust. <u>Praktiliste ülesannete puhul õpilane:</u> 1) rakendab teoreetilisi teadmisi praktiliselt õpituatsioon;is; 2) demonstreerib õpitulemustes määratud oskusi õpituatsioon;is; 3) kirjeldab õpitulemustes määratud teadmiste ja oskuste rakendamist igapäevaelus. Aineõpetaja määrab oma ainekaardis kindlaks vastavate tööde arvu ning hinde kujunemise viisi. Kooliastmehinne kujuneb ühe kohustusliku kursuse põhjal.
Õppematerjalid ja soovituslik kirjandus	Põhiõpik: Kullasepp, K., Kraav, I., Kagadze, M. 2007. Perekonnaõpetus. Gümnaasiumi inimeseõpetuse õpik. Kirjastus: Koolibri. Muu: õppefilmid, muud kursusega seonduvad väljaanded, raamatud, esitlused, näidiseksplarid.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine	Uurimus "kuidas mind on kasvatatud?" Referaat Perekonnaprobleeme käsitleva teose tutvustus
Projektid ja õppekäigud	Perekonnaseisuaktide büroo Tervisemuuseum
Kursuse väljund	Kursuse lõppedes kujuneb õpilane terviklikuks, iseseisvaks ja teisi arvestavaks isiksuseks; omandab teadmised, oskused ja hoiakud, mis on esmavajalikud perekonnaeluks; omandab valmiduse tunnetada iseennast ja oma rolli nii kasvuperekonna kui ka enda loodava perekonna liikmena.
Vastutav ainetoiakond	Sotsiaalainete toiakond